

ว่า มีคนของหน่วยงานราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมตั้งแต่ระดับจังหวัด จนถึงระดับสูงเข้าไปเกี่ยวข้อง จนยากที่คนในชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาได้เองตามลำพัง

จากการพูดคุยกับแรงงานชายที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ถึงกรณีการป้องกันการถูกหลอกลวง แรงงานแสดงความคิดเห็นว่าทำได้ยาก เพราะการไปทำงานต่างประเทศมีแรงจูงใจเรื่องรายได้สูง แรงงานพร้อมที่จะเสี่ยงทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เดินทางไปทำงาน แรงงานยังมีความเชื่อบนสถานการณ์ที่เป็นจริงว่า หากตนเองได้งานทำที่ต่างประเทศก็เท่ากับสามารถปลดหนี้สินได้ เพราะมีตัวอย่างให้เห็นจริงในชุมชนว่า ครอบครัวที่มีคนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จะมีความร่ำรวยขึ้นอย่างทันตาเห็น รายได้ส่งกลับมายังชุมชนเป็นเม็ดเงินก้อนโต สร้างความร่ำรวยให้กับคนในชุมชน

ปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถกระตุ้นความต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงาน จนยากที่สถานการณ์อื่นๆ จะมาหยุดยั้งได้

2. การจัดเวทีพูดคุยสร้างความเข้าใจเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศระดับชุมชน

2.1 การจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนที่ชุมชนร่องหวาย โดยการสนับสนุนขององค์การเอกชนแห่งหนึ่งร่วมกับจัดหางานจังหวัด เป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การไปทำงานต่างประเทศ ผลกระทบของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การให้ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องการป้องกันการถูกหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ ฯลฯ

2.2 เวทีพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จัดโดยกลุ่มเยาวชนสัมพันธ์บ้านปางลาว ร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางลาว โดยมีคณะวิทยากรจากเครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัดเชียงรายมาช่วยจัดกิจกรรม เป็นการพูดคุยเชิงลึกเรื่องความเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์/เอดส์ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้หญิงที่มีสามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ



เวทีพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

หลังจากการศึกษาความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคม และการตอบสนองปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่ผ่านมาของชุมชนแล้ว ทีมวิจัยและชุมชนจึงเริ่มศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ การศึกษาในขั้นตอนนี้ใช้วิธีจัดเวทีชุมชนโดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control: A-I-C) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ชุมชนสามารถระดมพลังสมองเพื่อชี้ชัดสาเหตุของปัญหา กำหนดแนวทางและวางแผนในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการลงมือแก้ไขปัญหามาตามทิศทางที่ร่วมกันกำหนดไว้ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก 2) การศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปแนวทางที่ชุมชนมองเห็นตรงกันว่าน่าจะเป็นทิศทางที่เหมาะสม และคาดว่า จะสามารถบรรเทาผลกระทบจากปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ต่อชุมชนโดยรวม และผลกระทบต่อสตรีและเด็กที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

แนวทางระดับชุมชนและครอบครัว

1. การจัดตั้งกลุ่มแรงงานระดับชุมชน ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่เข้ามาส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมระดับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และป้องกันการถูกหลอกลวงจากนายหน้า/บริษัทจัดหางาน โดยระดมสมาชิกจากผู้ที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ผู้ที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และผู้สนใจทั่วไปในชุมชน กิจกรรมเสนอแนะที่สามารถทำร่วมกันได้แก่ เวทีพูดคุย ปรึกษาหารือ ใครมีประสบการณ์ก็นำมาเล่าสู่กันฟัง การให้ความรู้เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศ จัดทำโครงการสอนภาษาต่างประเทศสำหรับผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จัดเวทีให้ความรู้เพื่อป้องกันการถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ กิจกรรมนัดพบแรงงานไปทำงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน

2. ส่งเสริมอาชีพให้แก่คนในชุมชนและกลุ่มแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ เพื่อให้แม่บ้านมีรายได้เสริมในระหว่างที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ เช่น ส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่นแปรรูปผลิตภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ผ้าไหมที่แม่บ้านทำอยู่แล้วให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด จัดหาวิทยากรที่มีความชำนาญมาให้ความรู้เสริมด้านอาชีพและสอนด้านการตลาด

รวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน เพื่อเป็นตลาดรองรับผลผลิตและเป็นแกนกลางจำหน่ายผลผลิตของชุมชน

3. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนตามความสนใจอย่างต่อเนื่อง ทั้งเยาวชนที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศและเยาวชนอื่นๆ ในชุมชน เช่น ส่งเสริมการเล่นดนตรี กีฬา กิจกรรมค่าย พาเยาวชนไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มเยาวชนอื่นๆ การฝึกอาชีพระยะสั้นตามความสนใจ จัดกิจกรรมการสื่อสารเรื่องเอดส์/เพศศึกษา

4. จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ระหว่างคนในครอบครัวกับเด็กและเยาวชน เพื่อลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย เช่น ค่ายครอบครัว กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเด็กกับผู้สูงอายุ

5. กิจกรรมการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวระหว่างคนในชุมชนกับแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ลดช่องว่าง สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มผู้เดินทางไปทำงานกับครอบครัว เช่น จัดทำจดหมายข่าวระหว่างชุมชนกับผู้ทำงานอยู่ต่างประเทศ จัดทำสารคดีที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหว วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน กิจกรรมของเด็กและเยาวชน การจัดงานบุญงานประเพณีต่างๆ ในรอบปี ส่งไปให้กับคนที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ

6. พัฒนารูปแบบการศึกษาของชุมชนโดยจัดทำหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้อง/ตอบสนองปัญหาของชุมชน เช่น จัดทำหลักสูตรในโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การเคารพผู้ใหญ่ พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ การกำหนดปิดภาคเรียนในช่วงฤดูทำนา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้การทำงาน วิถีชีวิต วิธีการผลิตของผู้ปกครอง จัดทำหลักสูตรสำหรับผู้ปกครองเรื่องการดูแลพัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัย

จากข้อเสนอข้างต้น ชุมชนได้พัฒนาแนวทางในการตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศในระดับที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อกำหนด
แนวทางแก้ไขปัญหาในกิจกรรมเวทีชุมชน



ตารางที่ 6 แสดงแผนงานตอบสนองของปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้

หมวดกิจกรรม	ชื่อโครงการ	กิจกรรมย่อย	กลุ่มเป้าหมาย	หมายเหตุ
กิจกรรมส่งเสริมชุมชนและครอบครัว	โครงการเยาวชนคนดนตรี	1. รวบรวมเยาวชน 2. จัดซื้ออุปกรณ์เครื่องดนตรี 3. จัดตั้งระเบียบควบคุม	1. เยาวชน 2. ผู้ปกครองที่สนใจ ชุมชนรอบหวาย	อยู่ระหว่างการหางบประมาณสนับสนุน
	โครงการสายสัมพันธ์	1. กิจกรรมกีฬา 2. กิจกรรมค่ายครอบครัว 3. จัดทำจดหมายข่าวระหว่างชุมชนกับคนไปทำงานต่างประเทศ	คนในชุมชนบ้านปางลาว หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 20	1. ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก 1. ระดมทุนในชุมชน 10,000 บาท 2. งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 18,000 บาท 3. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ 2,000 บาท

ผลการดำเนินงานตามแผนงานตอบสนองปัญหาของชุมชน

กิจกรรมส่งเสริมชุมชนและครอบครัว

1. **โครงการเยาวชนคนดนตรี** เป็นโครงการที่เสนอโดยชุมชนร่อนหวายโครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ เพราะเป็นโครงการที่ใช้งบประมาณจำนวนมาก ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงาน/องค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2. **โครงการสายสัมพันธ์** ชุมชนได้ดำเนินการตามกิจกรรมย่อย 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมค่ายครอบครัว และการจัดทำจดหมายข่าวระหว่างชุมชนกับคนไปทำงานต่างประเทศ

2.1 กิจกรรมกีฬา จัดเมื่อวันที่ 28-29 ธันวาคม 2546 ดำเนินการโดยแกนนำชุมชนปางลาว กลุ่มเยาวชนบ้านปางลาว คณะครูโรงเรียนบ้านปางลาว จัดกิจกรรมกีฬาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับเด็กและเยาวชน ประเภทของกีฬาได้แก่ กีฬาพื้นบ้านประเภทต่างๆ ฟุตบอล วอลเลย์บอล ตะกร้อ กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจจากชาวบ้านสูงมากเนื่องจากช่วงเวลาจัดกิจกรรมเป็นระยะเวลาหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ชาวบ้านมีเวลาว่างมาก มีกลุ่มแรงงานที่ทำงานอยู่ที่ประเทศเกาหลีได้ส่งเงินมาสมทบการจัดกีฬาครั้งนี้ด้วย ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านปางลาว ได้กำหนดเป็นแผนงานที่จะจัดให้มีการแข่งขันกีฬาเช่นนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวของทุกปี

2.2 กิจกรรมค่ายครอบครัว จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2547 ณ วนอุทยานโป่งพระบาทตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย ดำเนินการโดยผู้รับผิดชอบโครงการประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน มีนายสุบิลดี บุตรน้อย ซึ่งเป็นผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศมาแล้ว และนายณรงค์ ศรีหิน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นแกนนำในการประสานการจัดกิจกรรม โดยมีกลุ่มเยาวชนบ้านปางลาวและคณะครูโรงเรียนบ้านปางลาวเป็นวิทยากรจัดกระบวนการ กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่นและผู้ปกครอง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หรือคนในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศและกำลังเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 56 คน วิทยากร 8 คน



กิจกรรมค่าย
ครอบครัว

กิจกรรมในการจัดค่ายครอบครัว เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในครอบครัวของคนต่างวัย กิจกรรมจะเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายเช่น เกมส์ เพลง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับสังคมรอบข้าง การวิเคราะห์จุดเด่นข้อจำกัดในตัวเด็กและผู้ปกครอง การวาดภาพครอบครัวร่วมกัน ทุกกิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายได้ทำร่วมกัน จะมีการส่งตัวแทนมานำเสนอผลงาน มีการถอดบทเรียน โดยเฉพาะประเด็นการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และเน้นการเติมเต็ม/การสร้างความเข้าใจในสภาพครอบครัวที่พ่อแม่ต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

กิจกรรมค่ายครอบครัวสร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วม การสังเกตกิจกรรมและประเมินผลเมื่อจบกิจกรรม มีความคิดเห็นจากผู้ปกครองหลายประการเช่น ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมอย่างนี้มาก่อนอยากให้จัดบ่อยๆ ทำให้มองเห็นจุดเด่นในตัวลูก ผู้ปกครองบางคนน้ำตาคลอเมื่อตัวแทนเด็กออกไปนำเสนอมุมมองของเด็กต่อพ่อแม่ผู้ปกครองเช่น ลูกไม่สบายใจเมื่อพ่อแม่กินเหล้า เล่นการพนัน ทะเลาะกัน ลูกไม่อยากให้แม่มีแฟนใหม่ ลูกมีความสุขเวลาที่มีพ่อแม่อยู่ที่บ้าน อยากให้แม่สอนการบ้านให้ทุกวัน ฯลฯ เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมให้ความเห็นว่า มีความสุขมากที่ได้มาทำกิจกรรมกับครอบครัว สนุกมากและได้เรียนรู้หลายอย่าง ได้รู้ว่าพ่อแม่รักเรามาก ฯลฯ

2.3 กิจกรรมจดหมายข่าว ก่อนการจัดทำจดหมายข่าวได้มีการประชุมผู้รับผิดชอบโครงการ กลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนและกลุ่มเยาวชนสัมพันธ์บ้านปางลาวเพื่อกำหนดเนื้อหาที่สมควรสื่อสารไปในจดหมายข่าว ที่ประชุมตกลงร่วมกันว่าเนื้อหาที่จะสื่อสารต้องเป็นเนื้อหาในทางที่ดี เพื่อสร้างความสบายใจให้กับคนที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ ควรเน้นกิจกรรมของเด็กๆ และเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนปางลาวนำมาเขียนบทความประกอบภาพ เมื่อจัดทำเสร็จแล้วจะจัดส่งโดยขอความร่วมมือครอบครัวที่มีญาติทำงานอยู่ต่างประเทศเป็นผู้รับผิดชอบส่งจดหมายข่าว

จดหมายข่าวจัดทำขึ้น 2 ฉบับ คือฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2547 และเดือนสิงหาคม พ.ศ.2547 เมื่อส่งจดหมายข่าวไปแล้วมีข้อเสนอจากผู้ที่เป็นตัวแทนที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ เช่น จากไต้หวันเสนอว่าควรทำจดหมายข่าวเป็นภาพสี ควรเขียนเรื่องราวให้มากขึ้น ควรมีจำนวนหน้ามากขึ้น เป็นต้น ปัญหาที่พบจากการดำเนินงานคือเยาวชนที่จัดทำจดหมายข่าวยังขาดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมนี้ทำให้ติดขัดในเรื่องเทคนิควิธีการทำจดหมายข่าวแต่ละฉบับต้องใช้เวลามาก และใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ผู้รับผิดชอบ

ขอโครงการเสนอว่าควรมีการฝึกอบรมทักษะการเขียนบทความ และการทำจดหมาย
ข่าวให้กับกลุ่มเยาวชนที่สนใจ จัดหางบประมาณมาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

3. โครงการศูนย์รวมสินค้าชุมชน เป็นโครงการที่เสนอโดยชุมชนปางลาว ประกอบด้วย
กิจกรรมย่อย 5 กิจกรรม คือ การพาคณะกรรมการชุมชนไปศึกษาดูงาน อบรมการจัดทำบัญชี อบรม
พัฒนาสินค้า อบรมการใช้ยารักษาสัตว์ และจัดตั้งร้านค้าชุมชน

3.1 การศึกษาดูงาน คณะกรรมการชุมชน ตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน
ตัวแทนกลุ่มเยาวชนบ้านปางลาวจำนวน 16 คน ไปศึกษาดูงานการจัดตั้งร้านค้าชุมชน
ที่บ้านแม่สาด ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย การไปศึกษาดูงานครั้งนี้ คณะ
กรรมการชุมชนได้รับทราบข้อมูลเรื่องการเริ่มก่อตั้งร้านค้าชุมชน การรับสมัครสมาชิก การ
บริหารจัดการ ระบบบัญชี การจัดสรรผลกำไร สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา
ร้านค้าชุมชนบ้านแม่สาดเป็นกิจกรรมที่ก่อตั้งขึ้นโดยแกนนำในชุมชน เริ่มดำเนินกิจกรรม
มาตั้งแต่ปีพ.ศ.2532 กิจกรรมของร้านค้าเติบโตขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันมีชาวบ้านสนใจ
เข้าร่วมเป็นสมาชิกร้านค้าชุมชนเกือบทุกหลังคาเรือน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 2 ล้าน
บาท

กลุ่มผู้ศึกษาดูงานจากบ้านปางลาว และคณะกรรมการร้านค้าชุมชนบ้านแม่สาด
ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงในการทำงานบริหารจัดการร้านค้าชุมชนอย่างเป็นธรรม
ชาติ ทำให้ทั้งสองชุมชนได้เรียนรู้จุดเด่น ข้อจำกัดของการทำงานระหว่างกันอย่างเข้มข้น

3.2 การจัดตั้งร้านค้าชุมชน หลังจากการศึกษาดูงานของคณะกรรมการชุมชน มี
การประชุมสรุปผลและกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโครงการศูนย์รวมสินค้าชุมชน
โดยให้มีการนำเงินทุนหมุนเวียนจากกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน มาเป็นเงินทุนทดลอง
ดำเนินการจำหน่ายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ต่างๆ ปุ๋ย อุปกรณ์ทาง
การเกษตร เป็นต้น เมื่อครบกำหนด 1 ปีจึงจะมีการประเมินผลและขยายกิจกรรมต่อไป

3.3 กิจกรรมฝึกอบรมการจัดทำบัญชี กิจกรรมนี้จัดให้สำหรับคณะกรรมการที่
ดำเนินงานโครงการศูนย์รวมสินค้าชุมชนจำนวน 15 คน เพื่อให้คณะกรรมการเข้าใจระบบ
การจัดทำบัญชีง่ายๆ สำหรับชาวบ้าน เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เนื้อหาประกอบด้วย
ความสำคัญของระบบบัญชี ประเภทของบัญชีพื้นฐานที่ควรทราบ บัญชีร้านค้า และ
ระบบการตรวจสอบบัญชี

เนื่องจากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอยู่แล้ว จึงทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจเนื้อหา และการอบรม เน้นไปที่การจัดทำบัญชีร้านค้าเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.4 อบรมพัฒนาคุณภาพสินค้า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรีที่ สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศจำนวน 16 คน ผลผลิตที่นำมาพัฒนาได้แก่ ผ้าฝ้ายมัดย้อมจากสี ธรรมชาติและสีเคมี การพัฒนาลายผ้าถุงมัดหมี่ การย้อมเส้นด้ายจากสีธรรมชาติแล้วทอเป็นผลิตภัณฑ์ ที่มีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น เช่น การทอเป็นผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ถุงย่าม นำผ้าทอมาผลิตเป็นปก สมุดทำมือ เป็นต้น

ชาวบ้านเลือกใช้วิทยากรที่เป็นแม่บ้านด้วยกันซึ่งเป็นญาติพี่น้องที่เดินทางมาจากจังหวัด นครสวรรค์ และผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการทอผ้าในชุมชน การฝึกอบรมครั้งนี้ต่างจากการฝึกอบรม ที่เคยปฏิบัติกันมาที่อบรมหนึ่งครั้งแล้วก็จบกันไป แต่ครั้งนี้ลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นการฝึกอบรมและ ปฏิบัติการต่อเนื่องกันไป มีการฝึกปฏิบัติและพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์โดยมีผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ เป็นผู้คอยให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนใจกิจกรรมนี้สูงมาก มีการขยายผล กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการประสานงานกับพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาช่วย สนับสนุน มีการรวมกลุ่มแล้วนำผลผลิตของสมาชิกมาจำหน่ายที่บ้านของแม่ใหญ่จันทร์ สัตย์ธรรม มี กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านใกล้เคียงมาสั่งทอผ้าเพื่อตัดเย็บเป็นชุดแม่บ้าน มีการจัดทำบัญชีการเงิน บัญชี สมาชิกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ ซึ่งก่อนหน้านี้อีกิจกรรมการทอผ้า เป็นกิจกรรมที่แม่บ้านแต่ละกลุ่มต่าง คนต่างทำ เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีการจัดระบบการทำงานประสานกันอย่างจริงจังเท่าที่ควร

3.5 การฝึกอบรมการใช้ยารักษาสัตว์ จัดกิจกรรมฝึกอบรมเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2547 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากครอบครัวที่เลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมือง กรรมการหมู่บ้าน และตัวแทนร้านค้าชุมชน ได้รับความอนุเคราะห์วิทยากรเป็นนายสัตวแพทย์ จากโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เนื้อหาของการฝึกอบรมประกอบด้วย ชนิด ของวัวพันธุ์พื้นเมือง วิธีการเลี้ยงดูวัวพันธุ์พื้นเมืองแต่ละช่วงวัย การทำคลอด โรคที่มักพบในวัว การดูแลรักษาและการทำวัคซีน



ฝึกอบรมการใช้ยารักษาสัตว์

การฝึกอบรมใช้วิธีการบรรยายโดยวิทยากรสลับกับการดูวีดิทัศน์และการฝึกปฏิบัติควบคู่กันไป ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยกลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านร่องหวาย มีนางวิพารักษ์ แก้วสาทร เป็นแกนนำ รวบรวมสมาชิกในชุมชนประมาณ 30 คน ดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมโดยพัฒนาจากการย้อมสีเคมี มาเป็นการย้อมสีธรรมชาติ ต่อมาชุมชนได้มีการขยายเครือข่ายของกลุ่มทอผ้าไหมไปยังกลุ่มทอผ้าไหมในชุมชนใกล้เคียงที่เป็นชุมชนอีสานด้วยกัน มีการประชุมหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหม การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม และการจัดการด้านการตลาดร่วมกัน 1 ครั้ง ฝึกอบรมการย้อมไหมจากสีธรรมชาติร่วมกัน 1 ครั้ง ทำให้แม่บ้านกลุ่มนี้มีทางเลือกในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมากขึ้น

กิจกรรมส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

1. โครงการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ โครงการนี้ประกอบด้วย 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

1.1 กิจกรรมสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กิจกรรมนี้มีนายประมวล ไชยพันธ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานที่ประเทศญี่ปุ่น และนางพยอม เป็นมงคล ประธานกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางลาว เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม ก่อนการเปิดหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษในชุมชน แกนนำได้มีการประชุมวางแผนร่วมกับทีมวิจัย มีการส่งตัวแทนไปประสานขอคำปรึกษาเรื่องหลักสูตรจากศูนย์ภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย หลังจากนั้นจึงประกาศรับสมัครและคัดเลือกชาวบ้านที่สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศเข้าร่วมโครงการ

การสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีผู้ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ 15 คน เปิดชั้นเรียนในชุมชนหลักสูตร 1 เดือน โดยได้รับความอนุเคราะห์จากศูนย์ภาษาต่างประเทศ สถาบันราชภัฏเชียงราย ส่งอาจารย์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศผลัดเปลี่ยนกันมาสอนระหว่างเวลา 16.00 น. ถึง 18.00 น. การจัดกิจกรรมครั้งนี้ทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานตื่นเต้นกับประสบการณ์ใหม่ๆ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมจนครบหลักสูตรสามารถสนทนาโต้ตอบสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษพื้นฐานได้ดี

สภาพปัญหาที่พบคือ พื้นฐานของผู้เรียนไม่เท่ากันทำให้ผู้เรียนบางคนเกิดความท้อแท้ ไม่สามารถเรียนจนจบตามหลักสูตรที่กำหนดได้

1.2 เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ “ไปนอกปลอดภัยไร้กังวล” จัดโดยกลุ่มเยาวชน สัมพันธ์บ้านปางลาว ร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางลาว เป็นเวทีเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กับผู้ที่ต้องการจะเดินทางไปทำงาน ต่างประเทศ การร่วมกันวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การให้ข้อมูลเพิ่มเติม เรื่องการป้องกันการถูกหลอกลวงจากนายหน้า/บริษัทจัดหางานได้รับความอนุเคราะห์วิทยากรจากจัดหางานจังหวัด เวทีนี้ชุมชนปางลาวได้ข้อสรุปว่า คนในชุมชนยังเห็นว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชนยังมีความจำเป็น เพราะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนมากกว่าการทำงานในชุมชนหรือในประเทศ แต่คนในชุมชนต้องช่วยกันสอดส่องดูแล ไม่ให้มีนายหน้า/บริษัทจัดหางานเถื่อนมาหลอกลวงคนงานอีก

2. **โครงการเครือข่ายผู้ใช้แรงงาน** ดำเนินการโดยกลุ่มผู้สูงอายุที่เคยประสบปัญหาถูกหลอกลวง ถูกหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศและผู้นำชุมชน นำโดยนายบัวพันธ์ ฉิมวงศ์ ได้มีการรวบรวมผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศและผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศของชุมชนร่องหวาย มีการประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ส่งข่าวภายในชุมชน เผื่อระวังกลุ่มคนที่เข้ามาหลอกลวงต้มตุ๋นคนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ ปัจจุบันเครือข่ายผู้ใช้แรงงานได้รับการผลักดันให้เป็นประเด็นหนึ่งในการทำงานของเครือข่ายชุมชนอีสานจังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอของชุมชนต่อแนวทางระดับนโยบาย

1. รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายชัดเจนในการส่งคนไปทำงานต่างประเทศ มีมาตรการที่เป็นรูปธรรม/ชัดเจนรองรับปัญหาแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เช่น จัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้แรงงานกู้ยืมไปทำงานต่างประเทศ มีมาตรการควบคุมกลไกของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือกลุ่มบุคคลอื่นๆ เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ใช้งาน

2. รัฐบาลเป็นผู้จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าหรือบริษัทจัดหางาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพของแรงงานทั้งในประเทศ และประเทศปลายทาง ป้องกันการถูกหลอกลวง/การหาผลประโยชน์จากแรงงานของนายหน้า บริษัทจัดหางาน ลด

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ช่วยลดปัญหาแรงงานเถื่อนที่ลักลอบไปทำงานต่างประเทศ

3. จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานต่างประเทศ สร้างเครือข่ายตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับประเทศ เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนภาครัฐบาล ในการส่งเสริมพัฒนาฝีมือแรงงาน เตรียมแรงงานก่อนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ คุ้มครองแรงงานที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ ส่งเสริม พัฒนาแรงงานหลังกลับจากการทำงานต่างประเทศ

4. รัฐบาลต้องจัดให้มีการประสานเครือข่ายความร่วมมืออย่างจริงจัง ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศปลายทาง ในการคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพแรงงานโดยเฉพาะแรงงานหญิงที่ประสบปัญหาแตกต่างจากแรงงานชาย ตัวอย่างเช่น กรณีการถูกคุกคามทางเพศ ต้องมีหน่วยงานช่วยเหลือ ติดตามดูแลคุ้มครองแก้ไขปัญหาของแรงงานหญิงที่ทำงานในต่างประเทศ

5. จัดทำทะเบียนแรงงานหลังกลับ เพื่อดูแล ส่งเสริม พัฒนาแรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศ แรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศ เป็นแรงงานที่มีประสบการณ์เฉพาะทางค่อนข้างสูง เพราะประเทศที่แรงงานเดินทางไปทำงาน เป็นประเทศที่มีเทคโนโลยีในการผลิตขั้นสูง ดังนั้นแรงงานเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศ หรือผันตัวเองไปสู่การเป็นเจ้าของกิจการ ยกกระดับอาชีพ/รายได้ในระยะยาวต่อไป



การจัดเวทีชุมชน โดยใช้กระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C)

บทวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมศักยภาพชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

การศึกษาแนวทางที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ชุมชนมีศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน การสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่กระบวนการป้องกันแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศในชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวทางการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีความชัดเจนในเรื่องแนวคิด และกระบวนการที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึง การร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา ผลกระทบของปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศอย่างรอบด้าน การร่วมกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกำหนดกิจกรรม/โครงการ การร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรม/โครงการ ร่วมประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการดำเนินงาน และการร่วมรับผลประโยชน์

แนวทางที่พบว่าเหมาะสม/สอดคล้องกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนข้างต้น ในการสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศนั้นต้องมีการสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในที่นี้ได้แก่ทีมวิจัยชุมชนที่คัดเลือกจากคนในชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เรียนรู้แนวคิดและวิธีการพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปพร้อมๆ กับกลุ่มเป้าหมาย ผ่านกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) และกิจกรรมการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยให้ชุมชนชี้ชัดปัญหาและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศได้รอบด้าน การเสนอทางออกในการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และเชื่อมโยงการป้องกันแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่มีอยู่ของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ในขั้นของการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ชุมชนสามารถทดลองพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาก็ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เองได้ถึง 5 โครงการ จากที่เสนอไว้ทั้งหมด 6 โครงการ ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็สามารถรวบรวมแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากสาเหตุและผลกระทบที่เกินกำลังความสามารถของชุมชนที่จะดำเนินการเองได้ เพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ และต่อระดับนโยบายต่อไป

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เหมาะสมแก่บุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชนดังนี้

2.1 การส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน จากการศึกษาความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชนพบว่า กลุ่ม/องค์กรทางสังคม และผู้นำกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการสร้าง และพัฒนากลไกในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มักเป็นกลุ่ม/องค์กรและหรือผู้นำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนชุมชนสามารถพัฒนาตนเองขึ้นมาจนสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์สามารถสร้างหลักประกันทางด้านสังคมสงเคราะห์แก่ชุมชน การรวมตัวของกลุ่มเยาวชนโดยมีครูในชุมชนเป็นที่ปรึกษา สามารถพัฒนาตนเองไปเป็นผู้นำทางการจัดการกับปัญหาสังคมในชุมชน จนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ล้วนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนโดยกระบวนการทางการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสิ้น

นอกจากนั้น การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาจากการจัดเวทีชุมชนของทั้งสองชุมชนยังปรากฏว่า กิจกรรมที่ได้รับการคัดเลือกให้นำไปทดลองดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ เช่น กิจกรรมค่ายครอบครัว กิจกรรมการจัดทำจดหมายข่าวระหว่างคนในชุมชนกับคนไปทำงานต่างประเทศ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ฯลฯ ล้วนเป็นกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสิ้น

2.2 การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน คนในชุมชนยังเห็นว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยเสนอให้ทางโรงเรียนจัดทำหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้สอดคล้อง/ตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

2.3 ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยแก่ปัจเจกบุคคล รูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยนี้เหมาะสำหรับบุคคลที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เพราะจำเป็นต้องมี/ใช้ความชำนาญเฉพาะทาง เช่น การเรียนรู้ภาษาของประเทศปลายทาง การฝึกฝนทักษะฝีมือตามตำแหน่งงาน ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับภูมิประเทศหรือสภาพภูมิอากาศของประเทศปลายทาง เป็นต้น กิจกรรมที่พบเห็นในชุมชนได้แก่ การพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างไม่เป็นทางการระหว่างญาติพี่น้องที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การศึกษาจากเอกสาร แผ่นพับของสำนักจัดหางาน การจัดทำ

จดหมายข่าวเป็นต้น ในระยะยาวควรมีการจัดศูนย์กระจายข่าวสารในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางรับและกระจายข้อมูลสำหรับคนในชุมชน ผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศที่ต้องการข้อมูลเฉพาะทาง หรือผู้ที่กำลังทำงานอยู่ในต่างประเทศ

3. ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศเพื่อลดผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายในชุมชนรวมถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นสตรี เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันใน 3 ระดับใหญ่ๆ คือ

3.1 การดำเนินการตอบสนองปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน ชุมชนสามารถจัดกิจกรรม ป้องกันและแก้ไขปัญหาได้เองผ่านกิจกรรมที่ทดลองทำร่วมกัน เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่อง การเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การจัดทำจดหมายข่าวสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับผู้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ การจัดกิจกรรมค่ายครอบครัว การจัดเวทีพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงานระดับหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2 องค์กรภายนอกทั้งภาครัฐการ และภาคเอกชน ให้การสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนที่สามารถจัดทำและต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ หรือการดำเนินการโดยบุคคล องค์กรภายนอก เช่น การพัฒนารูปแบบการศึกษาของชุมชนโดยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้สอดคล้อง/ตอบสนองปัญหาของชุมชน การฝึกอบรมที่ต่ออาศัยบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเช่น การพัฒนาฝีมือแรงงาน การฝึกอาชีพเสริมสำหรับแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การพัฒนาคุณภาพสินค้าของชุมชน การฝึกอบรมด้านกฎหมายแรงงาน การอบรมภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

3.3 การสนับสนุนด้านนโยบายของรัฐบาล คนในชุมชนเห็นว่ามาตรการด้านนโยบายของรัฐบาล เป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ แนวทางระดับนโยบายที่ชุมชนเสนอ เช่น รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายชัดเจนในการส่งคนไปทำงานต่างประเทศ รัฐบาลเป็นผู้จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล จัดให้มีการประสานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศปลายทาง เป็นต้น

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชุมชน กรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ” เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กับพื้นที่ 2 ชุมชนในเขตจังหวัดเชียงราย ที่มีสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศสูง โดยกำหนดเอาชุมชนที่มีลักษณะทางสังคมวิทยาใกล้เคียงกัน มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ หรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในที่นี้หมายถึงชุมชนคนอีสานที่อพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็กเมื่อคนวัยแรงงานต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ตลอดจนการสร้างเสริมและพัฒนาศักยภาพทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และกลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชน ให้สามารถส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ที่มีต่อสตรีและเด็กในชุมชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการส่งเสริม สนับสนุน ให้กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชนสามารถใช้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาชุมชน เป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็ก จากกรณีที่มีคนวัยแรงงานในชุมชน เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัยนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นการศึกษาข้อมูลทางด้านวิชาการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เรื่องสาเหตุ ปัจจัย และผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสตรีและเด็กจากกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของคนวัยแรงงาน รวมถึงการศึกษาสภาพความพร้อมของทรัพยากร/ทุนทางสังคมในชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในระยะที่ 2 คือการวิจัยเพื่อสร้างเสริม และพัฒนาศักยภาพของบุคคล ครอบครัวและกลุ่ม/องค์กรในชุมชน ให้สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลาย ในการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็กในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีการหลากหลาย ที่สอดคล้องกับลักษณะการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) การจัดกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขข้อมูลเป็นระยะๆ

สรุปผลการวิจัย

สถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน

การศึกษาสถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของคนจากชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวายพบว่า มีการเดินทางไปทำงานยังประเทศต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การเดินทางไปทำงานมีทั้งเดินทางไปแบบถูกต้องตามกฎหมาย และเดินทางลักลอบเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมายประเทศปลายทางที่แรงงานเดินทางไปทำงานมีทั้งสิ้น 10 ประเทศ ประเทศที่แรงงานนิยมเดินทางไปทำงานมากที่สุดได้แก่ประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน มาเลเซีย บรูไน ฯลฯ ประเทศอิสราเอลเป็นประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางเพียงประเทศเดียว ที่พบว่ามีความต้องการจากทั้งสองชุมชนเดินทางไปทำงาน

แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศมีทั้งแรงงานชายและแรงงานหญิง สัดส่วนของแรงงานหญิงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต คิดเป็นร้อยละ 32 ของแรงงานทั้งหมดที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ในจำนวนนี้ยังพบว่า ผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นเยาวชนทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 16 ถึง 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.94 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด แรงงานเยาวชนส่วนใหญ่เดินทางเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมายที่ประเทศเกาหลีใต้และไต้หวัน

สาเหตุของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุปัจจัยสำคัญเบื้องต้นที่ทำให้คนในชุมชน เดินทางไปทำงานต่างประเทศคือ ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ในชุมชนต้นทางอันได้แก่ **ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ** โดยมีตัวแปรสำคัญคือ **ปัญหาการผลิตในภาคเกษตร** การที่ชุมชนไม่สามารถควบคุมกลไกการผลิตภาคเกษตรและกลไกการตลาดได้ด้วยตนเอง จนก่อให้เกิดความล้มเหลวของการสร้างรายได้ในภาคเกษตร ในขณะที่เดียวกันคนในชุมชนก็ขาดประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอิสระอื่นๆ ที่จะมาทดแทนอาชีพภาคเกษตร **ปัญหานี้สินของครอบครัว** ตัวแปรนั้นนอกจากเป็นผลพวงของปัญหาการผลิตในภาคเกษตรกรรมแล้ว ยังพบว่าเกิดจากการกักขังเงินนอกระบบมาเป็นทุนเดินทางไปทำงานต่างประเทศแล้วไม่ประสบผลสำเร็จเกิดภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น ในที่สุดได้กลายเป็นปัจจัยผลักดันให้แรงงานดิ้นรนเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพื่อปลดเปลื้องภาระหนี้สินที่พอกพูนขึ้น

แรงงานหญิงและเยาวชนถูกผลักดันให้เคลื่อนย้ายออกไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น เพื่อชดเชยแรงงานชายที่ไม่สามารถเดินทางเข้าไปทำงานยังประเทศปลายทาง

ในกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของสตรี และเยาวชนสตรีในชนบทพบว่า มีปัจจัยผลักดันที่แตกต่างนอกเหนือจากสาเหตุการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของแรงงานชายกล่าวคือ การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของแรงงานสตรี เกิดจากภาวะกดดันในครอบครัวที่แรงงานชาย ไม่สามารถเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้ การส่งแรงงานหญิงและเยาวชนสตรีไปทำงานต่างประเทศ จึงเป็นทางเลือกและความหวังสุดท้ายในการปลดปล่อยหนี้สินและกอบกู้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว

ปัจจัยด้านสังคม ตัวแปรสำคัญได้แก่ **การระบาดของยาเสพติด** ทำให้ครอบครัวตัดสินใจส่งคนในครอบครัว โดยเฉพาะเยาวชนที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเข้าสู่วงจรการค้า/เสพยาเสพติด ไปทำงานต่างประเทศเพื่อตัดวงจรปัญหา **การแพร่ระบาดของโรคเอดส์** ทำให้แรงงานชายหญิงคู่สามีภรรยาเดินทางไปทำงานต่างประเทศพร้อมกัน โดยมีความเชื่อว่าวิธีการนี้จะสามารถลดความเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสของคู่สามีภรรยา อันเป็นสาเหตุของการติดเชื้อ เอช ไอ วี/เอดส์

ปัจจัยด้านค่านิยม/ความเชื่อ ได้แก่ **ความต้องการการยอมรับจากสังคม** คนในชุมชนให้คุณค่า/ความสำคัญกับคนที่มีความร่ำรวย ผู้ที่ประสบผลสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศส่งเงินกลับมาสร้างฐานะร่ำรวยให้แก่ครอบครัว จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน บางคนได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำชุมชน **ต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก** ในกลุ่มของสตรีโสด (วัยรุ่นและสตรีที่ย้ายขาดจากสามี) กลุ่มนี้เชื่อว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จะได้พบและแต่งงานกับชาวต่างชาติที่ฐานะดีอันจะนำไปสู่หนทางหลุดพ้นจากความยากจน

สำหรับกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ของแรงงานที่เป็นเยาวชนหญิง นอกจากสาเหตุดังกล่าวมาแล้วข้างต้นยังพบว่า มีสาเหตุมาจาก **ค่านิยมทางเพศที่แตกต่างระหว่างผู้สูงอายุกับคนวัยหนุ่มสาว** เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนค่านิยม/ความเชื่อเรื่องเพศของคนในชุมชนกล่าวคือ ผู้สูงอายุที่ดูแลเยาวชนสตรียังยึดถือจารีตประเพณีที่เคร่งครัดเช่น การรักรับรองสงวนตัว อ่อนช้อยก่อนห้าม ฯลฯ แต่คนหนุ่มสาวในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลับใช้ชีวิตอิสระที่แตกต่างจากค่านิยมข้างต้น เนื่องจากมีเงินที่พ่อแม่ส่งมาให้ใช้จ่าย มีเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น รถจักรยานยนต์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ เมื่อเยาวชนหญิงมีพฤติกรรมขัดแย้งกับความเชื่อดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุของการถูกบังคับให้แต่งงานเพื่อ “รักษาหน้าญาติผู้ใหญ่” โดยไม่มีคนวัยพ่อแม่มาต่อเชื่อมช่องว่างทางความคิด/ค่านิยมของคนทั้ง

สองวัย การแต่งงานเมื่ออายุน้อยหรือยังไม่มีความพร้อม ทำให้เกิดการหย่าร้างในระยะเวลาอันสั้น และเพื่อรักษาหน้าของญาติผู้ใหญ่อีกครั้ง เยาวชนสตรีจึงเลือก/ถูกเลือกให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

นอกจากปัจจัยผลักดันจากชุมชนต้นทางดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าปัจจัยดึงดูดปลายทาง (Pull Factors) เป็นสาเหตุสำคัญที่ดึงดูดให้คนในชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญคือ **แรงจูงใจเรื่องรายได้ของประเทศปลายทาง** ประเทศปลายทางที่แรงงานเดินทางไปทำงาน เป็นประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศต้นทาง ถึงแม้ว่าแรงงานส่วนใหญ่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานระดับล่าง แต่แรงงานก็ได้รับอัตราค่าจ้างยังสูงกว่าตลาดแรงงานในประเทศต้นทาง (สุภาวงศ์ จันทวานิช และคณะ, 2544) **เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม** เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้คนในชุมชนเดินทางไปยังประเทศปลายทาง จากการศึกษาพบว่า การที่แรงงานมีญาติหรือคนรู้จักทำงานอยู่ที่ประเทศปลายทางอยู่แล้ว เป็นแรงจูงใจและสร้างโอกาสให้แรงงานมีความมั่นใจ จนสามารถเดินทางไปทำงานที่ประเทศนั้นๆ ได้มากขึ้น

ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อชุมชนโดยรวม

ผลกระทบด้านบวก เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น รายได้ของคนในชุมชนสูงขึ้น ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนไปจากชุมชนเล็กๆ ที่เรียบง่าย กลายเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนหลังใหญ่รูปทรงทันสมัย มีรั้วรอบขอบชิด มีเครื่องอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย เช่น ยานพาหนะ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ผู้คนมีการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น การระดมทุนเพื่องานพัฒนาชุมชนทำได้ง่ายขึ้น

ด้านการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรของชุมชน พ่อแม่เห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น แรงงานที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย ฉลาด ทันคน เป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณชน จนบางคนได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำชุมชน และกลายเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ

ผลกระทบด้านลบ การที่ชุมชนมีแรงงานจำนวนมากหลั่งไหลไปทำงานต่างประเทศ ส่งผลกระทบด้านลบต่อชุมชนโดยรวมหลายประการได้แก่ **ชุมชนสูญเสียเงินจำนวนหลายล้านบาทเพื่อแลกกับการได้ไปทำงานต่างประเทศ** เนื่องจากการถูกหลอกลวงต้มตุ๋นเอาหัวเอาเปรียบจากนายหน้า บริษัทจัดหางาน ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่เข้ามาหลอกลวงแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานในชุมชน มีทั้งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในชุมชน

เดียวกัน บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่างถิ่น รวมถึงบริษัทจัดหางานที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศขาดโอกาส/สิทธิที่พึงมีพึงได้ เช่นสูญเสียสิทธิในการใช้สิทธิ/ลงสมัครเลือกตั้ง สูญเสียสิทธิในการใช้ประโยชน์จากกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ขาดโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ขาดโอกาสการเข้าถึง/รับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น **ชุมชนขาดแรงงาน** ทั้งแรงงานภาคเกษตรและการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ **ค่านิยมของคนในชุมชนเปลี่ยนไป** คนในชุมชนให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากกว่าด้านจิตใจ นิยมการบริโภคข้าวของเครื่องใช้ที่ฟุ่มเฟือยมากและเร็วขึ้น แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศเห็นคุณค่าของการ “หาเงิน” และมองเห็นคุณค่าของเม็ดเงินที่หามาได้ ในขณะที่เดียวกันครอบครัวที่อยู่ชุมชนต้นทาง กลับมองไม่เห็น “คุณค่าของเงิน” ที่แรงงานส่งกลับ

ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็ก

จากการศึกษาพบว่าสตรีเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศสูง ได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งผลกระทบโดยตรง และ/หรือโดยอ้อมหลายประการดังนี้

ผลกระทบด้านบวก **สตรีที่สามีประสบผลสำเร็จในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ** จะมีความเป็นอยู่สุขสบายขึ้น มีเวลาดูแลลูกมากขึ้น ลูกมีโอกาสได้เรียนหนังสือสูงขึ้น มีอิสระจากพ่อแม่ญาติพี่น้อง ใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น เก่งฉลาดมากขึ้น **สตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ** มีโอกาสได้พัฒนาตนเองมากกว่าสตรีที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เนื่องจากได้รับประสบการณ์ชีวิตมากกว่า ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นคนกล้าคิด แสดงออก มีความมั่นใจในตัวเองสูงขึ้น จนกระทั่งสตรีที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศบางคนได้รับการยอมรับจากชุมชนให้มีสถานภาพทางสังคมสูงขึ้น **เด็กและเยาวชนที่พ่อแม่ประสบผลสำเร็จในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ** จะมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตัวพ่อแม่ มีความใฝ่ฝันอยากไปทำงานเมืองนอก ได้รับการยอมรับจากเพื่อน มีสังคมในกลุ่มเพื่อนกว้างขึ้น มีความรับผิดชอบสูงขึ้น

ผลกระทบด้านลบ การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน ส่งผลกระทบต่อสตรีเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันคือ **สตรีที่สามีประสบผลสำเร็จในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ** จะได้รับผลกระทบในแง่ของการถูกกดดันจากเพื่อนบ้านหรือคนรอบข้างที่คอยเพ่งเล็งเรื่องความประพฤติ ความวิตกกังวลเรื่องการเลี้ยงดูลูก โดยเฉพาะลูกที่เป็นวัยรุ่น ความวิตกกังวลเรื่องภรรยาหนีสินที่กู้ยืมให้สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลัวสามีนอกใจไม่ส่ง

เงินกลับมาใช้หนี้ ห่วงภาวะสุขภาพของสามี เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ บางรายเผชิญกับภาวะครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง **สตรีที่ส่งสามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศและไม่ประสบผลสำเร็จ** จะประสบปัญหาที่ต้องรับภาระหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมเงินเพื่อให้สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ สตรีกลุ่มนี้มีแนวโน้มสูงที่จะตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศแทนสามีเพื่อปลดปล่อยหนี้สินให้แก่ครอบครัว **สตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ** จะเผชิญกับปัญหาการถูกละเลยจากสามี เอรัดเอาเปรียบจากนายหน้า บริษัทจัดหางานที่คอยแสวงหาประโยชน์จากแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ แรงงานสตรีที่สามารถเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้แล้ว ยังต้องเผชิญกับปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจนนำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การถูกส่งตัวกลับเมื่อถูกตรวจพบว่าตั้งครรภ์ รวมถึงภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังพบว่าสตรีเหล่านี้ตกอยู่ในภาวะวิตกกังวลเรื่องรายได้ เช่น กลัวว่ารายได้จะไม่พอชำระหนี้ที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลัวการถูกโกงค่าแรง ปัญหาการปรับตัวเข้ากับระบบงาน กฎระเบียบของสถานประกอบการ การทำงานหนัก ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการศึกษาคุณภาพการทำงาน และการใช้ชีวิตของแรงงานไทยในไต้หวัน (อัญชลี จงอร จันทาโกและสุภาวดี จันทวานิช, 2547) ที่กล่าวถึงสภาพการใช้ชีวิตของแรงงานในไต้หวันว่า ต้องทำงานหนักวันละ 8-13 ชั่วโมง มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน เกิดภาวะเครียดจากการทำงานหนัก การมีสถานที่พักผ่อนที่ไม่เพียงพอ การพักผ่อนและการใช้เวลาว่างที่ไม่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น การเที่ยวเตร่ตามสถานบริการ ร้านอาหารที่ให้บริการเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จนนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน การตั้งครรภ์ การทำแท้งตามมา

เด็กและเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบด้านลบต่อสภาพจิตใจ เนื่องจากขาดความอบอุ่น ขาดที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา ตกอยู่ในภาวะเครียด วิตกกังวลที่ต้องอยู่ห่างไกลจากพ่อแม่ จนแสดงผลทางร่างกายที่แตกต่างกัน เช่น เด็กบางคนเก็บตัว ซึมเศร้า บางคนก้าวร้าว พ่อแม่ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศส่วนมากจะขาดเสียความรักให้แก่เด็กโดยการให้เงิน สิ่งของ ส่งผลให้เด็กใช้จ่ายเงินเกินตัว ขาดความเคารพยำเกรงญาติผู้ใหญ่ที่ดูแลอยู่ เพราะถือว่าพ่อแม่ของตนเองเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาเด็กกำพร้าที่เกิดจากการหย่าร้าง การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส เด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุตามลำพัง เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย เด็กและเยาวชนบางครอบครัวเกิดความขัดแย้งกับญาติผู้ใหญ่ แยกตัวออกมาใช้ชีวิตตามลำพัง

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มเยาวชนที่ครอบครัวประสบผลสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นกลุ่มที่ได้รับความสะดวกสบายจากเงินที่พ่อแม่ส่งมาให้ใช้ มีเครื่องอำนวยความสะดวก

สะดวกต่างๆ ตามที่ตนเองต้องการ จนนำไปสู่การใช้ชีวิตอิสระ พุ่มเพ็ญ ไม่เห็นคุณค่าของเงินที่พ่อแม่ส่งมาให้ ส่งผลให้เยาวชนบางส่วนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท คบเพื่อนเที่ยวกลางคืน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เกิดปัญหาการท้อง ทำแท้ง ถูกบังคับให้แต่งงานเมื่ออายุน้อยเพื่อรักษาหน้าผู้ใหญ่ เมื่อใช้ชีวิตคู่ได้ไม่นานก็เกิดความเบื่อหน่าย นำไปสู่การหย่าร้าง เยาวชนชายถูกส่งกลับไปเรียนหนังสือในโรงเรียน เยาวชนหญิงไม่สามารถกลับไปเรียนต่อ หรือใช้ชีวิตตามปกติอยู่ในชุมชน เนื่องจากความอับอาย จึงปรากฏว่ามีเยาวชนหญิงอายุประมาณ 16-18 ปี ถูกส่งไปเป็นแรงงานผิดกฎหมายที่ต่างประเทศ

กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนโดยรวม และกลุ่มสตรี เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถดำเนินการได้โดย

1. พัฒนาระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน จัดกิจกรรมทั้งด้านการศึกษาและการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยการสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นกลไกหลักในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ตัวผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านแนวคิดและวิธีการปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชน

3. จัดให้มีรูปธรรมของการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศเพื่อลดผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ทั้งนี้รวมถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นสตรี เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็น 3 ระดับใหญ่ๆ คือ

3.1 ระดับที่ชุมชนสามารถดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาได้เอง เช่น การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ระหว่างคนในครอบครัวกับเด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรมค่ายครอบครัว กีฬา เป็นต้น

3.2 ระดับที่ต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือและการสนับสนุน ส่งเสริมจากองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การฝึกอบรมที่ต้องอาศัยบุคลากร/ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และการพัฒนารูปแบบ/หลักสูตรการศึกษาของชุมชนให้สอดคล้องกับ

สภาพปัญหา ผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน
เป็นต้น

3.3 ระดับที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง เนื่องจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา
อยู่นอกเหนือการควบคุมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรในชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงเสนอเป็นแนว
ทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อระดับนโยบาย เช่น เสนอให้มีการประกาศนโยบาย
ที่ชัดเจนของรัฐบาลในการจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ รัฐบาลเป็นผู้จัดส่งแรงงาน
ไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล ต้องมีการประสานเครือข่ายความร่วมมือ
อย่างจริงจังระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศปลายทาง ในการคุ้มครองสวัสดิภาพ
แรงงานโดยเฉพาะแรงงานหญิงที่ประสบปัญหาต่างจากแรงงานชาย การจัดทำทะเบียน
แรงงานหลังกลับเพื่อพัฒนาแรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศ เพื่อให้เป็นแรงงาน
ที่มีคุณภาพป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศ เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงาน
ต่างประเทศ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุด
จากการประมวลความคิดเห็น และความพยายามในการป้องกันแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนที่
ผ่านมา พบว่าเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างขีดความ
สามารถขององค์กรในระดับชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่แรงงานก่อน ระหว่าง และหลังการ
เดินทางไปทำงานต่างประเทศ โดยใช้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาเป็นกลไกขับเคลื่อน
การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนใกล้เคียงที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงาน
ต่างประเทศด้วยกัน เร่งส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไป
ทำงานต่างประเทศให้กับคนในชุมชน โดยการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐบาลและ
เอกชน

ในขณะเดียวกันระดับนโยบายต้องมีการรับรู้กระบวนการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหา
ผลกระทบที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของชุมชน และพร้อมที่จะกำหนดนโยบาย
เพื่อหนุนเสริมการดำเนินงานระดับชุมชนท้องถิ่น เช่น การประกาศนโยบายที่ชัดเจนในการ
สนับสนุนการส่งออกแรงงานไปทำงานต่างประเทศ เร่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือ หรือข้อตกลง
ร่วมระหว่างประเทศที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกัน เพื่อช่วยลดปัญหาการแสวงประโยชน์
จากแรงงานย้ายถิ่นที่ทำให้ชุมชนต้องสูญเสียเงินไปเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งสอดคล้องกับความ
เชื่อเรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (Susan Lucas และคณะ, 2002) ที่ให้ความสำคัญกับประสบ

การณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติการของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยมิติความสัมพันธ์ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตอบสนองของปัญหาพร้อมกันของคนในชุมชน การถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างกัน การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกัน การส่งเสริมการเรียนรู้จากองค์กรภายนอกทุกระดับ และการสนับสนุนด้านนโยบาย องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สรุปบทเรียนเชิงกระบวนการ

1. งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาสภาพปัญหา ผลกระทบและทิศทางการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน โดยเฉพาะประเด็นปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรี เด็กและเยาวชน ทุกขั้นตอนของการวิจัยจึงจำเป็นต้องสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึก อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกันของทีมนักวิจัยที่เป็นคนในชุมชน และชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นกระบวนการวิจัยจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนักรู้ถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง การกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหา การวางแผนงาน/โครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และการร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้

2. กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) และกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ร่วมกันในการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับเริ่มต้นการเรียนรู้ สร้างความตระหนักร่วม และนำไปสู่การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่แท้จริงร่วมกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง และทีมนักวิจัย หลังจากนั้นจึงนำกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม มาใช้ต่อเนื่องกันเพื่อจัดหมวดหมู่สภาพปัญหา อีกทั้งกระบวนการนี้ยังนำไปสู่การคิดค้นหาทางออกในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาพร้อมกันในที่สุด

3. การใช้ทีมนักวิจัยที่เป็นบุคลากรในชุมชน ช่วยลดปัญหาช่องว่างด้านภาษา วัฒนธรรม ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ อีกทั้งสามารถสังเกต ตรวจสอบข้อมูลได้ตลอดเวลา นอกจากนี้การใช้นักวิจัยที่เป็นคนในชุมชนยังช่วยสร้าง และพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้เข้าใจกระบวนการทำ

วิจัยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ที่มิวิจัยชุมชนต้องมีโอกาสเข้ามาร่วมกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มพัฒนาโครงการวิจัย การฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจเครื่องมือ และวิธีใช้เครื่องมือประเภทต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย เรียนรู้จรรยาบรรณของนักวิจัย เรียนรู้เรื่องการประสานงานกับผู้นำชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงเปิดโอกาสให้ที่มิวิจัยชุมชนได้สรุปทบทวนการทำงานเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบข้อมูล ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่ผ่านมา และวางเป้าหมายของการทำงานในระยะต่อไป

4. การจัดเวทีวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลร่วมกันระหว่างที่มิวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในแต่ละระยะมีความถูกต้องแม่นยำ มองเห็นช่องว่างของข้อมูลที่ยังขาดอยู่จนนำไปสู่การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และทำให้ที่มิวิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบมากขึ้น

ปัญหา/อุปสรรคของการวิจัย

1. ในระยะแรกของการศึกษาข้อมูล ที่มิวิจัยพบว่าชาวบ้านมีความหวาดระแวงไม่กล้า/ไม่ยอมให้ข้อมูลต่างๆ ที่มีการประชุมทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนแล้ว โดยชาวบ้านให้เหตุผลว่าเคยมีหลายหน่วยงานเข้าไปศึกษาข้อมูลในชุมชน แต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ แก่คนในชุมชน บางครั้งมีการหลอกเอาข้อมูลจากชาวบ้านเพื่อไปหาผลประโยชน์ส่วนตัว ที่มิวิจัยจึงหาทางแก้ไขโดยการไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้านบ่อยๆ ใช้ความเป็นญาติพี่น้องสร้างความสัมพันธ์ แสดงความจริงใจโดยอธิบายให้ชาวบ้านรับรู้สาระของการวิจัยทั้งหมดด้วยความอดทน จนทำให้ชาวบ้านเข้าใจและร่วมกระบวนการเรียนรู้ด้วยกันจนสิ้นสุดโครงการวิจัย

2. ที่มิวิจัยที่เป็นบุคลากรในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ความมั่นใจ และประสบการณ์ในการวิจัย จึงต้องมีการพัฒนานักวิจัยควบคู่ไปกับการศึกษาข้อมูล ทำให้ต้องใช้เวลาในการทำวิจัยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา

1. ในระดับนโยบาย รัฐบาลควรเร่งดำเนินการประกาศนโยบายที่ชัดเจนในการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ มีการจัดทำแผนพัฒนาแรงงานระดับประเทศ สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านแรงงานระหว่างประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

และมีการกำหนดมาตรการที่รัดกุมเพื่อพัฒนาและคุ้มครองแรงงานก่อน ระหว่าง และหลังกลับจากการทำงานต่างประเทศ มีมาตรการที่เข้มงวดเพิ่มขึ้นในการคุ้มครองแรงงานหญิง เพื่อป้องกันผลกระทบทุกด้านที่เกิดจากการส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ

2. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ต้องสร้างและพัฒนากลไกส่งเสริม สนับสนุนขีดความสามารถของแรงงานที่เดินทางกลับจากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาให้เป็นแรงงานคุณภาพสูง ป้อนตลาดแรงงานในประเทศ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดหางานจังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พัฒนาชุมชน ฯลฯ ควรมีการประสานความร่วมมือเพื่อวางแผนสนับสนุน ส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศร่วมกับชุมชนที่มีการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศสูง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเชิงลึก ในกลุ่มแรงงานสตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ทั้งผู้เดินทางไปทำงานอย่างถูกต้อง และผิดกฎหมาย เช่น ประเด็นเรื่องสุขภาพ พฤติกรรมทางเพศที่อาจนำไปสู่ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ฯลฯ

2. พัฒนาระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เช่น งานวิจัยด้านพฤติกรรมทางเพศ/สุขภาพทางเพศ เครือข่ายความสัมพันธที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ฯลฯ

3. ศึกษาเพิ่มเติมกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่สามารถสร้างกระบวนการประเมินตนเองเพื่อพัฒนางานของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะสามารถช่วยให้ชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาวต่อไป

บรรณานุกรม

ประเวศ วะสี. 2535. การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

ปิยวัฒน์ คงช่วยและคณะ. การแก้ไขปัญหาการถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง “การเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ” วันที่ 15 มิถุนายน 2545. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ

วิโรจน์ สารรัตน์. 2532. การศึกษากับพัฒนาชนบท: แนวคิด ทฤษฎีและบทวิเคราะห์กรณีการ

ย้ายถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทอักษรภาพพัฒนา จำกัด.

สุภาวงศ์ จันทวานิช. กรอบแนวคิดว่าด้วยการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ สาเหตุและผลกระทบของการ

ย้ายถิ่น. วารสารเอเชียปริทัศน์. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2

-----, 2533. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาวงศ์ จันทวานิช และคณะ. การเตรียมความพร้อมสำหรับแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ.

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง “การเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ” เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2545. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ

-----, 2544. การย้ายถิ่นข้ามพรมแดนไทยพม่าและสถานการณ์เสี่ยงต่อโรคเอดส์ในกลุ่มผู้ย้ายถิ่น

พื้นที่แม่สอดและแม่สาย. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี จงอร จันทาโก และคณะ. บทสรุปการศึกษาดูงานการทำงานและการใช้ชีวิตของแรงงาน

ไทยในไต้หวัน. รายงานการศึกษาดูงานการทำงานและการใช้ชีวิตของแรงงานไทยในไต้หวัน ระหว่างวันที่ 22-26 พฤษภาคม 2547. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพินท์ สฟโชคชัย. 2537. คู่มือการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน.

กรุงเทพฯ:

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

Chambers, Robert. 1992. Relaxed and Participatory Rural Appraisal Note on

Practical Approaches and Methods : Note for Participants in the Workshop Held in Chiang Mai. Chiang Mai: Social Research Institute Chiang Mai University.

Hall, Budd. 1979. Participatory Action Research: Breaking the Academics Monopoly.

New York: Random House.

Lucas Susan, Rader Alison, Duongsaa Usa, Mphuka Simon, Campbell Inn. 2002. Human Capacity development : learning from local action and experience. Paper present at the Workshop on Process Analysis - Human Capacity Development Workshop and Learning Events – Methodology and Approach organized by AIDS Education Program, Chiang Mai University, Chiang Mai, 3-5 March : 2002.

ภาคผนวก 1

กรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1

สตรีที่สามีไปทำงานต่างประเทศและประสบผลสำเร็จ

บุษบา (นามสมมุติ) เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกวันนี้อาศัยอยู่กับลูก 2 คน ลูกชายคนโตกำลังเป็นเด็กวัยรุ่น ลูกสาวคนเล็กกำลังเรียนชั้นประถมศึกษา ส่วนสามีไปทำงานประเทส บรูไน ทุกวันนี้บุษบาทำหน้าที่แม่บ้าน ดูแลบ้านและลูก อาชีพหลักของครอบครัวก่อนที่สามีจะไปทำงานต่างประเทศคือ การทำนา รายได้ก็พอมีกินแต่ไม่เคยมีเงินเก็บ ทุกวันนี้ตั้งแต่สามีไปทำงานต่างประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวก็ดีขึ้น แต่บุษบาบอกว่าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบในการเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนสามีเป็นเรื่องที่หนักใจมาก และเธอก็พบว่าการเล่นลูกคือปัญหาใหญ่สุดในระหว่างที่สามีไปทำงานต่างประเทศ

บุษบาเล่าให้ฟังว่า ครั้งหนึ่งเธอทราบว่าลูกติดยาเสพติด ในความรู้สึกของความเป็นแม่แล้วแทบไม่เชื่อเลยว่าสิ่งเหล่านี้มันจะเกิดขึ้นกับครอบครัวของเธอ ถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาเพียงไม่นานก็ตาม ลูกชายติดยาอยู่ประมาณ 1 เดือน แต่โชคดีที่ลูกเลิกยาได้เร็ว ถ้าหากลูกต้องติดยาเป็นระยะเวลานานชีวิตครอบครัวก็คงจะไม่มีความสุขเหมือนทุกวันนี้ ช่วงที่ลูกติดยาเสพติด ลูกจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป สุขภาพร่างกายทรุดโทรม ลูกไม่อยากอยู่บ้าน ชอบไปอยู่บ้านเพื่อน เที่ยวเก่ง หนีเรียน พุดจาไม่เพราะ โกหกแม่บ่อยๆ สุดท้ายส่งผลต่อการเรียนทำให้การเรียนตกต่ำ เธอเองก็หนักใจ ญาติพี่น้องก็หนักใจ เธอกังวลใจและกลัวสามีจะตำหนิว่าเลี้ยงลูกได้ไม่ดี สถานการณ์ช่วงที่ลูกติดยาเธอทั้งคู่ทั้งคำ ร้องไห้ แล้วก็ปลอบใจไปด้วย พยายามพูดคุยตัวอย่างคนที่ติดยาให้ลูกฟัง พยายามเปรียบเทียบกับลูกดูตัวอย่างคนที่ติดยาว่ามีสภาพอย่างไร ร่างกายทรุดโทรมเพียงใด ทำไปแล้วได้ประโยชน์อะไร นี่คือนี่สิ่งที่เธอได้สอนลูก และหลังจากนั้นเธอก็ได้ติดตามดูพฤติกรรมของลูกไป

ทุกหนทุกแห่ง และนอกจากจะแก้ปัญหาด้วยตัวเองแล้ว สามีที่ต่างประเทศ ญาติ หรือเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง รวมทั้งครูก็เป็นทีที่ปรึกษาที่ดีในการให้คำแนะนำ ช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรม และในที่สุดลูกก็เลิกยาได้ นุชบาบอกว่า การที่ลูกเลิกยาเสพติดได้ ไม่ได้หมายความว่าแม่เพียงคนเดียวที่ทำให้ลูกเลิกยาได้ แต่เป็นเพราะลูกอยากเลิกจึงทำให้เลิกได้ ส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะการดูแลเอาใจใส่อย่างอบอุ่นของแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ และครู ที่ทำให้ลูกชายเลิกยาได้จนถึงทุกวันนี้

หลังจากเลิกยาได้แล้ว ลูกชายได้บอกกับเธอว่า การเลิกยาแค่คิดอยากเลิกก็เลิกได้แล้วอยู่ที่ตัวเราเองมากกว่าว่าต้องการจะเลิกยาหรือเปล่า สาเหตุที่ไปติดยาเพราะความอยากลองของเด็ก วัยรุ่น และช่วงนั้นลูกชายจะคบเพื่อนที่ติดยา และเพื่อนที่เกเรอยู่หลายคนทำให้ติดยาไปด้วย

และนอกจากนุชบาจะมีปัญหาในเรื่องของลูกติดยาแล้ว เธอยังมีปัญหาในเรื่องการเรียนของลูกอีก เพราะลูกหนีเรียนทำให้ผลการเรียนต่ำลง เมื่อเจอปัญหานี้เธอก็เลยไปขอพบครูประจำชั้นเพื่อขอคำปรึกษา และหลังจากนั้นก็ได้อัดตามดูพฤติกรรมของลูกอย่างใกล้ชิด บางทีก็ให้เพื่อนๆ ช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรมแล้วก็มาบอกให้เธอทราบ หรือไม่ก็ใช้วิธีเพื่อนเตือนเพื่อน และอีกวิธีหนึ่ง คือ เธอจะโทรศัพท์ปรึกษาสามีที่ต่างประเทศ ให้สามีโทรมาเตือนหรือสั่งสอนลูก โทรมาให้กำลังใจลูก หรือให้เขียนจดหมายจ่าหน้าของถึงตัวลูกเพราะลูกจะดีใจมาก พอจึงได้ยื่นข้อเสนอให้ลูก บอกลูกว่า ถ้าผลการเรียนออกมาดีพอจะมีรางวัลให้ ซึ่งวิธีนี้ได้ผลเพราะทำให้ผลการเรียนของลูกดีขึ้นจริงๆ และพ่อก็ต้องให้รางวัลตามที่สัญญาไว้

พอเรื่องการเรียนผ่านไป ก็มีเรื่องผู้หญิงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับลูกชายอีก เพราะลูกชายค่อนข้างหน้าตาดี เจ้าชู้ จึงมีผู้หญิงมาหាប់่อย บางครั้งก็มารับไปเที่ยว พอไปเที่ยวก็กลับบ้านดึก เด็กผู้หญิงแต่ละคนกำลังอยู่ในช่วงวัยเรียนทั้งนั้น เธอจึงรู้สึกกังวล กลัวลูกจะติดเฮดส์ กลัวลูกจะทำผู้หญิงท้อง กลัวลูกจะได้แต่งงานก่อนวัยอันควร กลัวจะเรียนไม่จบ เธอก็ได้แต่เตือนให้ลูกระมัดระวังตัวเอง อะไรที่เตือนได้ก็เตือน

การคบเพื่อนของลูกเป็นเรื่องที่ทำให้เธอหนักใจมากเหมือนกัน ลูกคบเพื่อนเกเร คบเพื่อนติดยาเสพติด ลูกติดเพื่อน ชอบโกหกแม่และหนีเที่ยวกับเพื่อนบ่อยๆ การแต่งกายก็เปลี่ยนไป ลูกจะเลียนแบบการแต่งกายจากเพื่อน เช่น เพื่อนทำผมสีแดง ลูกชายก็จะมีผมสีแดงด้วย ใส่สร้อยคอ กำไลแขน ใส่ตุ้มหู นุชบาบอกว่าไม่ชอบให้ลูกชายแต่งตัวแบบนี้เลย มันดูไม่เป็นผู้ชาย ญาติๆ ก็ไม่ชอบ เธอจึงรู้สึกกลัวว่าคนอื่นๆ จะมองลูกชายในทางที่ไม่ดี จึงพยายามเตือนเสมอๆ ไม่ให้แต่งกายในลักษณะนี้ ซึ่งก็ได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง และอีกอย่างหนึ่งลูกชอบเลียนแบบการแต่งรถตามเพื่อน แม้ก็พยายามเตือนและห้ามอยู่เสมอ แต่ลูกก็ไม่เคยเชื่อฟังเลย และการที่ลูกติดเพื่อนมากทำให้ลูกไม่ค่อยอยู่บ้าน เรียนก็ไม่ตั้งใจเรียน ทำให้การเรียนตกต่ำ ทำให้แม่เครียด แต่เธอก็ทำอะไรไม่ได้ ก็ได้แค่เตือน และคอยติดตามพฤติกรรมของลูกอยู่ตลอดเวลา แต่ระยะหลังเธอลองไม่ตามดูบ้าง ว่าจะเป็นอย่างไร เพราะญาติคนหนึ่งให้คำแนะนำว่าไม่ควรจะติดตามลูกมากเกินไป เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่ามีอิสระ อยาเพื่อน บางครั้งอาจจะประชดและทำในสิ่งที่ไม่ดีได้ ดังนั้นเธอจึงบอกลูกว่า “ ลูก

จะทำอะไรก็ทำไปต่อไปนี้แม่จะไม่ตามอีกแล้ว แม่เหนื่อยแล้วกับการที่จะต้องตามลูกอยู่ตลอดเวลา เหมือนเด็กๆ ต่อไปนี้ให้คิดเองก็แล้วกันว่าจะเลือกทางเดินชีวิตของตัวเองอย่างไร จะเลือกทางดีหรือไม่ดี” วิธีนี้ทำให้ลูกรู้จักคิดขึ้นมาบ้างเล็กน้อย

ปัญหาลูกโกหกแม่ โกหกเรื่องเพื่อนผู้หญิง ไม่พูดความจริง ยิ่งในช่วงที่ติดยาจะโกหกบ่อยมาก หนีเที่ยว หนีเรียน แม้แต่เวลาเกิดอุบัติเหตุ เช่น ตกต้นไม้ ลูกก็จะไม่บอกแม่ ถ้าแม่ถามว่าเป็นอะไร ลูกก็จะโกหกไปเรื่อยๆ ฉะนั้นทางออกของแม่ก็คือ ต้องรู้จักสังเกต ต้องจับโกหกให้ได้ แต่พอจับโกหกได้ พอถามว่า ทำไมต้องโกหกแม่ คำตอบที่ได้ก็คือ ถ้าบอกแม่ แม่ก็ต้องห้าม โน่นห้ามนี้ ทำอะไรก็ไม่ได้ ไปไหนก็ไม่ได้ ก็เลยจำเป็นต้องโกหก

สุขภาพของลูกก็เป็นเรื่องสำคัญ ลูกชายได้รับอุบัติเหตุด้านการขับขี่รถจักรยานยนต์ถึง 3 ครั้ง แต่ลูกไม่เคยบอกแม่ พอทราบเรื่องเธอตกใจมากและโกรธ ไม่พอใจที่ลูกไม่พูดอะไรให้แม่ได้รับรู้เลยโดยเฉพาะเรื่องอุบัติเหตุแบบนี้ หลังจากนั้นเธอก็รีบไปซื้อหมวกกันน็อคให้ลูกชายทันที พอซื้อมาแล้วลูกก็ไม่ใส่เพราะไม่ชอบ เมื่อไม่ชอบแม่ก็ไปเปลี่ยนให้ใหม่ จนกว่าลูกจะพอใจ เวลาลูกไปไหน แม่ก็จะบอกให้เพื่อนๆ ของลูกช่วยบอกช่วยเตือนเรื่องหมวกกันน็อค และการขับรถ อย่าให้ขับรถเร็ว นอกจากจะให้เพื่อนช่วยเตือนแล้ว เธอให้ญาติ และสามีช่วยเตือนด้วยเพราะลูกค่อนข้างจะเชื่อฟังพ่อ

ปัญหาลูกไม่ปรึกษาแม่ เธอบอกว่าไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร ลูกจะไม่ปรึกษาแม่เลย ลูกจะเป็นคนเงียบ ไม่พูด ทำให้ไม่รู้ว่าลูกคิดอะไรอยู่ในใจ กว่าจะรู้ว่าลูกมีปัญหา หลายครั้งที่เกือบจะแก้ปัญหาให้ไม่ทัน เรื่องนี้ส่งผลให้แม่ลำบากใจมาก ฉะนั้นทางออกของปัญหานี้ก็คือ แม่จะพยายามสังเกตถาม หรือไม่ก็ถามจากเพื่อนๆ ของลูกว่าช่วงนี้เป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรเกิดขึ้นกับลูกบ้าง บางครั้งก็ปรึกษาครูศิรินทร์ ครูสุมาลี ปรึกษาญาติ ให้ญาติช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรม หลังจากนั้นเธอก็ค่อยแก้ปัญหาไปที่ละเรื่อง

ส่วนปัญหาของตัวเองส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านจิตใจ เธอจะกังวลใจหลายๆ เรื่อง คือกังวลเรื่องสามี กลัวสามีจะมีเมียอื่น แต่เธอบอกว่าที่ผ่านมาก็ไม่เคยมีปัญหา เพราะสามีได้บอกไว้ว่า ถ้าตัวเขามีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป คือ ส่งเงินมาน้อยโดยอ้างโน่นอ้างนี้ หรือไม่ติดต่อที่บ้าน แสดงว่าเขามีเมียอื่น แต่ที่ผ่านมา สามียังไม่มีพฤติกรรมดังที่บอกมาเลย การติดต่อกลับมาบ้านก็ปกติดี เงินก็ส่งมาทุกเดือน และส่งมาเหมือนเดิมทุกครั้ง แต่เธอจะกังวลเรื่องสุขภาพของสามีมากกว่า เพราะสามีมีโรคประจำตัว เวลาไม่สบายไม่มีใครดูแล บางครั้งเธอก็กังวลกลัวสามีติดเอดส์ เพราะเมื่ออยู่ห่างไกลกันเธอก็คิดว่าสามีก็คงจะมีบ้างเรื่องการเที่ยวผู้หญิง ฉะนั้นทางออกของปัญหานี้ก็คือ การโทรศัพท์พูดคุยกันบ่อยๆ การเขียนจดหมายถึงสามีทุกสัปดาห์ ใ้รักษาสุขภาพ และ รายงานความเป็นไปของครอบครัวให้สามีได้รับรู้ตลอดเวลา เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ ให้มีความอบอุ่น สามีจะได้นึกถึงครอบครัวตลอดเวลา จะได้คิดก่อนที่จะทำอะไรลงไปในทางที่ไม่ดี

การที่ผู้หญิงและเด็กอยู่เฝ้าบ้านก็มีบ้างเรื่องกลัวโจรขโมยเข้าบ้าน ฉะนั้นพอตกเย็นเธอจะต้องรีบปิดประตูหน้าต่างบ้านให้เรียบร้อยก่อนนอนทุกวันและบอกลูกชายให้กลับบ้านเร็วๆ จะได้มาอยู่เป็นเพื่อนแม่และน้อง

นอกจากนั้นเธอยังกังวลเรื่องเงิน กลัวสามีจะแบ่งปันเงินให้ผู้หญิงอื่น กลัวสามีตกงานและไม่มีเงินส่งกลับบ้าน กลัวสามีตำหนิว่าใช้เงินเปลืองและไม่เข้าใจ แต่ที่ผ่านมาก็ยังไม่เคยมีปัญหาเรื่องนี้เลย เธอแค่คิดมาก ฉะนั้น ตั้งแต่สามีไปทำงานต่างประเทศเพื่อไม่ให้มีปัญหาตามมาทีหลัง เธอจึงทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวันมาตลอดจนถึงทุกวันนี้

ทุกวันนี้ครอบครัวของบุษยามีความสุขดี ลูกชายก็เริ่มมีความคิดเป็นผู้ใหญ่บ้างแล้ว เธอบอกว่าการที่สามีไปทำงานต่างประเทศ ทำให้ได้เรียนรู้จิตใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ขณะที่สามีอยู่ห่างไกล เขาทำตัวอย่างไร มีความมั่นคงเพียงใด มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เขายังรักครอบครัวเหมือนเดิมหรือเปล่า ส่วนตัวเธอเอง เธอก็ได้เรียนรู้ในเรื่องของการจัดการการเงิน การวางตัวขณะที่สามีไปทำงานต่างประเทศ เธอจะต้องวางตัวให้ดี พยายามทำตัวให้เหมือนเดิมทุกอย่าง โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกาย การพูดคุย ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะถ้าพูดไม่ดีอาจจะถูกนินทาได้ และ นอกจากนั้นเธอยังได้เรียนรู้เรื่องการเลี้ยงลูก การพูดคุยกับลูก การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างที่พ่อลูกอยู่ห่างไกลกันไม่ให้ขาดความอบอุ่น ในวันสำคัญ เช่น วันพ่อ แม่จะให้ลูกทำบัตรอวยพรส่งไปให้พ่อและทำด้วยมือไม่ต้องซื้อ ส่วนงานวันเกิดเธอจะ สอนไม่ให้ลูกให้ความสำคัญกับงานวันเกิด การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกอีกอย่างหนึ่งคือ ถ้าลูกมีปัญหาเธอก็จะโทรศัพท์ปรึกษาสามีและให้สามีโทรมาคุยกับลูก ลูกจะดีใจมากที่ได้คุยกับพ่อ และเขาจะเชื่อฟังพ่อ หรือไม่ก็ให้พ่อเขียนจดหมายจำหน่ายของถึงตัวลูกเลย วิธีนี้จะทำให้พ่อลูกมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น พ่อลูกจะได้พูดคุยและตักเตือนกันเอง

สิ่งที่บุษยามาคาดหวังจากการที่สามีไปทำงานต่างประเทศคือ หลังจากกลับจากการไปทำงานต่างประเทศแล้ว อยากรู้พ่อกับแม่มาทำการค้าขาย เพราะหากแก่ตัวมา เมื่อไม่มีแรงทำนา จะได้มีรายได้จากอาชีพอื่นเป็นทุนส่งลูกเรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 2

สตรีที่สามีไปทำงานต่างประเทศและไม่ประสบผลสำเร็จ

กานดา (นามสมมุติ) อายุ 31 ปี เธอเรียนจบ ม.3 กานดามีลูกชาย 1 คน ขณะนี้กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สมาชิกในครอบครัวของกานดาทั้งหมด 5 คน คือ พ่อ แม่ น้องชาย ลูกชายและตัวเธอเอง ขณะนี้น้องชายของกานดาทำงานอยู่ประเทศเกาหลี บ้านที่อาศัยอยู่ทุกวันนี้เป็นบ้านของเธอเอง เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง สภาพบ้านมีลักษณะคล้ายๆ บ้านคนอีสานทั่วไป อาชีพหลักของครอบครัวคือการทำกรเกษตร รายได้ก็พออยู่พอกิน

กานดาเล่าให้ฟังว่า มีอยู่ช่วงหนึ่งที่ชีวิตเธอมีความสุขมาก ครอบครัวอบอุ่น เพราะมี รายได้จากการทำงานต่างประเทศของสามีถึงเดือนละ 70,000 บาท สามีไปทำงานประเทศ อิสราเอล ช่วงนั้นเธออยากได้อะไรก็ได้ มีเงินมาต่อเติมบ้าน มีเงินซื้อรถยนต์ มีเงินให้ลูกใช้จ่ายอย่างสบายๆ แต่เธอมีความสุขอยู่ได้ไม่นาน สามีก็ต้องกลับมาบ้านเพราะที่ประเทศอิสราเอลมีสงคราม

พอกลับมาอยู่บ้านได้สักระยะหนึ่ง สามีของกานดาก็ เดินทางไปทำงานที่ประเทศนิวซีแลนด์อีกครั้ง คราวนี้สามเดือนแรกส่งเงินมาให้เดือนละ 30,000 บาท หลังจากนั้นจำนวนเงินที่ส่งกลับบ้านก็ลดลงเรื่อยๆ พอใช้หนี้หมดสามีก็เริ่มเปลี่ยนไป เวลาโทรศัพท์มาก็ไม่ค่อยอยากคุยกับเธอ เงินที่ส่งมาก็น้อยลง และในที่สุดก็ไม่ส่งมาเลย กานดาเล่าให้ฟังว่า วันหนึ่งสามีโทรศัพท์กลับมาบ้าน เธอได้ยินเสียงผู้หญิงแย่งโทรศัพท์และพูดกับเธอว่า “ ฉันคือภรรยาของสามีเธอ ” วันนั้นกานดาตกใจมากไม่คิดว่าจะได้รับข่าวร้ายแบบนี้ แรกๆ ยอมรับไม่ได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เสียใจมาก เครียด กังวล เธอรู้สึกที่กำลังจะขาดผู้นำของครอบครัว กานดามาทราบทีหลังว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นผู้หญิงที่ไปขายบริการที่ประเทศนิวซีแลนด์ อายุแก่กว่าสามีหลายปี เธอพยายามตั้งสติกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ต้องเข้มแข็ง เพราะก่อนไปทำงานต่างประเทศ เธอและสามีได้พูดคุยตกลงกันก่อนไปทำงานต่างประเทศแล้วว่า ถ้าหากสามีไปทำงานต่างประเทศแล้วมีภรรยาใหม่ วันนั้นคือวันที่เธอและสามีต้องแยกทางกันทันที เธอบอกว่าเมื่อเหตุการณ์มันเกิดขึ้นแล้วก็ต้องยอมรับความจริง เธอไม่เคยหาทางออกที่ผิดๆ และพยายามคิดอยู่เสมอว่า ผู้ชายที่รักเธอจริงๆ คือพ่อของเธอเท่านั้น เธอจึงลุกขึ้นมาสู้ใหม่ ทุกวันนี้สามีก็ยังติดต่อมาเรื่อยๆ เพื่อขอคืนดี แต่เธอปฏิเสธ พ่อแม่ก็ไม่ได้ว่าอะไร ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว พ่อแม่จะให้เธอตัดสินใจเองว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร พ่อแม่จะคอยเป็นกำลังใจให้เท่านั้น

หลังจากที่เธอและสามีแยกทางกัน ชีวิตก็ได้เปลี่ยนไปหลายอย่าง เธอต้องเป็นทั้งพ่อและแม่ให้กับลูก กานดาบอกว่าเธอหนักใจมากเรื่องลูก เธอกลัวว่าลูกจะมีปมด้อย กลัวลูกคิดมาก บางครั้งก็มีบ้างที่ลูกถามถึงพ่อ เธอจึงพยายามพูดให้ลูกเข้าใจ ไม่ให้ลูกตั้งความหวังกับพ่อ เธอสอนให้ลูกรักพ่อเหมือนเดิมไม่ให้เกลียดพ่อ เพราะถึงอย่างไรเขาก็คือพ่อลูกกัน กานดาพยายามสอนให้ลูก

เข้มแข็ง พยายามที่จะทดแทนในสิ่งที่ลูกขาดหายไป จะพูดและเล่นกับลูกบ่อยๆ เพื่อไม่ให้ลูกขาดความอบอุ่น สอนให้ลูกเป็นผู้นำของครอบครัว ต้องช่วยแม่ทำงานทุกอย่าง ซึ่งลูกก็ทำได้ บางครั้งลูกจะเป็นฝ่ายปลอบใจแม่ ให้กำลังใจแม่ ลูกจึงเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้เธอเข้มแข็งลุกขึ้นต่อสู้กับชีวิต

ในวัยนี้ลูกยังเชื่อฟังเธอทุกอย่างแม้แต่เรื่องการคบเพื่อน ถ้าแม่บอกว่าคนนี้ดูไม่น่าคบ เขาก็จะพยายามตีตัวออกห่างจากเพื่อนคนนั้น แต่เธอก็ยังไม่แน่ใจว่าพอลูกโตขึ้นเขาจะเป็นเด็กที่เชื่อฟังสิ่งที่แม่พูดเหมือนทุกวันนี้หรือไม่ เธอบอกว่าเธอจะไม่ตั้งความหวังไว้ที่ลูกมากเกินไปเพราะอะไรก็เกิดขึ้นได้เสมอเหมือนเรื่องสามีของเธอ

เมื่อกานดาแยกทางกับสามี เธอต้องรับภาระเลี้ยงดูลูก หาเลี้ยงครอบครัวตามลำพัง เธอจึงตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ ด้วยหวังว่าจะได้มีเงินส่งมาให้ที่บ้าน เหมือนกับตอนที่สามีไปทำงานต่างประเทศ แต่โชคไม่เข้าข้าง เธอถูกนายหน้าหลอกพร้อมๆ กับเพื่อนบ้านคนอื่นๆ อีก 8 คน สูญเงินไปคนละ 150,000 บาท การถูกหลอกครั้ง เธอก็คิดมาก เครียด นอนไม่หลับ พ่อแม่พลอยไม่สบายใจไปด้วย ชาวบ้านก็นินทา หนังสือก็เพิ่มขึ้น เธอพยายามปลอบใจตัวเองอีกครั้ง และคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของกรรม เธอจะไม่โกรธแค้นใคร พ่อแม่ก็ให้กำลังใจดีมาก เธอพยายามลุกขึ้นสู้ใหม่ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และกำลังใจที่ทำให้เธอลุกขึ้นมาสู้ต่อได้อีกครั้งก็คือ ลูก

กานดาบอกว่าการที่เธอถูกหลอกครั้งนี้ ทำให้หลายสิ่งหลายอย่างเปลี่ยนไป ทุกวันนี้ปัญหาค่าใช้จ่ายเป็นปัญหาใหญ่สำหรับครอบครัว เพราะเธอมีหนี้สินมากทำให้ค่าใช้จ่ายมากขึ้น แต่รายได้น้อยไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว กานดาบอกว่าทุกวันนี้เธอต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด รถยนต์ที่เคยมีก็ขาย อาหารสำหรับคนในครอบครัวส่วนใหญ่จะหาจากในไร่ในสวน งดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยทุกอย่าง หลายครั้งที่เงินไม่มีจริงๆ ก็ต้องยืมเพื่อนบ้านมาใช้ก่อนครั้งละ 400 – 500 บาท แล้วก็ไปรับจ้างมาใช้หนี้ ส่วนหนี้ที่กู้ยืมไปต่างประเทศ เมื่อรวมดอกเบี้ยแล้วก็มากพอสมควร แต่โชคดีที่เจ้าหนี้เป็นญาติกัน พอจะพูดคุยต่อรองกันได้ ค่อยๆ ผ่อนชำระหนี้ไปเรื่อยๆ

ทุกวันนี้กานดาบอกว่า เธอต้องทำงานหนักกว่าเดิมหลายเท่า ต้องหาเงินใช้หนี้เพราะเกรงใจเจ้าหนี้ แต่เธอก็ยังโชคดียังอยู่บ้างที่มีน้องชายทำงานอยู่ต่างประเทศ อย่างน้อยก็ยังช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายลงได้บ้าง บางครั้งถ้าเงินไม่พอจ่ายหนี้จริงๆ เธอก็จะขอส่งเฉพาะดอกเบี้ยก่อน

ปัญหาที่รุนแรงเข้ามาหลายเรื่องทำให้กานดาเครียด ต้องหาทางออกให้กับตัวเอง เช่น ดูทีวี เขียนบันทึก ร้องเพลง เพื่อให้ลืมปัญหาทั้งหมด ถ้าช่วงไหนเครียดมากๆ โมโหมากๆ จนทนไม่ไหวก็ถึงกับโยนของแรงๆ แต่ถึงแม้ปัญหาจะหนักเพียงใด เธอก็ยังสู้ต่อ จะไม่หนีปัญหาไปไหน เพราะเธอยังมีลูกมีพ่อแม่ที่ต้องดูแล ต้องเป็นผู้นำครอบครัว ต้องเข้มแข็ง และต้องทำได้ นี่คือนิสัยที่เธอคิดอยู่ในใจเสมอ

ทุกวันนี้กานดามีความสุขตามอัธยาศัย ปัญหาเรื่องหนี้สินที่มีอยู่ ก็ค่อยๆ หาเงินผ่อนส่งไปเรื่อยๆ สิ่งที่เธอหวังมากที่สุดขณะนี้คือ หวังว่าคงมีโอกาสได้เดินทางไปทำงานต่างประเทศสักครั้ง เพื่อจะได้ส่งเงินกลับบ้านให้ลูกและพ่อแม่มีความสุข เหมือนครั้งที่สามีเคยไปทำงานต่างประเทศและส่งเงินมาให้ใช้เดือนละหลายหมื่นบาท แต่เธอก็ไม่ได้ตั้งความหวังไว้สูงนัก เพราะคิดว่าอะไรๆ ก็เกิดขึ้นได้เสมอ เธอจึงบอกว่าจะเพื่อไว้สำหรับความเสียใจครั้งหนึ่ง แม้แต่เรื่องลูก ถึงแม้จะรักลูกมาก แต่ความจำเป็นบังคับ ถ้าโลกใบนี้ไม่ต้องใช้เงิน ลูกไปเรียนหนังสือโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ หรือคนในครอบครัวไม่ต้องซื้อ ไม่ต้องจ่าย ไม่ต้องกิน เธอก็คงไม่คิดอยากไปทำงานต่างประเทศ แต่ความเป็นจริงแล้วทุกอย่างต้องใช้เงิน ถ้าจะให้ทำงานหาเงินที่บ้าน รายได้คงจะไม่พอจ่ายบางที่อาจจะเพิ่มหนี้สินให้อีก

กรณีศึกษาที่ 3

ครอบครัวที่ผู้สูงอายุและเด็กอยู่บ้านตามลำพัง

คนวัยแรงงานไปทำงานต่างประเทศ

ป้าพริ่ง (นามสมมุติ) อายุ 57 ปี เรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทุกวันนี้อาศัยอยู่กับลูกสาวคนเล็ก ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นปวช. ปี 3 และหลานๆ อีก 3 คน บ้านที่ป้าพริ่งอาศัยอยู่ เป็นบ้าน 2 ชั้น ครึ่งไม้ครึ่งปูน มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 10 คน คือ ตัวป้าพริ่ง ลูกชาย 2 คน ลูกสาว 2 คน ลูกสะใภ้ 2 คน หลาน 3 คน ขณะนี้ลูกสาวของป้าพริ่ง 1 คน ลูกชาย 2 คน และลูกสะใภ้ 2 คน ไปทำงานโรงงานที่กรุงเทพฯ

ป้าพริ่งเล่าให้ฟังว่า ลูกชายคนโตเคยเดินทางไปทำงานประเทศไต้หวัน ช่วงปี 2542 ต่อมาไม่นานลูกเขยก็เดินทางไปทำงานที่ประเทศอิสราเอล ช่วงที่ลูกชายไปทำงานประเทศไต้หวัน ต้องยืมเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 150,000 บาท แต่โชคดีที่ไปถึงต่างประเทศก็ได้ทำงานเลย ส่งเงินกลับมาบ้านเดือนละ 23,000-25,000 ลูกชายทำงานอยู่ 2 ปี ก็หมดสัญญาจ้าง แต่เนื่องจากต้องกู้ยืมไปทำงานต่างประเทศถึง 150,000 บาท รวมทั้งดอกเบี้ยอีก ร้อยละ 4 บาทต่อเดือน เงินเดือนที่ส่งมาแต่ละเดือนจะนำไปใช้หนี้เป็นหลัก นำมาใช้จ่ายในครอบครัวบ้าง เหลือฝากธนาคารอีกเล็กน้อย เมื่อลูกชายเดินทางกลับจากไต้หวันจึงมีเงินเหลือเก็บประมาณ 100,000 บาท เงินส่วนนี้ได้นำไปซื้อที่นา ซื้อรถไถนา ซื้อรถจักรยานยนต์ เงินทั้งหมด หลังจากลูกชายกลับมาอยู่บ้านได้ 6 เดือนก็ทำเรื่องเพื่อจะไปทำงานที่ประเทศอิสราเอลอีกครั้ง คราวนี้เขาให้วางเงิน 90,000 บาท แต่เนื่องจากเงินไม่พอจึงตัดสินใจไม่ไปทำงานประเทศอิสราเอลจนถึงทุกวันนี้

ในช่วงเวลาที่ลูกชายไปทำงานประเทศไต้หวัน ลูกเขยของป้าพริ่งก็เดินทางไปทำงานที่ประเทศอิสราเอล เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมด 105,000 บาท แต่ไปทำงานได้เพียงแค่ 2 สัปดาห์ก็เดินทางกลับ โดยอ้างว่าสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง หลังจากนั้นก็กลับมาอยู่บ้านไม่นาน ลูกสาวกับลูกเขยก็ทะเลาะกัน ลูกเขยขอโอกาสแก้ตัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศอีกครั้ง ซึ่งทุกคนก็ให้โอกาส

ลูกเขยของป้าพริ่งเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นครั้งที่ 2 ที่ประเทศสิงคโปร์ เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทั้งหมด 95,000 บาท การไปทำงานครั้งนี้ก็ไม่ประสบความสำเร็จอีก ลูกเขยไปทำงานได้เพียง 6 เดือนก็กลับมา เพราะรายได้ไม่ดี ส่งเงินกลับมาบ้านเพียงเดือนละ 3,000 – 4,000 บาท รายได้แต่ละเดือนไม่พอแม่แต่จะจ่ายค่าดอกเบี้ย

ปัญหาหนี้สินของครอบครัว ทั้งหนี้เก่าหนี้ใหม่ ทำให้สถานการณ์ในครอบครัวตึงเครียด ลูกสาวกับลูกเขยก็ทะเลาะเบาะแว้งกันทุกวันจนในที่สุดก็ตัดสินใจหย่าร้างกัน ป้าพริ่งต้องรับภาระเลี้ยงหลาน ภาระหนี้สินของครอบครัวก็เพิ่มพูนขึ้น ทุกคนก็เครียด ป้าพริ่งก็เครียด หลังจากนั้นจึงได้มีการปรึกษาหารือกัน และหาทางแก้ไขปัญหาโดยการส่งลูกสาวที่เพิ่งหย่าร้างกับสามี ลูกชาย 2 คน และลูกสะใภ้ 2 คนไปทำงานโรงงานที่กรุงเทพฯ เพื่อหาเงินมาใช้หนี้ เพราะถ้าทำงานอยู่ที่บ้านคงได้เงินไม่เพียงพอใช้หนี้ ลูกสาว 1 คน และหลานอีก 3 คนจึงกลายเป็นภาระของป้าพริ่ง

สถานการณ์ช่วงนั้นแย่มาก แต่โชคดีที่เจ้าหนี้เป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันและเป็นคนใจดีด้วย ถ้าเดือนไหนหาเงินไม่ทันก็สามารถต่อรองได้ ปกติเจ้าหนี้จะให้ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยทุกๆ เดือน แต่ถ้าเดือนไหนไม่มีจริงๆ ก็จะให้อภัยเฉพาะดอกเบี้ย ช่วงที่มีหนี้สินก็ต้องใช้เงินอย่างประหยัดที่สุด เงินที่ลูกๆ ส่งมานอกจากจะใช้หนี้แล้วก็จะแบ่งไว้ใช้จ่ายในครอบครัวเล็กๆ น้อยๆ ป้าพริ่งต้องหารายได้เสริมโดยการทำก๋วยเตี๋ยวขาย มีเวลาว่างก็ทอผ้าไหมขาย เพื่อให้มีเงินพอใช้จ่ายในแต่ละวัน ป้าพริ่งบอกว่าถ้าจะให้รวมเงินที่ยืมไปทำงานต่างประเทศ และดอกเบี้ยทั้งหมดสามารถซื้อรถยนต์ได้ 1 คัน

นอกจากปัญหาหนี้สินแล้วป้าพริ่งยังมีปัญหาในการเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานอีก ต้องดูแลลูกและหลานวัยรุ่น 2 คน เด็กที่ยังเล็กๆ อีก 2 คน การเลี้ยงหลานที่ยังเล็กจะมีปัญหาเรื่องการซักผ้า เพราะไม่มีเครื่องซักผ้า ส่วนการเลี้ยงเด็กวัยรุ่นจะมีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ เรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียน ส่วนเรื่องอาหารการกินไม่ค่อยมีปัญหาเพราะกินอยู่แบบง่ายๆ เมื่อถามป้าพริ่งว่า ห่วงใครมากกว่าระหว่างหลานชายและลูกสาวที่กำลังเป็นวัยรุ่นเหมือนกัน ป้าพริ่งบอกว่า ห่วงหลานชายมากกว่าเพราะพักอยู่หอพัก กลัวจะมีอันตราย กลัวหลานติดยาเสพติด ทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน กลัวจะถูกฆ่า ส่วนเรื่องการคบเพื่อน การมีแฟน ก็ห่วงเหมือนกัน ฉะนั้นช่วงที่หลานชายอยู่หอพัก ก็จะแอบไปหาหลาน สักปาด่าหละครั้ง แต่ไม่บอกว่าจะไปวันไหน เพื่อจะได้รู้ว่าหลานชายมีพฤติกรรมอย่างไร

ถึงแม้ว่าป้าพริ่งจะติดตามพฤติกรรมของหลานชายอย่างไรใกล้ชิดแต่ก็เกิดปัญหาขึ้นจนได้ ทางโรงเรียนบอกว่าหลานชายจะต้องถูกพักการเรียนเพราะขาดเรียนบ่อย ปัญหานี้ทำให้ป้าพริ่งคิดหนัก เสียใจที่หลานชายทำตัวไม่ดี ป้าพริ่งต้องไปต่อรองกับทางโรงเรียนเพื่อให้ หลานชายได้เรียนต่อ ทางโรงเรียนก็ยอม ป้าพริ่งจึงกลับมาคุยกับหลายชาย ขอร้องให้กลับไปเรียนในที่สุด หลานชายก็ยอมกลับไปเรียน ป้าพริ่งบอกว่าทุกวันนี้หลานชายเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ช่วงนี้กำลังฝึกงาน และป้าพริ่งก็อนุญาตให้ไปอยู่หอพักอีกครั้ง

ปัจจุบันครอบครัวของป้าพริ่งหมดภาระเรื่องหนี้สินแล้ว เพราะลูกๆ ที่ทำงานอยู่กรุงเทพฯ ส่งเงินมาใช้หนี้ให้ แต่ป้าพริ่งก็ยังต้องรับภาระดูแลลูกสาวคนเล็กและหลานๆ เนื่องจากลูกยังทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ เมื่อถามป้าพริ่งว่าถ้าหลานชายอยากไปทำงานต่างประเทศจะให้ไปหรือไม่ ป้า

พริ้งบอกว่า ถ้าหากอยากไปก็ไปได้ แต่ต้องให้เรียนจบก่อน อย่างน้อยก็ให้มีอายุครบ 25 ปี เพราะเป็นผู้ใหญ่แล้ว รับผิดชอบตัวเองได้แล้ว มีความรู้ คงจะเอาตัวรอดได้

เมื่อถามป้าพริ้งว่า ต้องการให้ลูกไปทำงานต่างประเทศอีกหรือไม่ ป้าพริ้งบอกว่า เมื่อเห็นคนอื่นไปแล้วมีรายได้ดี ตั้งตัวได้แล้วก็อยากให้ไป เพราะอยากให้ลูกๆ มีครอบครัวเป็นของตัวเอง มีบ้านเป็นของตัวเอง มีอาชีพหลัก มีความมั่นคง แต่การไปทำงานต่างประเทศ อยากให้ไปทั้งสามีและภรรยา จะได้ดูแลกันได้ ไม่ต้องแยกกันอยู่ จะได้ไม่มีปัญหาด้านอื่นๆ ตามมา แต่ลูกๆ ไม่มีใครอยากไปทำงานต่างประเทศเลย คงเป็นเพราะความยุ่งยากที่ผ่านมา หรืออาจเป็นเพราะทุกวันนี้ทุกคนก็มีงานทำและมีรายได้ดีอยู่แล้ว

กรณีศึกษาที่ 4

สตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

อ้วน (นามสมมุติ) พี่จะเดินทางกลับจากการไปทำงานที่ประเทศไต้หวันได้เพียงไม่กี่วัน เพราะหมดสัญญาจ้าง และเธอกำลังท้อง บ้านที่อ้วนอาศัยอยู่ทุกวันนี้เป็นครอบครัวใหญ่มีสมาชิกทั้งหมด 15 คน พี่สาวคนโตและพี่เขยทำงานอยู่ที่ประเทศเกาหลี พี่เขยอีกคนและสามีของอ้วนทำงานอยู่ประเทศไต้หวัน ส่วนน้องสาวและน้องเขยทำงานอยู่กรุงเทพฯ อาชีพหลักของครอบครัวก่อนที่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศคืออาชีพเกษตร ครอบครัวของอ้วนเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีครอบครัวหนึ่งของหมู่บ้าน คนในครอบครัวค่อนข้างอยู่อย่างมีความสุข แต่เนื่องจากคนในหมู่บ้านนิยมเดินทางไปทำงานต่างประเทศ อ้วนและคนวัยแรงงานในครอบครัวอีก 4 คน จึงตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศด้วย

อ้วนเดินทางไปทำงานต่างประเทศแบบถูกต้องตามกฎหมาย งานที่ทำคืองานเย็บผ้า มีรายได้ส่งกลับบ้านเดือนละ 12,000 – 13,000 บาท การใช้ชีวิตในแต่ละวันขณะที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ เธอเล่าให้ฟังว่า ต้องทำงานวันละ 8 ชั่วโมง ในหนึ่งสัปดาห์จะมีวันหยุดให้ 1 วัน ตอนเช้าตื่นขึ้นมาอาบน้ำ ทานข้าว แล้วก็ไปทำงาน พอเลิกงาน บางครั้งก็ออกไปซื้อของ ไปหาซื้ออาหาร ถ้าไม่มีอะไรทำก็ซักผ้า นอนดูทีวี คุยกับเพื่อนฝูง แต่ถ้าวันไหนงานเร่ง นายจ้างก็จะให้ทำงานล่วงเวลา และถ้านายจ้างสั่งให้ทำก็ต้องทำไม่มีสิทธิ์โต้แย้งใดๆ ทั้งสิ้น ในวันหยุดก็จะไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ไปซื้อของไปหาสามี ไปเที่ยวกับสามี ไปเที่ยวกับเพื่อนๆ เอาอาหารไปรับประทานร่วมกันตามสวนสาธารณะ ตกเย็นก็เข้าที่พัก และเตรียมตัวสำหรับการทำงานในวันต่อไป แต่ถ้าไม่ยอมไปไหนในวันหยุด ก็จะอยู่ที่หอพัก ซักผ้า นอนดูทีวี คุยกับเพื่อน อ้วนบอกว่าเคยไปหาเสียงช่วยนายจ้างด้วย เพราะ นายจ้างเป็นนักการเมือง

อ้วนเล่าถึงประสบการณ์ในการไปทำงานต่างประเทศให้ฟังว่า ในช่วง 2 เดือนแรกของการทำงาน จะไม่มีใครได้รับเงินเดือน ต้องรอนกว่าจะถึงเดือนที่ 3 จึงจะได้รับเงินเดือน ส่วนค่าแรงของ 2 เดือนแรกที่ทำงานผ่านมานายจ้างจะหักไว้เป็นค่าประกัน (เรียกในหมู่แรงงานว่า “เงินกันหนึ”) และจะได้รับคืนเมื่อทำงานครบสัญญาจ้างแล้ว หากแรงงานคนไหนหนีออกจากโรงงานไปก่อนครบสัญญาจ้าง (เรียกว่าหนึ TAX) จะไม่ได้รับเงินส่วนนี้คืน ฉะนั้นในช่วงสองเดือนแรกจึงเป็นช่วงที่ทรมาณใจมากที่สุด เงินก็ไม่มีใช้ หนึสินที่บ้านก็พอกพูนขึ้น ทำให้เครียด ต้องนอนร้องไห้ คนที่ไปอยู่ใหม่ก็นอนร้องไห้กันทุกคน เพราะความเหงา คิดถึงบ้าน กังวลใจเรื่องหนึสิน ไม่คุ้นเคยกับ

สถานที่เพื่อนก็ยังไม่มี จะพูดคุยให้ใครฟังก็ไม่ได้ จะโทรศัพท์กลับบ้านก็ยังไม่มีเงิน อ้วนบอกว่าไม่มีอะไรดีเท่ากับอดทน มีหลายคนที่ไม่เคยอยู่ในสภาพแบบนี้ ทุนไม่ได้ต้องตัดสินใจกลับบ้าน

ช่วงแรกๆ ที่ไปทำงานอยู่ที่ไต้หวัน ต้องประหยัดค่าใช้จ่ายที่สุด อาหารก็ต้องรับประทานของที่โรงงานจัดหาให้ จะไปซื้อกินเองก็ไม่มีเงินเพราะยังไม่ได้รับเงินเดือน อาหารก็แพง อยากซื้ออะไรก็ไม่กล้าซื้อ อาหารที่ทางโรงงานจัดให้ถึงแม้จะไม่อร่อยก็ต้องทานไปก่อนเพราะไม่มีทางเลือก แต่พอผ่านไปสักระยะหนึ่ง ได้รับเงินเดือน เริ่มมีเงินใช้ มีเงินส่งกลับไปใช้หนี้ที่บ้าน หนี้สินก็เริ่มเบาบางลง เริ่มรู้จักเพื่อนฝูง ถ้าเมื่ออาหารที่โรงงานจัดให้ก็สามารถหาซื้อมารับประทานเอง อยากซื้ออะไรก็ซื้อ จิตใจก็สบายขึ้น มีความสุขขึ้น

เรื่องการทำงานไม่มีใครได้ทำงานสบาย ทุกคนทำงานหนักเหมือนกัน แต่ก็ต้องอดทน และที่ทนได้ก็เพราะเงิน อ้วนบอกว่าความหวังของการไปทำงานต่างประเทศก็คือ ต้องการหาเงินให้ได้มากที่สุดเพราะโอกาสแบบนี้หาไม่ได้ในเมืองไทย

ปัญหาต่างๆ ที่อ้วนประสบมาจากการไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาใหญ่ที่สุดคือ ปัญหาหนี้สินที่กู้ยืมมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ คิดแต่เพียงว่า เมื่อไหร่จะใช้หนี้สินหมด กลัวใช้หนี้ไม่ทัน คิดทุกวันจนทำให้สุขภาพจิตแย่ แต่สถานการณ์ในขณะนั้นต้องอดทนให้มากที่สุด ต้องพยายามทำใจยอมรับความจริงแล้วสู้ต่อไป แต่ถ้าเครียดมากๆ ก็ระบายกับเพื่อนๆ ที่ทำงานด้วยกัน จะทำให้จิตใจสบายขึ้นบ้าง เพราะทุกคนก็จะมีปัญหาล้ายๆ กัน พอคุยกันก็จะเข้าใจกัน

ปัญหาเรื่องการเรียนรู้งาน การฝึกงานในระยะ 3 เดือนแรก มีความกังวลใจเพราะความไม่เข้าใจงาน กฎของโรงงานก็คือ ถ้า 3 เดือนไม่ผ่านทดลองงานก็ต้องถูกส่งตัวกลับ แต่อ้วนบอกว่า โชคดีที่เธอเรียนรู้งานได้เร็ว ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ง่าย ถ้าไม่เข้าใจก็จะถามคนงานที่เป็นคนไทยด้วยกัน และด้วยความที่เธอเป็นคนทีกล้าพูดกล้าถาม บางครั้งถ้าไม่เข้าใจก็จะถามล่าม มีหลายคนที่ยังเรียนรู้งานได้ช้า ไม่เข้าใจงาน อาจจะถูกคุกคามบ้าง บางคนถูกหักเงินเดือน บางคนพอเจอเพื่อนร่วมงานที่แสดงความไม่เป็นมิตรก็ไม่กล้าถาม ไม่กล้าคุย จึงทำให้เรียนรู้อะไรได้ช้า เพราะฉะนั้นในช่วง 3 เดือนแรกจะต้องเรียนรู้งานให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาในการทำงาน

ความกังวลเรื่องการตรวจโรค ที่โรงงานจะมีการตรวจโรคทุกๆ 6 เดือน ถ้าตรวจพบว่ามีโรคร้ายก็ต้องถูกส่งตัวกลับบ้าน ยกเว้นโรคพยาธิที่ต้องตรวจถึง 3 ครั้ง ถ้าตรวจพบครั้งแรกไม่เป็นไร เขาจะเอายาถ่ายพยาธิมาให้ทาน ถ้าพบครั้งที่ 2 ก็ให้ทานยาอีก แต่ถ้ายังพบเป็นครั้งที่ 3 จะถูกส่งตัวกลับทันที ทำให้ต้องระมัดระวังสุขภาพของตัวเอง

ต้องรักษากฎระเบียบในการทำงานอย่างเคร่งครัด บางครั้งก็เครียด มีความกดดัน ไม่มีความเป็นอิสระ ถ้าไม่ทำตามกฎก็ถูกส่งตัวกลับบ้าน แต่ก่อนที่จะส่งตัวกลับเขาก็ให้โอกาสถึง 3

ครั้งถ้าทำผิดครั้งแรกจะเตือนก่อน ถ้ามีครั้งที่ 2 จะปรับ แต่ถ้ายังมีครั้งที่ 3 จะส่งกลับทันที เพราะฉะนั้นต้องระมัดระวังอย่าทำผิดกฎของโรงงานจะได้ไม่มีปัญหา

เรื่องอาหารการกิน อ้วนบอกว่ามีปัญหาพอสมควร อาหารที่ทางโรงงานจัดทำให้ไม่อร่อย ไม่มีคุณภาพ ขนมนึ่งก็แข็ง บางครั้งก็เอาเบะหมี่สำเร็จรูปมาให้รับประทานในตอนเช้าก่อนไปทำงาน ทำให้หิวง่าย เหนื่อยง่าย ส่งผลให้เกิดความเครียดเพราะอาหารไม่ถูกปาก จะไปทานอาหารข้างนอก โรงงานก็แพง ยิ่งเป็นช่วงแรกๆ ที่ไปทำงานก็ต้องอดทน อาหารไม่อร่อยเพียงใดก็ต้องทนเพราะไม่มีเงินไปซื้อกินข้างนอก แต่พออยู่ไปนานๆ พอหนี้สินเริ่มเบาบาง มีเพื่อนฝูงมากขึ้น บางครั้งเพื่อนฝูงก็พาไปเลี้ยงอาหาร เพราะที่นั่นจะมีร้านอาหารไทยคอยบริการ หรือบางครั้งก็ซื้อมารับประทานเอง อยากทานอะไรก็ทาน แต่ราคาอาหารค่อนข้างแพงจะซื้อบ่อยๆ ไม่ได้ เพราะจะส่งผลให้มีเงินส่งกลับบ้านน้อยลง บางคนไม่ได้ซื้อมากินเพียงคนเดียวแต่พาเพื่อนฝูงไปกินด้วย พอมีแฟนก็ต้องพาไปเที่ยว พาไปทานอาหาร จัดงานสังสรรค์ ร้องคาราโอเกะ แลมีโรงแรมในราคาคนไทยให้เช่านอนด้วย จึงทำให้สิ้นเปลืองมากกว่าปกติ นี่คือเหตุผลที่หลายคนไปทำงานต่างประเทศแล้วไม่มีเงินเหลือเก็บกลับมาบ้าน

ปัญหาถูกบังคับให้อยู่ในกฎเกณฑ์ของหอพักมากเกินไป ทำให้เครียด จะทำอะไรก็ไม่ได้ ไม่ว่าจะไปไหนต้องเข้าที่พักก่อน 4 หุ่ ม ห้ามพาผู้ชายเข้าหอพัก ห้ามทุกอย่าง ถ้าฝ่าฝืนกฎระเบียบก็จะถูกปรับ แต่ถ้าฝืนกฎบ่อยๆ จะถูกส่งตัวกลับทันที แต่ถ้าจะมองในด้านดี การที่มีกฎระเบียบเคร่งครัดก็ส่งผลในทางที่ดี คือ ทำให้มีระเบียบวินัย ไม่มั่ว และเก็บเงินได้เพราะไม่ค่อยได้เที่ยวอย่างอิสระ ยิ่งช่วงที่โรคระบาด จึงมีกฎห้ามออกนอกหอพัก ไม่ต้องติดต่อกับใคร ห้ามคุย ห้ามติดต่อกับผู้ชาย ถ้าใครออกนอกหอพักจะถูกหักเงินเดือน 2,000 บาท ฉะนั้นช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่เปลืองค่าโทรศัพท์มากที่สุด แต่จะประหยัดค่าอาหาร ช่วงนี้อ้วนจึงไม่ได้เจอกับสามีเลย เธอบอกว่าตลอดระยะเวลาที่เธออยู่ที่นั่นเธอจะเจอกับสามีได้เฉพาะในวันหยุดเท่านั้น และต้องใช้ระยะเวลาถึง 1 ชั่วโมงในการเดินทางไปหาสามีจึงจะได้พบกัน แต่อ้วนก็ยังโชคดีที่อย่างน้อยก็ยังมีส่วนอยู่ใกล้ๆ ถึงแม้จะได้พบกันสัปดาห์ละ 1 ครั้งก็ยังดี

ปัญหาเงินเดือนน้อย ไม่ได้เงินเดือนตามสัญญาที่ให้ไว้ ช่วงไหนงานเร่งก็จะถูกบังคับให้ทำงานล่วงเวลา ส่วนค่าแรงในการทำงานล่วงเวลานายจ้างจะให้เท่าที่เขาพอใจจะให้ ไม่ได้หมายความว่าใครทำมากได้มาก บางครั้งถูกโกงค่าแรง นายจ้างทำเป็นลืมนค่าแรง เช่น คนงานทำงานในวันหยุดซึ่งก็ควรจะได้ค่าแรงในวันนั้นด้วย แต่นายจ้างบอกว่าเราไม่ได้ทำงานในวันนั้นและไม่ยอมจ่ายค่าแรงให้ หรือในวันหยุดเทศกาลต่างๆ ก็ไม่เคยได้หยุดฟรี เพราะเขาจะให้มาทำงานชดเชยทุกครั้ง ปัญหาเหล่านี้ทุกคนเจอเหมือนกันหมด โมโหมากแต่ก็ทำอะไรไม่ได้ ไม่มีทางแก้ไข หมุดกำลังใจและอ้วนยังบอกอีกว่าไม่มีหน่วยงานใดกล้าเข้ามายุ่งเกี่ยวกับนายจ้างของเธอด้วยเพราะเขาเป็นนัก

การเมือง มีอำนาจ ทางออกแรงงานที่ทำงานด้วยกันคือ การพูดคุยระบายความอัดอั้นใจสู่กันฟังเท่านั้น เพื่อให้คลายเครียดจะได้มีกำลังใจลุกขึ้นมาสู้ต่อ

การทำงานที่ต่างประเทศด้านายจ้างสั่งให้ทำอะไรต้องทำได้ทุกอย่าง ไม่มีคำว่าทำไม่ได้ ถึงแม้จะรู้ว่าถูกเอารัดเอาเปรียบยังไงก็ต้องยอม เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้จึงส่งผลต่อรายได้ของเธอและของทุกคน เพราะทำให้มีรายได้น้อย ปลดเปลื้องหนี้สินได้ช้ากว่าจะเป็นอิสระก็หมดสัญญาจ้างพอดี ทำให้มีเงินเก็บน้อย เธอบอกว่านอกจากนายจ้างจะโกงค่าแรงแล้วยังขี้เหนียวด้วย อาหารที่นายจ้างรับประทาน ถ้าใกล้จะเสียถึงจะนำมาให้คนงานรับประทาน และในช่วงเทศกาลตรุษจีน ที่อื่นเขาจะได้รับเงินโบนัสคนละหลายพันบาท แต่ที่โรงงานของเธอไม่มีใครได้อะไรเลย

ปัญหาความเครียดหลายอย่างที่เกิดขึ้น ทั้งตัวเธอและเพื่อนร่วมงานอีกหลายคนที่อยู่ที่นี่ต้องตกอยู่ในสภาพจำยอมแต่ก็ต้องอดทน บางคนเผชิญปัญหาหนักยิ่งกว่าเธออีก ทางออกของพวกเขาก็คือ การระบายความคับข้องใจสู่กันฟัง เพื่อให้คลายเครียด หรือไม่ก็โทรศัพท์กลับบ้าน โทรศัพท์คุยกับสามี ซึ่งก็ทำให้สบายใจขึ้นและทำงานต่อไปได้

ผู้หญิงที่เดินทางไปทำงานประเทศไต้หวันจะเป็นที่จับตามองของผู้ชายที่นั่นทันที ทั้ง ผู้ชายไทยและผู้ชายไต้หวัน เนื่องจากความห่างเหินกับภรรยาที่บ้าน และผู้ชายเหล่านั้นก็ทำงานอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานาน มีเงินมาก มีเพื่อนมาก และคุ้นเคยกับสถานที่เป็นอย่างดี ส่วนผู้หญิงก็จากสามีมานาน หรือบางคนเพิ่งไปทำงานใหม่ กำลังต้องการเพื่อน ต้องการที่พึ่ง พอพบเจอกันบ่อยๆ มีความใกล้ชิดกัน หรืออาจเป็นเพราะความจำเป็นเรื่องเงิน เรื่องงาน เรื่องที่พัก พอมีคนหยิบยื่นสิ่งดีๆ ให้ จึงเกิดความรักขึ้น บางคนก็รักกันจริงๆ บางคนก็รักกันเฉพาะช่วงที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ พอกลับมาเมืองไทยก็เลิกกัน เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นได้กับผู้หญิงเกือบทุกคนไม่ว่าจะโสดหรือไม่โสด นิastyดี หรือนิastyไม่ดี สังคมที่นั่นไม่มีการนิทากัน ใครอยากทำอะไรก็ทำ ปัญหาการมีคู่ที่ต่างประเทศจึงเกิดขึ้นได้ง่าย

ขณะนี้อ้วนกำลังตั้งครรภ์ แรงงานหญิงต่างชาติ ถ้าตั้งครรภ์จะต้องถูกส่งตัวกลับ ยกเว้นกรณีใกล้จะหมดสัญญาจ้าง คือ ในช่วง 6 เดือนก่อนหมดสัญญาจ้างเขาจะให้กลับมาตลอดที่บ้าน

กรณีศึกษาที่ 5

เยาวชนที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ

น้องมะปรางอายุเพียง 17 ปี ปัจจุบันกำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครอบครัวของมะปรางมีทั้งหมด 5 คน คือ พ่อ แม่ พี่สาว น้องสาว และมะปราง บ้านที่อาศัยอยู่ก่อนที่พ่อแม่และ พี่สาวจะไปทำงานต่างประเทศมีสภาพไม่ค่อยมั่นคง แต่ทุกวันนี้มีสภาพมั่นคงมากขึ้น ช่วงที่พ่อแม่และพี่สาวไปทำงานต่างประเทศ มะปรางและน้องสาวจะอยู่กันเองตามลำพัง และเรียนหนังสือทั้ง 2 คน ก่อนที่พ่อแม่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ แม่ของมะปรางจะทำขนมขาย ส่วนพ่อก็ทำการเกษตร รายได้ก็พออยู่ได้ไม่มีหนี้สิน พ่อแม่ก็ทำมาหากินไปเรื่อยๆ ส่วนลูกก็ไปเรียนหนังสือ ถ้ามีเวลาว่างก็จะช่วยงานพ่อแม่บ้าง

มะปรางบอกว่าการไปทำงานต่างประเทศของพ่อแม่และพี่สาวก็มีผลดี คือ มีบ้าน มีรถ มีเงินเรียนหนังสือ มีเงินใช้ และการที่ต้องรับผิดชอบอะไรหลายอย่างแทนพ่อแม่ทำให้เธอมีความคิดเป็นผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบมากขึ้น แก้ไขปัญหาด้วยตัวเองได้ ตัดสินใจเองได้ เงินที่พ่อแม่ส่งมา มะปรางก็สามารถจัดการการเงินได้ รู้จักเก็บออม แต่ไม่ได้หมายความว่ามะปรางไม่พบปัญหาใดๆ เลย ระหว่างที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ การอยู่ตามลำพังกับน้อง ทำให้พบปัญหาหลายอย่าง คือ

ปัญหาขาดความอบอุ่น เป็นปัญหาที่เธอพบเป็นอันดับแรก เธอต้องแยกกันอยู่กับน้อง มะปรางอยู่กับญาติในตัวเมือง ส่วนน้องอยู่กับญาติในหมู่บ้าน เพราะยังเรียนชั้นประถมศึกษา ช่วงที่ต้องแยกกันอยู่ทำให้คิดถึงกันมาก คิดถึงพ่อแม่เพราะทราบว่าพ่อแม่แต่งงานอยู่ต่างประเทศหลายเดือนเพราะเดินทางไปทำงานแบบผิดกฎหมาย คิดถึงพี่สาว และคิดถึงน้องสาว ที่โรงเรียนก็ไปเข้าเรียนใหม่ ยังไม่คุ้นเคยกับสถานที่ ยังไม่รู้จักรักใครเลย ปรับตัวยังไม่ได้ ติดต่อกับพ่อแม่ก็ไม่ได้ไม่รู้จะติดต่ออย่างไร ไม่กล้าปรึกษาใคร ช่วงนั้นจะเครียด เหม่อลอย เรียนไม่รู้เรื่อง การเรียนตกต่ำ แต่ก็เรียนเพียงแค่ช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น พอเวลาผ่านไปทุกอย่างก็เริ่มดีขึ้นเมื่อเธอเริ่มคุ้นเคยกับสถานที่เรียน เริ่มมีเพื่อนใหม่ พ่อแม่ก็มีงานทำและสามารถติดต่อได้แล้ว

ปัญหาความเหงา มะปรางบอกว่ามีบ้างที่รู้สึกเหงาๆ เวลาที่ต้องอยู่คนเดียว คิดฟุ้งซ่าน วิธีแก้ความเหงาก็คือ ร้องไห้ เขียนบันทึก นอนฟังเพลง นอนหลับ หรือพูดคุยกับเพื่อน ทำให้คลายเหงาลงได้บ้าง

ปัญหาการเรียน ถ้ามะปรางมีปัญหาความเครียด จะส่งผลต่อการเรียนของเธอทันที ส่วนปัญหาอื่นๆ ก็มีบ้าง เช่น เวลาที่ทางโรงเรียนต้องให้ผู้ปกครองลงลายมือชื่อรับรองเรื่องต่างๆ มะปรางก็จะปลอมลายมือชื่อพ่อแม่ทุกครั้ง จนกระทั่งน้องสาวเข้าไปเรียน โรงเรียนเดียวกันมะปรางก็ต้องปลอมลายมือชื่อของพ่อแม่ให้น้องด้วย

ปัญหาเรื่องญาติ เนื่องจากพ่อแม่และญาติทะเลาะกัน มะปรางและน้องจึงได้รับ ผลกระทบด้วย ทั้ง 2 คนต้องเป็นที่รองรับอารมณ์ของญาติ มะปรางต้องกลับมาอยู่บ้านตามลำพังกับน้องเพราะรู้สึกอึดอัดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แรกๆ ก็มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยเพราะไม่มีผู้ใหญ่อยู่ด้วย พ่อแม่ส่งเงินมาซ่อมแซมบ้านให้มีสภาพมั่นคงและปลอดภัย แล้วมะปรางก็มาอยู่กับน้อง ปัญหาเรื่องนี้ส่งผลให้มะปรางและน้องเครียดอยู่นานพอสมควรและส่งผลต่อการเรียนของเธอด้วย และทางออกของปัญหานี้ ก็เหมือนเดิม คือ การร้องไห้ เขียนบันทึก ฟังเพลง นอนหลับ โทรศัพทคุยกับพ่อแม่ หรือไม่ก็คุยกับเพื่อนๆ ที่สนิทกัน เล่าเรื่องให้เพื่อนๆ ฟัง

ปัญหาการถูกนินทา เมื่อวัยรุ่นนุ่งอยู่กันเองตามลำพังก็เริ่มมีเสียงนินทา ญาติก็นินทา เพื่อนบ้านก็นินทา โดยเฉพาะเรื่องการเที่ยว การคบเพื่อนชาย การดื่มเหล้า เธอถูกนินทาว่าเป็นเด็กใจแตก ใช้เงินฟุ่มเฟือยเพราะไม่มีใครคอยดูแล ตักเตือน พอเรื่องนี้มากระทบ ทำให้มะปรางเครียดหนักมากกว่าเดิม เธอโทรปรึกษาพ่อแม่ ทำให้พ่อแม่เป็นห่วง เริ่มเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง เธอจึงไปปรึกษาครูสุมาลี หรือไประบายความเครียดกับเพื่อนๆ ที่สนิทกัน หรือไม่ก็ใช้วิธีการเดิมๆ แต่ถ้าโมโหมากๆ เธอก็จะไปถามคนที่นินทาเธอว่า สิ่งที่ถูกไปนั้นมีความจริงเพียงใด ซึ่งวิธีนี้ก็ทำให้เธอสบายใจขึ้น มะปรางบอกว่าการที่มีคนนินทาเธอด้วยเรื่องต่างๆ นาๆ ก็มีผลดีเหมือนกันเพราะทำให้เธอเข้มแข็งขึ้น และต้องการเอาชนะจึงไม่ทำในสิ่งที่เขานินทา

ปัญหาขาดที่ปรึกษา มะปรางบอกว่าทุกๆ ปัญหาเธอไม่มีที่ปรึกษา จะปรึกษาพ่อแม่ก็ อยู่ไกล สิ้นเปลืองค่าโทรศัพท์ และปรึกษาได้ไม่เต็มที่ มะปรางจึงไม่รู้จะปรึกษาใครดี ญาติก็ไม่สามารถเป็นที่ปรึกษาให้เธอได้ มะปรางจึงต้องเลือกวิธีแก้ปัญหาด้วยตัวเอง และปรึกษาครูสุมาลีในบางเรื่อง

ปัญหาเรื่องน้อง ในช่วงแรกๆ ที่พ่อแม่และพี่สาวไปทำงานต่างประเทศ มะปรางและน้องต้องแยกกันอยู่ ช่วงนี้ทั้ง 2 คน จะคิดถึงกันมาก โดยเฉพาะมะปรางจะห่วงน้องมาก วันหยุดมะปรางจะกลับมาเยี่ยมน้อง เอาเงินที่พ่อแม่ส่งให้มาฝากไว้ที่บ้านญาติสำหรับเป็นค่าเลี้ยงดูน้อง ช่วงนั้นเธอทราบว่าน้องมีเงินกินขนมเพียงวันละ 1 บาท ทำให้สงสารน้อง จึงแอบเอาเงินไว้ให้น้องใช้ส่วนตัวอีก ครั้งละ 500 บาท พอน้องเข้ามาเรียนที่โรงเรียนเดียวกัน และมาอยู่ที่บ้านตามลำพังด้วยกัน มะปรางกลับรู้สึกลำบากใจ เครียด เพราะการเป็นพี่ต้องดูแลน้องให้ดีที่สุด แต่น้องไม่เคยปรึกษาเธอเลยเวลามีปัญหา ส่วนใหญ่จะปรึกษากับเพื่อนๆ มากกว่า น้องจะเจ็บบอก อาจเป็นเพราะน้องน้อยใจเรื่องเงิน เพราะพ่อแม่จะให้มะปรางเป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินทั้งหมดว่าจะใช้จ่ายอะไร เท่าไหร่ โดยที่น้องไม่ได้ร่วมรับผิดชอบด้วยซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้น้องน้อยใจและไม่ยอมพูดกับเธอ ปกติก่อนที่พ่อแม่จะไปทำงานต่างประเทศ น้องจะเป็นคนพูดเก่ง ช่วงที่อยู่ด้วยกันตามลำพังบ่อยครั้งที่ทะเลาะกัน ถ้าโมโหมากๆ ก็จะขับรถจักรยานยนต์ออกไปข้างนอกด้วยความเร็วสูงเพื่อระบายความเครียด พอหายเครียดก็จะกลับเข้าบ้าน บางครั้งน้องหนีออกจากบ้านและไปอยู่บ้านญาติ ส่วนมะปรางในฐานะพี่สาวถึงแม้จะโกรธมากเพียงใดเธอก็ต้องออกตามหาน้องให้เจอ และเป็นฝ่ายยอม

ง้อก่อนเสมอเพื่อไม่ให้มีปัญหา และอีกอย่างหนึ่งก็คือ ถ้าเกิดอะไรขึ้นพ่อแม่ก็ต้องโทษเธอที่ดูแลน้องไม่ได้ ส่วนเรื่องการเรียนของน้อง มะปรางบอกว่าไม่ได้ยุ่งเกี่ยวเลยเพราะต่างคนต่างเรียน

มะปรางบอกว่า การที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศก็ส่งผลในทางที่ดีเพราะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ในความรู้สึกแล้วไม่อยากให้พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ เพราะรู้สึกขาดความอบอุ่น อยากให้พ่อแม่ทำมาหากินอยู่ที่บ้านมากกว่า เพราะที่ผ่านมามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีอยู่แล้ว เพียงพอแล้ว ในความคิดของเธอ ในที่สุดมะปรางก็ตัดสินใจโทรศัพท์ไปคุยกับพ่อแม่ ยื่นคำขาดว่าให้เลือกเอา ระหว่างเงินกับลูกสาว ถ้าเลือกเงินก็ให้อยู่ทำงานต่อ ถ้าเลือกลูกก็ให้กลับมาอยู่บ้าน ในที่สุดพ่อแม่ของมะปรางก็ตัดสินใจกลับบ้าน เหลือเพียงพี่สาวที่ยังทำงานอยู่ต่างประเทศ รวมเวลาที่พ่อแม่ทำงานอยู่ต่างประเทศ 4 ปี

ภาคผนวก 2

การจัดเวทีชุมชน

เวทีชุมชนรื่องหวาย

ข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การจัดเวที A-I-C ครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานแม่บ้าน อดีตผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการไปทำงานต่างประเทศ บางคนเคยไปทำงานต่างประเทศและได้มาเป็นผู้นำ ตัวแทนจากกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน บางคนมีคนในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ส่วนผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ คือ แม่บ้านที่มีสามีไปทำงานต่างประเทศ แม่บ้านที่เคยไปทำงานต่างประเทศ พ่อบ้านที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ผู้สูงอายุที่มีบุตรหลานไปทำงานต่างประเทศ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และกลุ่มผู้ที่มีความสนใจและกำลังต้องการไปทำงานต่างประเทศ

สถานที่จัดประชุม

ใช้สถานที่บริเวณวัดรื่องหวาย บรรยากาศร่มรื่น กว้างขวาง สะดวกสบายและมีอุปกรณ์พร้อมทุกอย่าง รูปแบบการจัดห้องประชุมใช้เก้าอี้จัดเป็นรูปวงกลม เอาเสื่อปูในวงกลม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเลือกนั่งตามอัธยาศัย และใช้เป็นที่นั่งพูดคุยกันในการทำกิจกรรมกับกลุ่มย่อย

การแนะนำตัวแนะนำโครงการ

การประชุมเริ่มเวลา 09.30 น. หัวหน้าโครงการได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน และได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการให้ได้รับทราบว่า หมู่บ้านปางลาวและหมู่บ้านรื่องหวายมีการเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบหลายเรื่อง โดยเฉพาะสตรีและเด็ก และทีมวิจัยได้ลงศึกษาข้อมูลมาแล้วในระยะแรก ช่วงต่อไปจะเป็นการศึกษาข้อมูลระยะที่ 2 ของโครงการ คือ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อตอบสนองผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสตรีและเด็ก เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและจัดทำแผนงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนา ทีมวิจัยได้เลือกพื้นที่หมู่บ้านปางลาวและหมู่บ้านรื่องหวายในการทำวิจัยเพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เป็นเครือญาติกันและมีคนในวัยแรงงานเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งทาง สกว. หรือ สำนักงานสนับสนุนการวิจัยซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐบาล ก็ได้เห็นความสำคัญและได้สนับสนุนงบประมาณใน

การวิจัยในครั้งนี้ เงินทั้งหมดที่นำมาพัฒนาก็คือเงินภาษีของราษฎรทุกคน ฉะนั้นจะต้องนำเงินเหล่านี้มาเพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ที่สุด โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการไปทำงานต่างประเทศ

หลังจากกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นกิจกรรมแนะนำตัวทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรม และทีมวิจัยทุกคนโดยวิธีเล่นเกม ใช้กระดาษรูปหัวใจ 3 สี คือ เขียว เหลือง ฟ้า แจกให้คนละ 1 แผ่น พร้อมปากกาเคมี และให้ทุกคนวาดรูปสิ่งที่ชอบมากที่สุดในชีวิตลงในกระดาษด้านซ้าย และวาดรูปสิ่งที่เกลียดที่สุดในชีวิตลงในกระดาษด้านขวา วิทยากรยกตัวอย่างให้ดู ให้ใช้สัญลักษณ์แทนได้ไม่จำเป็นต้องวาดให้เหมือน หลังจากนั้นก็ให้ทุกคนพูดถึงสิ่งที่ตัวเองชอบและไม่ชอบพร้อมกับแนะนำชื่อและแสดงภาพที่วาดให้ทุกคนดูทีละคนจนครบทุกคน บางคนอายุมากไม่กล้าพูด ไม่กล้าเอารูปที่วาดไว้ให้คนอื่นดู ซึ่งก็ทำให้บรรยากาศในการแนะนำตัวมีความสนุกสนาน ไม่เครียด

พอแนะนำตัวครบทุกคนแล้ววิทยากรให้ข้อคิดจากกิจกรรมว่า การสื่อสารด้วยภาพช่วยให้เล่าเรื่องราวได้มากกว่าการใช้ตัวหนังสือ คนที่อ่านเขียนไม่ได้ก็สามารถสื่อสารได้ และช่วยสรุปเรื่องความแตกต่างของแต่ละคนว่ามีสิ่งที่ชอบไม่ชอบแตกต่างกันไป แสดงให้เห็นว่าคนเรามีความแตกต่างทั้งความคิดและประสบการณ์ การจัดเวทีพูดคุยครั้งนี้จะนำเอาความแตกต่างของแต่ละคนมาช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผนเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นกับชุมชน หลังจากนั้นให้นักวิจัยนำเสนอข้อมูลสถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ สาเหตุของการย้ายถิ่นจากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมา โดยยังไม่ได้ออกมาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อต้องการระดมความคิดเห็นจากที่ประชุมอีกครั้งหนึ่ง

วิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบจากการไปทำงานต่างประเทศ

หลังจากนำเสนอสถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศเสร็จแล้ว วิทยากรแจกกระดาษ A4 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนพร้อมกับดินสอคนละ 1 แท่ง และได้ตั้งประเด็นคำถามว่าการไปทำงานต่างประเทศส่งผลดีในเรื่องใดบ้าง และส่งผลในด้านไม่ดีเรื่องใดบ้าง แล้วให้วาดรูปลงในกระดาษที่แจกให้ โดยใช้สัญลักษณ์อะไรก็ได้ ไม่สวยไม่เป็นไร แต่ให้อธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ เช่น วาดรูปหม้อที่วางอยู่บนเตาและกำลังมีไฟลุกโชน หมายถึง การไปทำงานต่างประเทศแล้วถูกต้มกิจกรรมนี้ใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที

พอทุกคนวาดรูปเสร็จแล้ว วิทยากรให้แบ่งกลุ่มย่อยเป็น 3 กลุ่มโดยการนับ 1 - 3 แล้วแยกย้ายไปนั่งตามจุดต่างๆ โดยทีมวิจัยจะเข้าแทรกตามกลุ่มต่างๆ เพื่อจดบันทึกประเด็นต่างๆ ในกลุ่มย่อยและคอยเป็นที่ปรึกษาให้แต่ละกลุ่มด้วย เมื่อรวมกลุ่มแล้วให้แต่ละคนพูดถึงผลดีและข้อเสียจากการไปทำงานต่างประเทศ ตามรูปภาพที่แต่ละคนวาดไว้ ให้สมาชิกในกลุ่มฟังทีละคนจนครบทุกคนแล้วให้รวบรวมความคิดของทุกคน จัดหมวดหมู่แล้วสื่อเป็นภาพหรือสัญลักษณ์ลงในกระดาษ

ปรีฟที่แจกให้ โดยมีกติกาว่าห้ามโต้แย้งความคิดของคนอื่น แต่สามารถซักถามข้อสงสัยหรือเพิ่มเติมข้อมูลได้ และให้แต่ละกลุ่มเตรียมคนนำเสนอข้อมูลของกลุ่มตนเองต่อที่ประชุมใหญ่

การนำเสนอข้อมูลผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่มที่ 1

ข้อเสีย

- ถูกหลอก มีหลายหน่วยงาน หลายบริษัทที่มาหลอก ทำให้มีหนี้สิน บางคนถูกหลอกตั้งแต่มายังไม่ได้ไปต่างประเทศ เพิ่มภาระหนี้สินให้ครอบครัวมากมาย
- ถูกบริษัท หัวหน้างานบีบบังคับให้กลับก่อนกำหนดในสัญญา ไม่ได้เงินคืน ทำให้มีหนี้สิน
- ไม่มีงานทำหรือได้งานทำไม่ดี รายได้น้อย
- ครอบครัวที่อยู่ทางบ้านใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักเก็บเงิน

ข้อดี

- ถ้าไม่ถูกหลอก ไปแล้วมีงานทำ รายได้ดีจะส่งผลในทางที่ดี คือ สร้างฐานะได้ สร้างบ้านครอบครัวมีความสุข มีเงินซื้อที่ไร่นาเพิ่ม
- ลูกได้เรียนหนังสือ เรียนในโรงเรียนดีๆ
- พุดเก่งขึ้น มีหน้ามีตา ได้เป็นผู้นำชุมชน ลูกก็ภูมิใจที่มีพ่อแม่เป็นผู้นำ
- นำความรู้จากต่างประเทศมาใช้ในครอบครัว และสังคมได้
- นำความรู้จากต่างประเทศมาเล่าให้เพื่อนบ้านฟังได้

กลุ่ม 2

ข้อดี

- ได้เงินมาจุนเจือครอบครัว
- มีเงินสร้างบ้าน ซื้อที่นา
- มีเงินทุนสำหรับการศึกษาของลูก

ข้อเสีย

- ไปแล้วได้งานไม่ดี ได้งานได้เงินเดือนไม่ตรงตามสัญญาจ้าง
- ถูกหลอก พอวางเงินแล้วไม่ได้ไปต่างประเทศทำให้ติดหนี้
- ถูกนายจ้างบังคับให้ทำงาน ร่างกายอ่อนแอ ทำให้คิดมาก คิดถึงบ้าน คิดถึงครอบครัว
- เด็กบางคนเสียคนเพราะขาดความอบอุ่น ตายายให้ความอบอุ่นไม่เพียงพอ
- สามิ/ภรรยาไม่เข้าใจกัน ผู้ที่อยู่ทางบ้านไม่เก็บเงิน กินเหล้า เที่ยว คนที่ไปต่างประเทศทุกข์ใจ เสียกำลังใจ เพื่อนบ้านหัวเราะเยาะ ไม่เข้าใจว่าคนที่ไปต่างประเทศมีความลำบากเพียงใด

- ก่อนไปต่างประเทศเอาที่นาไปจำนอง พอไม่ประสบผลสำเร็จ ถูกยึดที่นา ซึ่งเป็นที่มรดก พอกลับมาจากต่างประเทศไม่สามารถหาเงินซื้อที่ดินคืนได้เพราะราคาแพง ถึงซื้อคืนมาได้ก็ไม่ได้ทั้งหมด

- แรงงานบางคนทำงานอันตราย สารพิษสะสมในร่างกาย กลับมาต้องเสียเงินในการรักษาพยาบาล มี 2 คนเสียชีวิตหลังจากกลับจากอิสราเอล

กลุ่ม 3

ข้อดี

จะคล้ายกับกลุ่มอื่น คือ ได้บ้าน ได้รถ ฐานะดีขึ้น จับจ่ายใช้สอยคล่องตัวขึ้น

ข้อเสีย

- ผลเสียด้านเศรษฐกิจ คือ มีหนี้ถาวร เกิดจากการถูกหลอกซ้ชาวก ไม่มีทางปลดหนี้สินได้
- ผลเสียด้านเยาวชน เกิดจากครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น เป็นปัญหาด้านจิตใจ ส่งผลให้เด็กเสียคน บางคนติดยา กลายเป็นปัญหาสังคม สุขภาพแย่ทั้งทางกายและจิตใจ
- ไปแล้วถูกส่งกลับ หนี้สินยังไม่หมด ไม่มีหนทางปลดหนี้
- ความห่างเหินระหว่างครอบครัว ทำให้คิดถึง เป็นห่วง เหวง

วิทยากรสรุปว่า การไปทำงานต่างประเทศ ส่งผลทั้งด้านดีและด้านไม่ดี แต่จะอย่างไรให้ด้านดีมากกว่าด้านเสีย ทำอย่างไรถึงจะมีเงินจากการไปทำงานต่างประเทศ ไปแล้วมีหน้ามีตา มีชื่อเสียง สังคมยอมรับ ไปแล้วครอบครัวไม่แตกแยก มีความสุข ลูกหลานไม่เสียคน ไม่ติดยาเสพติด วิทยากรให้ข้อคิดว่า ที่ผ่านมามีเวลามีปัญหา คนในชุมชนมักจะขอให้รัฐบาลช่วยเหลือหรือรอให้คนอื่นเข้ามาช่วยแก้ปัญหา แต่รัฐบาลก็ช่วยได้เป็นบางอย่าง ไม่ได้ช่วยทั้งหมดเพราะรัฐบาลไม่ใช่คนในหมู่บ้าน รัฐบาลไม่ได้เห็นปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริงและรัฐบาลต้องแก้ปัญหามากมายให้กับคนทั่วประเทศ เราในฐานะคนในชุมชนจะรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาเองได้หรือเปล่า ถ้าชุมชนไม่คิดที่จะแก้ปัญหาเองก็คงไม่มีใครเข้ามาแก้ปัญหาให้ได้อย่างแน่นอน

วิเคราะห์ทางออกในการแก้ปัญหาและการเสริมศักยภาพองค์กรชุมชน

วิทยากรให้เล่นเกม “หอยเปลี่ยนฝา” เพื่อสลายกลุ่มเดิมและเตรียมความพร้อมเข้าสู่กิจกรรมต่อไป หลังจากเล่นเกมวิทยากรตั้งประเด็นคำถามว่า " เราอยากให้การไปทำงานต่างประเทศเป็นอย่างไร ความฝัน หรือภาพที่หวังไว้จากการไปทำงานต่างประเทศควรเป็นอย่างไร" แล้วให้วาดภาพลงในกระดาษ A4 ที่แจกให้ ให้ทุกคนวาดภาพตามที่คิดไว้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าสิ่งที่คิดนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ จะสามารถแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ กิจกรรมนี้ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

พอทุกคนเขียนเสร็จแล้ววิทยากรให้แยกย้ายไปนั่งร่วมกับสามชิกกลุ่มเดิม ให้เล่าถึงภาพที่ตัวเอง ต้องการให้เกิดขึ้นในการไปทำงานต่างประเทศทีละคนจนครบทุกคน โดยมีกติกาว่าห้ามได้

แย่งความคิดของคนอื่น แต่สามารถซักถามข้อสงสัยได้ แล้วรวบรวมความคาดหวังของทุกคนในกลุ่มจัดเป็นหมวดหมู่ และวาดเป็นภาพหรือสัญลักษณ์ลงในกระดาษปรีฟที่แจกให้ พร้อมกับเตรียมนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

นำเสนอภาพที่ต้องการให้เกิดจากการไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่ม 1

- อยากให้มีการตั้งกลุ่มในระดับชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ผู้ที่กำลังจะไปทำงานต่างประเทศ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการไปทำงานต่างประเทศ หรือผู้ที่มีความสนใจคนอื่น ๆ ในชุมชน ใครที่มีประสบการณ์มากก็มาเล่าสู่กันฟัง พุดคุยกัน ปรีกษาหารือ หรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน

- อยากให้ควบคุมเรื่องการใช้จ่ายที่ต่างประเทศ และดูแลสุขภาพแรงงานบ้างอย่างน้อยก็ให้ตรวจสอบสุขภาพทุกๆ 6 เดือน และพอกลับมาเมืองไทยก็ควรจะมีการดูแลสุขภาพแรงงานบ้างอย่างน้อย 3 เดือนหลังกลับ

- ในส่วนของเยาวชน อยากให้ส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่องเพื่อลดปัญหาการมั่วสุมของเยาวชน

- อยากให้รัฐบาลส่งเสริมอาชีพหรือรายได้ที่ยั่งยืน

- อยากให้รัฐบาลจัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้แรงงานยืมไปต่างประเทศ

- อยากให้มีตัวแทนจากคนในชุมชนในแต่ละตำบลร่วมกับกรมแรงงานในการจัดส่งคนไปทำงานต่างประเทศ

- อยากให้แหล่งทุนปล่อยเงินกู้ให้มีระบบ มีความจริงใจ ไม่เอาเปรียบ

- อยากให้รัฐต่อรัฐจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ไม่ต้องผ่านบริษัทจัดหางานเอกชน

- อยากให้รัฐบาลมีความจริงใจในการแก้ปัญหา เพราะที่ผ่านมาคนของรัฐบาลเป็นคน หลอกลวงคนงานเอง

- อยากให้การไปทำงานต่างประเทศมีแต่รอยยิ้ม ไปแล้วมีความสุขสามัคคีรอยยิ้ม

กลุ่ม 2

- อยากจัดตั้งกลุ่มผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศในชุมชน มีคณะกรรมการดำเนินงานมีสมาชิกกลุ่มคือ ผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ ผู้ที่เคยไปทำงานต่างประเทศและผู้ที่มีความสนใจเพื่อป้องกันการถูกหลอก

- อยากให้แม่บ้านมีอาชีพเสริม จะได้ไม่ว่างงาน ไม่เที่ยว และได้ไม่ต้องรอใช้เงินจากสามีเพียงอย่างเดียว

- อยากส่งเสริมด้านกีฬาและดนตรีให้กับเยาวชนเพราะเป็นสิ่งที่เยาวชนชอบอยู่แล้ว เด็กจะได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ดีกว่าจะไปมั่วสุม ดื่มเหล้าจนเสียคน

- อยากให้มีการขยายงานที่ต่างประเทศให้มาก ไม่หลอก ได้ทำงานและรับเงินเดือนตามสัญญาจ้าง

กลุ่ม 3

- อยากให้มีกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำสำหรับไปทำงานต่างประเทศ
- อยากให้มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปดูแลแรงงานที่ต่างประเทศบ้างว่ามีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร ถ้าหากเพียงใด มีเรื่องใดบ้างที่ต้องให้ความช่วยเหลือ
- อยากให้แม่บ้านที่อยู่ทางบ้านมีงานทำ มีรายได้เสริม ไม่ต้องรอเงินจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว
- อยากรู้ว่าจะต้องทำอะไรบ้างถึงจะไม่ถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ
- อยากให้ลูกเป็นคนดี เรียนดี เรียนสูงๆ ไม่เกเร
- อยากให้ครอบครัวอบอุ่น
- อยากให้รัฐต่อรัฐเป็นคนจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ

กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

หลังจากที่ทุกกลุ่มนำเสนอความต้องการแล้ว วิทยากรนำเอาภาพความต้องการของทุกกลุ่มติดไว้ที่กระดาน วิทยากรช่วยสรุปชักรวมเพื่อความชัดเจนของข้อมูล วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมดูภาพความต้องการของทุกกลุ่ม แล้วตั้งคำถามว่า " ถ้าอยากให้ความต้องการที่ช่วยกันกำหนดไว้บนกระดานนี้เป็นความจริงขึ้นมาได้ จะต้องทำอะไรบ้าง " โดยให้เขียนลงในกระดาษ A4 และย้ำว่าแต่ละคนสามารถเขียนหรือสื่อด้วยภาพ/สัญลักษณ์ ในการทำให้ความต้องการเป็นจริงก็เรื่องก็ได้ไม่มีข้อจำกัด ไม่ต้องกังวลว่าสิ่งที่ต้องการจะทำทำได้หรือไม่ได้

เมื่อแต่ละคนกำหนดกิจกรรม วิธีการ แนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการแล้ว วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็น 3 กลุ่ม ให้สมาชิกในกลุ่มย่อยพูดถึงกิจกรรมที่อยากทำ/อยากให้เกิด ให้สมาชิกในกลุ่มฟังที่ละคนจนครบทุกคน โดยมีกติกาว่าห้ามโต้แย้งความคิดของผู้อื่น หากไม่เข้าใจให้ซักถามหรือสนับสนุนข้อมูลเพิ่มเติมได้ เมื่อสมาชิกเสนอความคิดเห็นครบทุกคนแล้ว ให้สรุปวิธีการ/แนวทางของสมาชิกทุกคนลงในกระดาษปฎิบัติที่แจกให้ พร้อมกับเตรียมนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมใหญ่

นำเสนอกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

กลุ่ม 1

- ให้หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปอาหาร จักสาน การทอผ้าไหม หรืออาชีพอื่นๆ

- ให้ช่วยหาตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตขึ้นมาในชุมชน เพราะที่ผ่านมาไม่มีตลาดรองรับ ชุมชนมีความสามารถในการผลิตแต่ไม่มีความสามารถด้านการตลาด ทำให้รู้สึกท้อ แต่การแก้ปัญหาที่ผ่านมาเพื่อให้กลุ่มอยู่รอด คือ นำเงินไปปล่อยกู้แทน หมู่บ้านร่องหวายเป็นชุมชนที่ได้รับเงินสนับสนุนด้านอาชีพมาก แต่ไม่มีกลุ่มใดมีความเข้มแข็งและยั่งยืนเลย แม้แต่กลุ่มผ้าไหมซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดของตำบลดงมหาวัน แต่ก็ยังไม่มีตลาดแน่นอน จะทำ อย่างไรถึงจะมีตลาดรองรับ

- ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้เสริมด้านอาชีพ และสอนด้านการตลาดด้วย
- จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานต่างประเทศ
- ให้มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จะได้มีตลาดขายสินค้า จัดประชาสัมพันธ์ให้คนมาเที่ยวจะได้สร้างงาน สร้างรายได้ให้ทั้งผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศ และผู้ที่อยู่ทางบ้านได้ เมื่อแม่บ้านมีงานทำ ลูกก็ช่วยแม่ทำงาน จึงไม่มีเวลาเที่ยว ไม่สิ้นเปลือง ไม่มีปัญหาครอบครัวตามมา

กลุ่มที่ 2

- ให้ส่งเสริมด้านการตลาด พัฒนาทุนที่มีอยู่ให้ดีกว่าเดิม คือ พัฒนากลุ่มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง พัฒนาสินค้าที่เคยทำให้ดีกว่าเดิม มีทุนหมุนเวียน

- จัดค่ายเยาวชน
- พาเยาวชนไปศึกษาดูงานกลุ่มเยาวชนอื่นๆ
- ให้เยาวชนรวมตัวทำกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานในระดับตำบล หรือระดับอำเภอ
- จัดหากองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ไปใช้แรงงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ และมีการปล่อยกู้อย่างเป็นธรรมไม่เอารัดเอาเปรียบ

กลุ่ม 3

- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้เสริมให้กับแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ รวมถึงเด็กและผู้สูงอายุด้วย

- จัดหาสถานที่เล่นกีฬาและเล่นดนตรีสำหรับกลุ่มเยาวชน เด็กจะได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์มากกว่าไปมั่วสุ่มอย่างอื่น

- จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน เพื่อป้องกันการถูกหลอก

เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาของแต่ละกลุ่มแล้ว วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีเพิ่มเติมแนวทาง/วิธีการ มีประเด็นที่เพิ่มเติมดังนี้

- จัดกิจกรรมพบแรงงานไปทำงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน

- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเลี้ยงปลาและเพาะพันธุ์ปลา
- จัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมไทยอีสาน

จัดหมวดหมู่กิจกรรม

วิทยากรและผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันแยกย่อยกิจกรรมที่ทุกกลุ่มนำเสนอ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ และช่วยกันจัดหมวดหมู่กิจกรรมได้ 3 หมวดหมู่ คือ

หมวดหมู่ที่ 1 แนวทางส่งเสริมแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศและกำลังจะไปทำงานต่างประเทศ

- จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงานต่างประเทศระดับหมู่บ้านเพื่อป้องกันการถูกหลอก
- จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานระดับตำบลหรืออำเภอ
- จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานระดับประเทศ
- จัดหากองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ และมีการปล่อยกู้อย่างเป็นธรรมไม่เอาอัตรดอกเบี้ย

- จัดกิจกรรมพบแรงงานไปทำงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน

หมวดหมู่ที่ 2 แนวทางส่งเสริมเด็กและเยาวชน

- จัดค่ายเยาวชน
- พาเยาวชนไปศึกษาดูงานกลุ่มเยาวชนอื่นๆ
- ให้เยาวชนรวมตัวทำกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- สนับสนุนการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรีให้กลุ่มเยาวชน

หมวดหมู่ที่ 3 แนวทางส่งเสริมแม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้สูงอายุและคนในชุมชน

- หาดตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตขึ้นมาในชุมชน
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- สร้างตลาดสินค้าในชุมชน
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ พัฒนากลุ่มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง ให้ส่งเสริมด้านการตลาด
- จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน
- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้เสริมให้กับแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ รวมถึงเด็กและผู้สูงอายุ ได้แก่ กลุ่มทำขนม กลุ่มเลี้ยงกุ้ง กลุ่มเลี้ยงปลาและผสมพันธุ์ปลา กลุ่มเลี้ยงวัว แปรรูปอาหารกระป๋อง

- จัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้เสริมด้านอาชีพ และสอนด้านการตลาด
- จัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมไทย- อีสาน

หลังจากช่วยกันจัดหมวดหมู่กิจกรรมแล้ว วิทยากรได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมกิจกรรมที่ชุมชนเสนอ เพื่อนำไปสู่การถกแถลงกิจกรรมเพื่อให้ได้กิจกรรมที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

การถกแถลงกิจกรรม

วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้ร่วมเวทีออกเป็น 3 กลุ่ม ตามหมวดกิจกรรมและตามความสนใจ ให้สมาชิกในกลุ่มจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม แล้วเลือกกิจกรรมที่คิดว่าจะสามารถตอบสนองปัญหาได้ดีที่สุด

ผลการคัดเลือกกิจกรรมเป็นดังนี้

หมวดที่ 1 แนวทางส่งเสริมแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศและกำลังจะไปทำงานต่างประเทศ

- จัดตั้งกลุ่มผู้ไปใช้แรงงานต่างประเทศระดับหมู่บ้านเพื่อป้องกันการถูกหลอก
- จัดกิจกรรมพบแรงงานไปทำงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน

หมวดที่ 2 แนวทางส่งเสริมเด็กและเยาวชน

- จัดค่ายเยาวชน
- สนับสนุนการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรีให้กลุ่มเยาวชน

หมวดที่ 3 แนวทางส่งเสริมแม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้สูงอายุและคนในชุมชน

- พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ พัฒนากลุ่มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง ให้ส่งเสริมด้านการตลาด
- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้เสริมให้กับแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ รวมถึงเด็กและผู้สูงอายุด้วย ได้แก่ กลุ่มทำขนม กลุ่มเลี้ยงกิ้ง กลุ่ม กลุ่มเลี้ยงวัว แปรรูปอาหารกระป๋อง

หลังจากคัดกรองกิจกรรมแล้ว วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมเวที ช่วยกันคัดเลือกกิจกรรมที่คิดว่าสำคัญที่สุดเพื่อนำมาเขียนเป็นโครงการ กิจกรรมที่ได้รับการคัดเลือกครั้งที่ 2 ได้แก่

1. จัดตั้งกลุ่มผู้ไปใช้แรงงานต่างประเทศระดับหมู่บ้านเพื่อป้องกันการถูกหลอก
2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ พัฒนากลุ่มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง ให้ส่งเสริมด้านการตลาด
3. จัดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาและผสมพันธุ์ปลา
4. สนับสนุนกิจกรรมดนตรีให้กลุ่มเยาวชน

เมื่อกลุ่มผู้เข้าร่วมคัดเลือกกิจกรรมได้แล้ว วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมเลือกเข้ากลุ่มตามความสนใจของแต่ละคน โดยให้ทุกคนเดินไปเขียนชื่อของตนเองต่อท้ายชื่อกิจกรรมที่ตนเองสนใจเข้าร่วมเป็นเจ้าของโครงการเพื่อช่วยกันพัฒนาโครงการ ช่วงที่ให้ตัดสินใจเลือกกลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมมีความกังวลใจว่าจะเลือกทำอะไรดี เกิดความลังเลใจ กลัวทำไม่ได้ อดีตผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์

การบริหารส่วนตำบล จึงออกมาพูดชี้แนะเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เมื่อทุกคนลงชื่อเสร็จแล้ว วิทยากรเชิญชวนให้แต่ละกลุ่มช่วยกันพัฒนาโครงการ ของแต่ละกลุ่ม โดยมีคำถามเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงการและอธิบายแต่ละคำถามให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจไปพร้อมๆ กัน

1. จะทำอะไร (ชื่อโครงการ)
2. จะทำอย่างไร (วิธีดำเนินการ)
3. จะทำกับใคร จำนวนเท่าใด (กลุ่มเป้าหมาย - กี่คน)
4. จะเริ่มทำเมื่อใด เสร็จเมื่อใด (ระยะเวลาดำเนินการ)
5. ใครจะเป็นคนทำ ใครจะมาช่วยทำ (ใครรับผิดชอบโครงการ - ระบุชื่อ)
6. ใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด หากจากไหนบ้าง (งบประมาณ)

โครงการที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ

โครงการที่ 1

ชื่อโครงการ การเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลาในบ่อ

วิธีดำเนินงาน - จัดตั้งกลุ่ม

- เตรียมบ่อ

- จัดหาวิทยากรมาอบรม

กลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรในชุมชน จำนวน 10 คนขึ้นไป

ระยะเวลาดำเนินงาน (ยังไม่ระบุ)

ผู้รับผิดชอบ นายชัยวุฒิ ศรีจันทร์ปลิว

งบประมาณ 10,000 บาท

ผู้เข้าร่วมเวทีและวิทยากรให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการนี้ยังไม่ชัดเจนในเรื่องของงบประมาณ ไม่ได้ระบุไว้เลยว่าเป็นค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง แล้วรวมค่าใช้จ่ายได้ 10,000 บาทได้อย่างไร ระยะเวลาในการดำเนินงานก็ไม่ได้ระบุไว้ว่าต้องทำช่วงไหน เวลาใด

โครงการที่ 2

ชื่อโครงการ เยาวชนคนดนตรี

วิธีดำเนินการ - จัดตั้งกลุ่มดำเนินการ

- จัดตั้งระเบียบควบคุม

- จัดตั้งฝ่ายรับผิดชอบ

- จัดหาที่ตั้งโครงการ

- จัดซื้ออุปกรณ์

กลุ่มเป้าหมาย เยาวชนในชุมชนรื่องหวาย

ระยะเวลาดำเนินงาน ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ ในรอบปี

งบประมาณ	- เครื่องเสียง	30,000 บาท	
	- กลองชุด	25,000 บาท	
	- กีตาร์ไฟฟ้า	25,000 บาท	
	- เบส	25,000 บาท	
	รวม	150,000	บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายโยธิน จันทร์จำนง

ผู้เข้าร่วมเวทีให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการนี้สามารถทำได้เพราะ องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายสนับสนุนอยู่แล้ว แต่ก่อนที่จะทำโครงการ ให้รวมกลุ่มเยาวชนให้ได้ก่อน เพราะการรวมกลุ่มเยาวชนไม่ใช่เรื่องง่าย

โครงการที่ 3

ชื่อโครงการ เครือข่ายผู้ใช้แรงงาน

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นเกราะป้องกันการถูกหลอกไปขายแรงงานที่ต่างประเทศ

วิธีดำเนินการ

- หาสมาชิกกลุ่ม
- คัดเลือกผู้นำกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ใช้แรงงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศอย่างถูกต้อง

ระยะเวลาดำเนินงาน (ยังไม่ระบุ)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- | | |
|-----------------------|---------------------------|
| - นายบัวพันธ์ นิมวงศ์ | - นางบุญมา ดวงทับจันทร์ |
| - นายสมาน เดชทัน | - นางทองน้อย ดวงทับจันทร์ |
| - นางปราณี สอนเสนา | - นายหนูพร มูลผลึก |
| - นางพลอย ศรีบุญมย์ | - นายโยธิน จันทร์จำนง |
| - นายทวี ภูแข | - นางวิภากรักษ์ แก้วสาทร |

โครงการที่ 4

ชื่อโครงการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ

- วิธีดำเนินงาน
- ประชุมสมาชิกเพื่อทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน
 - จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในเรื่องของการตลาดโดยเฉพาะ
 - จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น เนื้อผ้า ลวดลาย สี

กลุ่มเป้าหมาย แม่บ้านที่สามเินเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และสมาชิกกลุ่มทอผ้า 10 คน

- | | |
|-------------------------|------------------------|
| 1. นางวิพารัก แก้วสาทร | 6. นางนาง โสภารัตน์ |
| 2. นางอนงค์ แก้วสาทร | 7. นางพิมพ์ไพรี ศรีแสง |
| 3. นางเสน ชมภูวิเศษ | 8. นางบุญมา ชาคำสนธิ์ |
| 4. นางทองน้อย จันทร์ทุย | 9. นางมาลัย สมภูสาร |
| 5. นางสุบรร สิมวงศ์ | 10. นางบุญชู คำภาษี |

ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มเดือนตุลาคม เป็นต้นไป

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- | | |
|------------------------|------------------------|
| 1. นางวิพารัก แก้วสาทร | 3. นางพิมพ์ไพรี ศรีแสง |
| 2. นางอนงค์ แก้วสาทร | 4. นางบุญมา ชาคำสนธิ์ |

งบประมาณ จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เนื้อผ้า ลวดลาย สี ระยะเวลา 10 วัน

- | | | |
|---|---------------|------------|
| 1. ซื่อเส้นไหมเล็ก 2 กิโลกรัม X 800 บาท | 1,600 | บาท |
| 2. ค่าฟอกไหม 6 ซอง X 6 บาท | 36 | บาท |
| 3. สีย้อม 1 โหล | 60 | บาท |
| 4. ค่าวิทยากร 3 คน X 500 X 10 วัน | 15,000 | บาท |
| 5. ค่าอาหาร 10 คน X 30 บาท | 300 | บาท |
| รวม | 16,996 | บาท |

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการนี้ยังไม่ได้ระบุระยะเวลาในการดำเนินงานให้ชัดเจนว่า แต่ละกิจกรรมจะทำช่วงเวลาใด

ที่ประชุมตกลงกันว่าทุกโครงการที่เสนอมาในวันนี้ให้กลับไปปรึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดกับสมาชิกและผู้สนใจเข้าร่วมโครงการคนอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม นำกลับไปแก้ไขเพิ่มเติมแล้วกลับมานำเสนออีกครั้งในวันที่ 27 กันยายน 2546 พร้อมกับชุมชนปางลาว

เวทีชุมชนปางลาว

ข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนประกอบด้วยผู้นำชุมชน ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และประธานแม่บ้าน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไปทำงานต่างประเทศ ได้แก่ ตัวแทนของผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ทั้งชายและหญิง ที่ไปทำงานแบบถูกต้องตามกฎหมาย และผิดกฎหมาย แม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ ผู้สูงอายุที่มีบุตรหลานไปทำงานต่างประเทศ หรือ บางคนเคยมีสามีหรือมีบุคคลในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนมีทั้งมาจากครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ และไม่ประสบผลสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ชี้แจงวัตถุประสงค์

หัวหน้าโครงการได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน และได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมในครั้งนี้ว่า จากการที่คนในหมู่บ้านปางลาวไปทำงานต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ไม่น้อยกว่า 10 ล้านบาทต่อปี เพียงแต่ว่ารายได้ทั้งหมดถูกใช้จ่ายไปในด้านต่างๆ เช่น ใช้นี้ บางคนถูกหลอก หรือหมดไปเพราะสาเหตุอื่นๆ อีกหลายสาเหตุ ทำให้เหลือเงินไม่มาก เพราะฉะนั้นเราจะทำอย่างไรให้เงินที่หามาได้ทั้งหมดยังคงอยู่ ไม่ต้องหมดไปกับหนี้สินที่ต้องเสียดอกเบี้ยแพง ไม่ต้องถูกหลอก และผู้ที่อยู่ทางบ้านก็เก็บเงินได้ สามารถจัดสรรการเงินได้ดี คนที่กำลังจะไปทำงานต่างประเทศจะไม่ถูกหลอกได้อย่างไร จะมีวิธีการป้องกัน และแก้ไขปัญหอย่างไร

นำเสนอข้อมูลที่ศึกษามา

ทีมวิจัยนำเสนอสถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่ได้จากการศึกษาข้อมูลร่วมกัน โดยใช้แผนที่และตารางสถิติการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ นำเสนอข้อมูลด้านผลกระทบจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน นักวิจัยใช้เวลาในการนำเสนอประมาณ 20 นาที

ข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ประชุม

หลังจากที่นักวิจัยนำเสนอข้อมูล เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดจากการไปทำงานต่างประเทศ โดยเริ่มที่กลุ่มผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศก่อน ข้อมูลที่ได้เพิ่มเติม คือ

- ที่ประเทศเกาหลีใต้ แรงงานไทยกับแรงงานฟิลิปปินส์จะได้รับการดูแลที่แตกต่างกัน แรงงานฟิลิปปินส์จะได้รับการดูแลดีกว่าแรงงานไทย เพราะการส่งแรงงานเป็นแบบรัฐต่อรัฐส่ง แต่ที่ประเทศไต้หวันจะได้รับการดูแลเท่าเทียมกันหมด

- แรงงานที่ไปทำงานประเทศเกาหลีใต้ส่วนใหญ่จะเดินทางแบบผิดกฎหมาย เพราะได้ค่าจ้างสูงกว่าไม่ต้องถูกหักภาษี

- แรงงานที่เดินทางไปใหม่ หลายคนตกงาน และถ้าต้องการให้คนที่ทำงานอยู่ก่อนช่วยเหลือจะต้องมีข้อแลกเปลี่ยนคือต้องยอมมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ สถานการณ์นี้เกิดขึ้นได้กับแรงงานใหม่ทั้งหญิงและชาย ทั้งๆ ที่เป็นคนไทยด้วยกัน

- แรงงานที่ไปทำงานแบบผิดกฎหมายที่ประเทศเกาหลีใต้ ถ้าไม่ทำความผิดร้ายแรงตำรวจจะไม่จับดำเนินคดี สามารถหางานทำได้เพราะเกาหลีใต้ยังขาดแรงงานอีกมาก

- แรงงานไทยจะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารกับนายจ้าง ไม่เข้าใจภาษา การส่งงาน จึงมีเพื่อนแรงงานหลายคนถูกนายจ้างทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บ

- แรงงานไม่มีศักดิ์ศรี เวลานายจ้างสั่งงานจะใช้เท้าชี้สั่งงาน

- คนที่พูดภาษาได้ จะได้เปรียบกว่าคนอื่นๆ เพราะสามารถหารายได้เสริมได้ เช่น รับจ้างแปลภาษาให้กับคนไทยด้วยกัน รวมถึงการไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง

- ทำงานหนัก บางครั้งทำงานทั้งวันทั้งคืน แรงงานอยู่ในสภาวะจำยอม ถึงแม้จะรู้ว่าถูกเอารัดเอาเปรียบก็ต้องยอม เพราะไม่รู้จะไปไหน

- ทำงานอันตราย ไม่มีสวัสดิการ นายจ้างไม่สนใจ/ไม่เอาใจใส่เรื่องสวัสดิการของแรงงาน เพราะไปทำงานแบบผิดกฎหมาย

- กรณีเดินทางแบบผิดกฎหมาย โดยเฉพาะผู้หญิงถ้าไม่มีสามีจะหางานยาก ฉะนั้นผู้หญิงหลายคนจึงตัดสินใจมีสามีที่ต่างประเทศเพื่อความอยู่รอด ต้องมีงานทำ แต่พอกลับมาเมืองไทย ก็เล็กกัน แต่บางคู่ก็รักกันจริงๆ ทำให้มีปัญหาคอครบครัวแตกแยกหลายคู่

- ผู้หญิงถูกข่มขืนหลายคน ถ้าไม่มีสามี/คนคุ้มครองจะเสี่ยงต่อการถูกกระทำทางเพศ

- ผู้หญิงที่ไปทำงานต่างประเทศ ถ้าไม่มีสามีไปด้วย จะถูกผู้ชายคุกคามทางเพศ ผู้ชายจะไม่ให้เกียรติผู้หญิง คู่สามีภรรยาที่ไม่ใช่สามีภรรยาที่แต่งงานไปจากเมืองไทยจะถูกเพื่อนคนงานด้วยกันคุกคามข่มขู่ หากทางมีเพศสัมพันธ์กับฝ่ายหญิง ผู้ชายบางคนขอภรรยาเพื่อนมาเป็นภรรยาของตัวเอง เพราะคิดว่ายังมีสิทธิ์ เนื่องจากไม่ใช่สามีภรรยาที่มาจากเมืองไทยด้วยกัน

- หนังสือพิมพ์ไทยที่ต่างประเทศราคาแพงมาก ฉบับละ 30 บาท บางครั้งถ้าต้องการอ่านข่าวจากเมืองไทยเรื่องใด ก็ต้องขอแบ่งซื้อ หรือไม่ก็ต้องรวมเงินกันซื้อแล้วแบ่งกันอ่าน แรงงานที่ต่างประเทศอยากทราบข่าวจากเมืองไทยมาก

ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

- เด็กที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ จากความเห็นของครูในโรงเรียน จากการสังเกตนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กก้าวร้าว พุดจาไม่เพราะ
- เด็กที่กำลังจะเป็นเด็กวัยรุ่น ไม่มีที่ปรึกษาเรื่องเพศ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่กำลังจะมีประจำเดือน
- เวลามีปัญหาไม่มีที่ปรึกษา บางครั้งเด็กถามพ่อแม่ว่า " จะเลือกลูกหรือจะเลือกเงิน " เพราะพ่อแม่ปล่อยให้ลูกอยู่กันเองตามลำพัง

ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องผลกระทบต่อแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ

- ช่วงที่สามีไปทำงานต่างประเทศจะสวย แต่พอสามีกลับมาไม่สวย จึงถูกนินทา และบางครั้งไม่เข้าใจกันระหว่างสามีภรรยา แต่แม่บ้านบอกว่า ที่สวยขึ้นเพราะไม่ได้ทำนา และมีเงิน มีเวลาว่างเนื่องจากไม่ต้องดูแลสามี จึงมีเวลาแต่งตัวมากขึ้น
- ระยะที่สามีไปทำงานต่างประเทศต้องระมัดระวังตัวเองเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว การเข้าสังคม เพราะสามีจะได้รับข่าวเร็วมาก กลัวสามีระแวง
- สามีไปต่างประเทศ สบายใจเพราะสามีจี๋หึง ถ้าสามีอยู่บ้านจะไม่ได้ไปไหนเลย ไม่มีอิสระ
- แม่บ้านจะรับโทรศัพท์ในที่เสียงดังไม่ได้ เพราะสามีอาจจะเข้าใจผิดคิดว่าภรรยา กำลังดื่มเหล้าอยู่กับเพื่อนฝูง

กำหนดความต้องการ

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมเขียนในสิ่งที่อยากให้แก้ไขเกี่ยวกับการป้องกันและ แก้ไข ปัญหาจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศลงในกระดาษ A4 โดยไม่ต้องกังวลว่าจะแก้ ปัญหาได้หรือไม่ หลังจากนั้นก็ให้แบ่งกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม แล้วแยกย้ายไปตามกลุ่ม ให้ทุกคนพูดถึงสิ่งที่อยากให้แก้ไขทีละคนจนกว่าจะครบทุกคน แล้วรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเขียนลงใน กระดาษปรูฟ พร้อมกับเตรียมคนนำเสนอ

การนำเสนอข้อมูลความคาดหวังจากการไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่มที่ 1

ความต้องการของกลุ่ม คือ

1. อยากให้แรงงานมีความเสมอภาค ไม่ถูกโกงค่าแรง
2. อยากให้แรงงานได้ทำงานและได้เงินเดือนตรงตามสัญญาจ้าง
3. อยากให้รัฐบาลเป็นคนจัดส่งแรงงาน

4. อยากให้กรมแรงงานดูแลแรงงานบ้าง โดยเฉพาะเรื่องค่าหัวในการไปทำงานต่างประเทศ
อย่าให้แพงมาก ให้มีความยุติธรรมบ้าง
5. อยากให้มีกองทุนกู้ยืมไปต่างประเทศ
6. กรณีถูกส่งกลับอยากให้คืนเงินด้วย
7. อยากให้วัยรุ่นเปลี่ยนนิสัย ให้ได้ตั้งใจผู้ใหญ่ อยากให้วัยรุ่นรู้จักความทุกข์

กลุ่ม 2

1. อยากให้เด็กอ่านหนังสือง่าย พุดจาไปเพราะ ตั้งใจเรียน
2. อยากให้การส่งแรงงานเป็นแบบรัฐต่อรัฐ
3. อยากให้มีสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน ไทยที่ไปทำงานต่างประเทศบ้าง
4. เด็กอยากให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีของลูก
5. อยากให้เพิ่มความรัก ความอบอุ่นให้ลูกบ้าง โดยเฉพาะเด็กที่ทั้งพ่อและแม่ไปทำงานต่าง
ประเทศ อย่าตามใจโดยการให้เงินอย่างเดียว
6. อยากให้ลูกคบเพื่อนดี
7. อยากให้รัฐบาลดูแลแรงงานหลังกลับจากต่างประเทศบ้าง โดยเฉพาะสวัสดิการด้านการ
รักษาพยาบาล เพราะแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ทำรายได้ให้ประเทศเป็นจำนวนมาก

กลุ่ม 3

1. อยากให้แก้ปัญหาเด็กวัยรุ่น ให้มีความอบอุ่นจะได้ไม่เสียคน ไม่เป็นปัญหาสังคม
2. อยากให้รัฐเป็นคนจัดส่งแรงงาน
3. อยากทราบความเคลื่อนไหวของผู้ที่อยู่ต่างประเทศ
4. อยากให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านมีรายได้เสริมบ้าง จะได้ไม่ต้องรอเงินจากสามี
5. อยากให้คุ้มครองแรงงานหญิงบ้าง โดยเฉพาะที่ไปแบบผิดกฎหมาย
6. อยากให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านเข้าใจปัญหาของผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศบ้าง เพราะทำงาน
เหนื่อย เหงา และคิดถึงบ้าน

กลุ่ม 4

1. อยากให้ลูกคบเพื่อนดี
2. อยากให้ลูกประหยัดค่าใช้จ่าย
3. อยากให้ครอบครัวอบอุ่น
4. อยากให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านมีรายได้เสริม
5. อยากให้ลูกเป็นคนดีของสังคม

6. อยากรู้ให้ลดค่าหัวในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
7. อยากรู้ให้ผู้สูงอายุมีความสุข สบายใจ
8. อยากรู้ให้รัฐบาลมีสวัสดิการให้กับแรงงานไทยบ้าง
9. อยากรู้ให้ดอกเบี๋ยลดลง

กำหนดกิจกรรม

เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมทราบแล้วว่าอยากรู้ให้แก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง กิจกรรมในช่วงต่อไปคือ ให้ทุกคนคิดว่าจะต้องทำกิจกรรมใดเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แล้วให้เขียนลงในกระดาษ A4 โดยไม่ต้องกังวลว่ากิจกรรมที่เสนอนั้นจะแก้ปัญหาคือได้หรือไม่ เพราะถ้าเรื่องใด ชุมชนแก้ไขไม่ได้ก็จะเสนอให้รัฐบาลเป็นคนแก้ไข หัวหน้าโครงการให้แยกกลุ่ม 4 กลุ่ม แล้ว รวบรวมกิจกรรมทั้งหมดเขียนลงในกระดาษปรีฟ พร้อมกับเตรียมคนนำเสนอ

การนำเสนอกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ

กลุ่มที่ 1

1. ให้รัฐจัดตั้งกองทุนดอกเบี๋ยต่ำ
2. ให้ส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จักสาน ปักผ้า
3. จัดตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้าน
4. จัดตลาดรองรับสินค้าในชุมชน
5. รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นก่อนไปทำงานต่างประเทศ
6. การจ่ายค่าหัวไปทำงานต่างประเทศต้องมีความยุติธรรม เป็นไปตามสัญญาจ้าง

กลุ่ม 2

1. ให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว ถ้าไม่จำเป็น ไม่ต้องซื้อ
2. ให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านมีรายได้เสริม
3. ให้มีงานรองรับผู้ที่กลับจากต่างประเทศ
4. ให้พ่อและแม่ปรับตัวเข้าหาลูกบ้าง เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้ลูก ลูกก็ต้องปรับตัวเข้าหาพ่อแม่
5. จัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนตามความสนใจ

กลุ่มที่ 3

1. แก้ไขเรื่องเยาวชน ให้ผู้ปกครองคอยสอดส่องดูแลลูก ถ้ามลูกบ้างเรื่องการใช้จ่ายเงิน อย่าตามใจลูกเรื่องเงิน
2. ให้ฟื้นฟูระบบการสอนในโรงเรียน อยากรู้ให้สอนประเพณีการเคารพผู้ใหญ่ การพูดจาให้ไพเราะ

3. ให้รัฐบาลเป็นคนจัดส่งแรงงาน
4. ให้ปิดภาคเรียนในช่วงฤดูทำนา
5. จัดสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่ม 4

1. จัดค่ายเยาวชน
2. จัดค่ายเยาวชนกับผู้ปกครอง
3. หาอาชีพเสริมให้กับเยาวชน และชาวบ้านทั่วไป โดยให้วิทยากรมาให้ความรู้ และพัฒนาคุณภาพสินค้า
4. ทำจดหมายข่าวระหว่างคนที่อยู่ทางบ้านและคนที่อยู่ต่างประเทศ
5. มีสวัสดิการให้กับแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ และหลังกลับ

การจัดหมวดหมู่กิจกรรม

หลังจากการนำเสนอกิจกรรมของทุกกลุ่ม วิทยากรและผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันจัดหมวดหมู่กิจกรรม ดังนี้

หมวดที่ 1 แนวทางการส่งเสริมเด็กและเยาวชน

1. จัดค่ายเยาวชนและผู้ปกครอง
2. จัดทำจดหมายข่าวระหว่างผู้ที่อยู่ทางบ้านและผู้ที่อยู่ต่างประเทศ
3. รวมกลุ่มผู้ปกครอง ทำความเข้าใจเรื่องการดูแลลูก
4. จัดหลักสูตรการสอนเรื่องวัฒนธรรมชุมชน การเคารพผู้ใหญ่ในโรงเรียน
5. ส่งเสริมกิจกรรมเด็กและเยาวชน
6. ปิดภาคเรียนช่วงฤดูทำนา

หมวดที่ 2 แนวทางส่งเสริมสตรีสูงอายุ แม่บ้าน และผู้ที่อยู่ทางบ้าน

1. ส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จักสาน พร้อมกับหาตลาดรองรับ
2. จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน

หมวดที่ 3 แนวทางส่งเสริมแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ

1. ตั้งกองทุนกู้ยืมไปทำงานต่างประเทศ
2. จัดสวัสดิการคุ้มครองแรงงานทั้งไปและกลับจากต่างประเทศ
3. รัฐบาลจัดหากองทุนกู้ยืมไปต่างประเทศ
4. ตั้งกลุ่มคนไปนอก จัดเวทีพูดคุย

5. ส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศโดยรัฐบาลจัดส่ง
6. จัดสอนภาษาอังกฤษให้ผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศและผู้ที่สนใจทั่วไป
7. จัดหางานรองรับแรงงานคืนถิ่น

จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมแยกกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม แล้วให้จัดลำดับความสำคัญ กิจกรรมในแต่ละหมวด ว่ากิจกรรมใดมีความสำคัญมากให้จัดไว้เป็นลำดับที่ 1 เรียงลำดับความสำคัญลงไปถ้ากิจกรรมใดมีความสำคัญน้อยที่สุดให้จัดไว้ในลำดับสุดท้าย แล้วให้นำเสนอทีละกลุ่ม

กิจกรรมที่ผ่านการจัดลำดับความสำคัญแล้ว

หมวดที่ 1 แนวทางในการส่งเสริมเด็กและเยาวชน

1. ปิดภาคเรียนในช่วงฤดูหนาว
2. ส่งเสริมกิจกรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำจดหมายข่าวระหว่างหมู่บ้านกับคนไปทำงานต่างประเทศ
3. จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครอบครัว เช่น เล่นกีฬา จัดค่ายสายสัมพันธ์
4. จัดหลักสูตรส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี มารยาท และการเคารพผู้ใหญ่ในโรงเรียน

หมวดที่ 2 แนวทางส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ต่างประเทศ

1. จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐต่อรัฐ
2. เรียนรู้ภาษาอังกฤษก่อนไปทำงานต่างประเทศ
3. รวมกลุ่มคนไปนอก จัดเวทีพูดคุย
4. จัดสวัสดิการคุ้มครองแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ทั้งไปกลับ

หมวดที่ 3 แนวทางส่งเสริมกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้านและผู้สูงอายุ

1. พัฒนาสินค้าที่มีอยู่ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นที่ต้องการของตลาด
2. จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน

เมื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมแต่ละหมวดแล้ว วิทยากรได้ให้กลุ่มผู้เข้าร่วมเวที คัดเลือกกิจกรรมออกเป็นกิจกรรมที่เป็นข้อเสนอต่อบุคคล ครอบครัว หน่วยงานอื่น หรือข้อเสนอต่อรัฐบาล และกิจกรรมที่ชุมชนสามารถดำเนินการร่วมกัน

กิจกรรมที่เป็นข้อเสนอ

1. ปิดโรงเรียนในช่วงฤดูทำนา
2. จัดหลักสูตรส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี มารยาท การเคารพผู้ใหญ่ในโรงเรียน
3. จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐต่อรัฐ
4. จัดสวัสดิการคุ้มครองแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศทั้งไปและกลับ
5. จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครอบครัว

กิจกรรมที่ชุมชนสามารถทำร่วมกัน

1. ส่งเสริมกิจกรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำจดหมายข่าวระหว่างชุมชนกับคนไปทำงานต่างประเทศ
2. จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างครอบครัว เช่น เล่นกีฬา จัดค่ายสายสัมพันธ์
3. เรียนรู้ภาษาอังกฤษก่อนไปทำงานต่างประเทศ
4. จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน
5. พัฒนาสินค้าที่มีอยู่ให้มีคุณภาพเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาด
6. รวมกลุ่มคนไปนอก จัดเวทีพูดคุย

จัดทำแผน

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมแยกกลุ่มเพื่อเลือกทำโครงการตามความสนใจ พร้อมกับสร้างข้อตกลงร่วมกันว่า การจัดทำโครงการของแต่ละกลุ่มต้องปรึกษาหารือกันก่อนว่าจะทำกิจกรรมอะไรในแต่ละโครงการ บางกิจกรรมสามารถรวมกันเป็นโครงการเดียวกันได้ พร้อมกับแนะนำวิธีเขียนโครงการ คือ

1. จะทำอะไร (ชื่อโครงการ)
2. จะทำอย่างไร (วิธีดำเนินการ)
3. จะทำกับใคร (กลุ่มเป้าหมาย ที่คน ประมาณ ระบุชื่อ)
4. ใครเป็นคนทำ (ผู้รับผิดชอบโครงการ)
5. จะทำเมื่อใด (ระยะเวลาดำเนินการ)
6. จะใช้งบประมาณจากไหน จำนวนเท่าใด (งบประมาณ)

ผู้เข้าร่วมเวทีแยกย้ายเข้ากลุ่มตามความสนใจ 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจัดทำโครงการ โดยมีครูที่เข้าร่วมเวที และทีมวิจัยให้คำแนะนำในกลุ่ม แล้วนำเสนอโครงการต่อที่ประชุมใหญ่ 3 โครงการดังนี้

โครงการที่ 1

ชื่อโครงการ สอนภาษาอังกฤษให้กับคนที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ

วิธีดำเนินการ รับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่กำลังจะไปทำงานต่างประเทศ และบุคคลทั่วไป

ผู้รับผิดชอบ

- | | |
|-------------------------|---------------------------|
| 1. นายนิยม แสนละมุล | 7. นางอนุรักษ์ สุดาจันทร์ |
| 2. นายสมาน วงศ์ใหญ่ | 8. นางอุบล สุวรรณศรี |
| 3. นายสมฤทธิ์ หายหัตถ์ | 9. นางพิศมัย อ่อนชัยภูมิ |
| 4. นายสมาน สันวิจิตร | 10. นางวงวาด นนทภา |
| 5. นางกชกร วังอ่อน | 11. นายประมวล ไชยจันทร์ |
| 6. นางประยงค์ สุวรรณศรี | |

งบประมาณ

1. จากสกว .
2. จากสมาชิก

ระยะเวลา

วันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 17.00 - 21.00 น. เป็นเวลา 1 เดือน

โครงการที่ 2

ชื่อโครงการ สายสัมพันธ์

กลุ่มเป้าหมาย พ่อ แม่ ลูก ชั้นประถม - ชั้นมัธยมปลาย

วิธีดำเนินการ

1. ประชุมชี้แจงผู้ปกครอง
2. จัดกิจกรรมระหว่างพ่อ แม่ ลูก ให้เล่นกีฬาด้วยกัน
3. จัดค่ายครอบครัว 1 -2 วัน เน้นความสัมพันธ์
4. ทำจดหมายข่าวระหว่างหมู่บ้านกับคนไปทำงานต่างประเทศ

ผู้รับผิดชอบ

- | | |
|-------------------------|------------------------|
| 1. นายตู้ มีบุญมาก | 6. นางประยูร ฤทธิแสง |
| 2. นายประพันธ์ วงศ์ใหญ่ | 7. นางบัวไพร วิริยะภาพ |
| 3. นายสุบิลดี บุตรน้อย | 8. นางกัลยา วงศ์ใหญ่ |
| 4. นายจิตร นาเคน | 9. นางทาสี สุวรรณศรี |

5. นางอัมพร พูนเพิ่ม

10. คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการ
โรงเรียน

ระยะเวลา เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2547

งบประมาณ

1. ขอสนับสนุนจากสมาชิกสภาจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล 30,000 บาท
2. ผู้บริจาคในหมู่บ้าน 10,000 บาท
3. ขอสนับสนุนจากสกว. 10,000 บาท
4. ขอสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 10,000 บาท

โครงการที่ 3

ชื่อโครงการ ศูนย์รวมสินค้าชุมชน

วิธีดำเนินการ

1. รับสมัครสมาชิก
2. กำหนดหุ้น
 - 2.1 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 10 หุ้น สำหรับบุคคล
 - 2.2 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 50 หุ้น สำหรับกลุ่ม
3. ประชุมสมาชิก
4. คัดเลือกคณะกรรมการ
5. คณะกรรมการไปศึกษาดูงาน
6. จัดหาสถานที่
7. คณะกรรมการประชุมวางแผนการดำเนินงาน
8. จัดตั้งร้านค้า
9. ประชุมสมาชิกเป็นระยะๆ ทุก 6 เดือน
10. เสริมความรู้ในเรื่องต่างๆ
 - 10.1 การใช้ยารักษาสัตว์ เช่น วัว หมู ไก่ สุนัข เป็นต้น
 - 10.2 พัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น สี ลวดลาย การบรรจุภัณฑ์
 - 10.3 อบรมวิธีการจัดทำบัญชีให้คณะกรรมการและคนขาย

กลุ่มเป้าหมาย

- บุคคลในชุมชนบ้านปางลาว หมู่ 10 , 20
- กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน หมู่ 10, 20

ผู้รับผิดชอบโครงการคือ คณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือก

ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มตุลาคม 2546 เป็นต้นไป

งบประมาณ

- จากการลงหุ้นของสมาชิก
- จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จากองค์การบริหารส่วนตำบล

1. ศึกษาดูงาน 15 คน

- ค่าเดินทาง	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 15 X 50 X 2 มื้อ	1,500 บาท
- ค่าตอบแทนสถานที่ดูงาน	1,000 บาท
- ค่าวัสดุ	300 บาท

2. อบรมพัฒนาคุณภาพสินค้า 3 วัน 20 คน

- ค่าวิทยากร 1500 X 3	4,500 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน X 3 วัน	3,000 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	
1. สีน้ำเงิน แดง เหลือง สีละ 5 กล่อง X 3 สี X 60 บาท	900 บาท
2. ผ้า 3 พับ X 550 บาท	1,650 บาท
3. ด้าย 230 X 2 กิโลกรัม	460 บาท
4. ฟ้าย 130 X 5 กิโลกรัม	650 บาท

3. อบรมการใช้ยารักษาสัตว์ 1 วัน 20 คน

- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน	1,000 บาท

4. อบรมการทำบัญชี 1 วัน 15 คน

- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าอาหาร 15 คน X 50 บาท	750 บาท

รวมทั้งสิ้น 22,710 บาท

ข้อเสนอแนะ ต้องระบุวันเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน เช่น ไปดูงานวันที่เท่าไร ทำอะไรช่วงไหน

โครงการทั้ง 3 โครงการให้ผู้รับผิดชอบโครงการนำไปแก้ไขและเพิ่มเติมในรายละเอียดที่ยังขาดหายไป พร้อมกับเตรียมนำเสนอในที่ประชุมที่วัดร่องหวาย ในวันที่ 27 กันยายน 2546

เวทีนำเสนอโครงการ

จัดเวทีนำเสนอโครงการร่วมกัน ที่วัดร่องหวาย เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2546 มีตัวแทนของชุมชนร่องหวายเข้าร่วมเวที 18 คน ชุมชนปางลาว 15 คน มีโครงการที่ผ่านการพัฒนาของชุมชนและนำมาเสนอ 6 โครงการ คือโครงการจากชุมชนร่องหวาย 3 โครงการ โครงการจากชุมชนปางลาว 3 โครงการ โครงการที่นำเสนอตอบสนองปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ 3 กลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดของโครงการ ดังนี้

โครงการส่งเสริมกลุ่มเด็กและเยาวชน

มี 2 โครงการ คือ

1. โครงการเยาวชนคนดนตรี

หลักการและเหตุผล

- เพื่อให้เยาวชนในชุมชนมีความคิดสร้างสรรค์
- เพื่อสร้างฝันของเยาวชนให้เป็นจริง

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้เยาวชนในชุมชนมีความสุขจิตดี มีความรักใคร่ เอื้ออาทร มีความสามัคคี
- เพื่อให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด

วิธีดำเนินการ

- จัดหาที่ตั้งโครงการ
- จัดซื้ออุปกรณ์

กลุ่มเป้าหมาย

- เยาวชนในชุมชน
- ผู้ปกครองที่มีความสนใจ

ระยะเวลาดำเนินการ

ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์

งบประมาณในการดำเนินงาน

- | | |
|------------------------|------------|
| 1. จัดซื้อเครื่องเสียง | 25,000 บาท |
| 2. กลองชุด | 20,000 บาท |
| 3. กีตาร์ไฟฟ้า | 9,500 บาท |

5. เบส	9,500 บาท
6. คีย์บอร์ด	30,000 บาท
รวมงบประมาณทั้งสิ้น	94,000 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นายศรารุช กล้าหาญ	ประธาน
2. นายสาธิต ศรีโพธิ์	รองประธาน
3. นายพุทธพงษ์ จันทน์จันทน์	กรรมการ
4. นายบรรดาศักดิ์ สุพรม	กรรมการ
5. นายธงชัย อัมลา	กรรมการ
6. นายศรารุช แก้วสาทร	เลขา
7. นายโยธิน จันทน์จันทน์	กรรมการที่ปรึกษา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เยาวชนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดีและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- สถานที่ตั้งของโครงการอยู่ที่ไหน มีความเหมาะสมหรือไม่ ครอบคลุมชาวบ้านหรือไม่
- โครงการนี้จะส่งเสริมเยาวชนที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศได้อย่างไร
- จะสร้างเครือข่ายการทำงานอย่างไรให้มีความต่อเนื่อง
- ผู้ใหญ่จะดูแลเยาวชนอย่างไรไม่ให้มีปัญหา

โครงการนี้ที่ประชุมเสนอว่าควรขอสนับสนุนงบประมาณจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือพัฒนาชุมชน เพราะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

2. โครงการสายสัมพันธ์

กลุ่มเป้าหมาย

- บุคคลในชุมชนบ้านปางลาวหมู่ 10
- บุคคลในชุมชนบ้านประชาร่วมมิตร หมู่ 20

วิธีดำเนินการ

1. ประชุมชี้แจงผู้ปกครอง
2. จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างพ่อ แม่ ลูก เล่นกีฬา จัดค่ายครอบครัว จัดทำจดหมายข่าวระหว่างหมู่บ้านกับคนไปทำงานต่างประเทศ เน้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ระยะเวลา

เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2547

งบประมาณ

- จากสจ. และอบต.	30,000 บาท
- จากสส.	5,000 บาท
- จากโครงการวิจัยย้ายถิ่น สกว.	10,000 บาท
- ผู้บริจาคในหมู่บ้าน	5,000 บาท

ค่าใช้จ่ายโครงการ

1. ประชุมชี้แจงผู้ปกครอง

- ค่าเครื่องเสียงไฟฟ้า	1,000 บาท
- ค่าติดต่อประสานงาน	500 บาท

2. กิจกรรมกีฬา

- ค่าเครื่องเสียงไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าวัสดุในการจัดกิจกรรม	8,000 บาท
- ของรางวัล	10,000 บาท
- ค่าติดต่อประสานงาน	1,000 บาท

3. กิจกรรมค่ายครอบครัว

- ค่าอาหารและอาหารว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม	10,800 บาท
- ค่าจัดกิจกรรม	20,000 บาท
- ค่าเครื่องเสียงไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าตอบแทนวิทยากร	4,000 บาท
- ค่าติดต่อประสานงาน	1,000 บาท

4. จัดทำจดหมายข่าวระหว่างบ้านกับต่างประเทศ

- ค่าวัสดุอุปกรณ์	1,000 บาท
- ค่าจัดทำและค่าประสานงาน	1,000 บาท
- ค่าจัดส่งจดหมาย	3,000 บาท

รวมทั้งสิ้น 46,800 บาท

โครงการเพื่อส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

มี 2 โครงการ คือ

1. โครงการเครือข่ายผู้ใช้แรงงาน

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นเกราะป้องกันการถูกหลอกไปขายแรงงานที่ต่างประเทศ

วิธีดำเนินการ

- หาสมาชิกกลุ่ม
- คัดเลือกผู้นำกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ใช้แรงงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินงาน (ไม่ระบุ)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- | | |
|------------------------|----------------------------|
| 1. นายบัวพันธ์ ฉิมวงศ์ | 6. นางบุญมา ดวงทับจันทร์ |
| 2. นายสมาน เดชทัน | 7. นางทองน้อย ดวงทับจันทร์ |
| 3. นางปราณี สอนเสนา | 8. นายหนูพร มูลผลึก |
| 4. นางพลอย ศรีบูรมย์ | 9. นายโยธิน จันทร์จำนง |
| 5. นายทวี ภูแหะ | 10.นางวิภาภักย์ แก้วสาทร |

งบประมาณ

1. ค่าวัสดุจัดประชุม	500 บาท
2. ค่าอาหาร	3,000 บาท
3. ค่าตอบแทนวิทยากร	500 บาท
4. ค่าติดต่oprะสานงาน	500 บาท
รวมทั้งสิ้น	4,000 บาท

2. โครงการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

2. ผู้ที่กำลังคิดจะไปทำงานต่างประเทศ
3. บุคคลทั่วไปที่อยากเข้าร่วมโครงการ
4. กลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่สนใจ

วิธีดำเนินงาน

1. รับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ
2. อบรมภาษาอังกฤษ
3. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินงาน

วันเสาร์ - อาทิตย์ วันละ 2 ชั่วโมง

เวลา 13.00 น. - 15.00 น. เริ่ม เดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม 2546

งบประมาณ

ขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และผู้นำชุมชน

ค่าใช้จ่ายโครงการ

1. กิจกรรมอบรมแนะแนวเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ

- วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม	2,500 บาท
- ค่าเครื่องเสียง ไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าวิทยากร	5,000 บาท
2. เวทีให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการไปนอกอย่างปลอดภัย

- ค่าเครื่องเสียง ค่าไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าวัสดุในการทำกิจกรรม	2,000 บาท
- ค่าตอบแทนวิทยากร	4,000 บาท
รวมทั้งสิ้น	16,500 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- | | |
|----------------------|------------------------|
| 1. นายนิยม แสนละมุล | 5. นางวงวาด นนทภา |
| 2. นายสมาน สันวิจิตร | 6. นายสมฤทธิ์ หายหัตถ์ |
| 3. นายสมาน วงศ์ใหญ่ | 7. นายประมวล ไชยจันทร์ |
| 4. นางกชกร วังอ่อน | |

โครงการที่ส่งเสริมกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้สูงอายุ และผู้ที่อยู่ในชุมชน

มี 2 โครงการคือ

1. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ

วิธีดำเนินการ

- จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับสมาชิกเพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกัน(ตุลาคม 2546)
- จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบด้านการตลาด
- จัดฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เรื่องรูปแบบ เนื้อผ้า ลวดลาย การย้อมสีธรรมชาติ

กลุ่มเป้าหมาย คือ

สมาชิกในชุมชน 30 คน

งบประมาณ

ค่าวิทยากร 3 คน X 500 บาท X 10 วัน	15,000 บาท
ค่าสถานที่	500 บาท
ค่าอาหาร 30 คน X 20 บาท X 10 วัน	6,000 บาท
ค่าประสานงาน	500 บาท
รวมทั้งสิ้น	22,000 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- | | |
|------------------------|------------------------|
| 1. นางวิพารัก แก้วสาทร | 6. นางพิมพ์ไพรี ศรีแสง |
| 2. นางอนงค์ แก้วสาทร | 7. นางบุญมา ซาคำสนธิ์ |
| 3. นางเสน ชมภูวิเศษ | 8. นางมาลัย สมภูสาร |
| 4. นางสุมาลี ศรีพารา | 9. นางบุญชู คำภาณี |
| 5. นางนาง โสภารัตน์ | |

2. โครงการ ศูนย์รวมสินค้าชุมชน

วิธีดำเนินการ

1. รับสมัครสมาชิก
2. กำหนดหุ้น
 - 2.1 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 10 หุ้น สำหรับบุคคล
 - 2.2 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 50 หุ้น สำหรับกลุ่ม
3. ประชุมสมาชิก
4. คัดเลือกคณะกรรมการ
5. คณะกรรมการไปศึกษาดูงาน
6. จัดหาสถานที่

7. คณะกรรมการประชุมวางแผนการดำเนินงาน
8. จัดตั้งร้านค้าชุมชน
9. ประชุมสมาชิกเป็นระยะๆ ทุก 6 เดือน
- 10 เสริมความรู้ในเรื่องต่างๆ
 - 10.1 การใช้ยารักษาสัตว์ เช่น วัว หมู ไก่ สุนัข เป็นต้น
 - 10.2 พัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น สี ลวดลาย การบรรจุภัณฑ์
 - 10.3 อบรมวิธีการจัดทำบัญชีให้คณะกรรมการและคนขาย

กลุ่มเป้าหมาย

- บุคคลในชุมชนบ้านปางลาว หมู่ 10 , 20
- กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน หมู่ 10, 20

ผู้รับผิดชอบโครงการคือ

คณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือก

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มตุลาคม 2546 เป็นต้นไป

งบประมาณ

- จากการลงหุ้นของสมาชิก
- จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จากองค์การบริหารส่วนตำบล

กิจกรรม

1. ศึกษาดูงาน 15 คน

- ค่าเดินทาง	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 15 X 50 X 2 มื้อ	1,500 บาท
- ค่าตอบแทนสถานที่ดูงาน	1,000 บาท
- ค่าวัสดุ	300 บาท
2. อบรมพัฒนาคุณภาพสินค้า 3 วัน 20 คน

- ค่าวิทยากร 1,500 X 3	4,500 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน X 3 วัน	3,000 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์ <ol style="list-style-type: none"> 1. สี สีละ5 กล่อง X 3 สี X 60 บาท 	900 บาท

2. ผ้า 3 พับ X 550 บาท	1,650 บาท
3. ด้าย 230 X 2 กิโลกรัม	460 บาท
4. ฝ้าย 130 X 5 กิโลกรัม	650 บาท
3. อบรมการใช้ยารักษาสัตว์ 1 วัน 20 คน	
- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน	1,000 บาท
4. อบรมการทำบัญชี 1 วัน 15 คน	
- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าอาหาร 15 คน X 50 บาท	750 บาท
รวมทั้งสิ้น	22,710 บาท

ข้อมูลเพิ่มเติม

สาเหตุที่ต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และฝึกอบรมการใช้ยารักษาสัตว์เพราะว่าต้องการให้สินค้าทุกอย่างที่ขายในศูนย์รวมสินค้าชุมชนแห่งนี้ มีแต่สินค้าที่มีคุณภาพ

เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอโครงการต่อที่ประชุมครบแล้ว ผู้เข้าร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นต่อโครงการต่างๆ ได้ข้อสรุปว่า

1. ผู้รับผิดชอบโครงการหรือแกนนำแต่ละกลุ่ม สามารถนำโครงการเสนอขอแหล่งทุนต่างๆ
2. ส่งโครงการเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยให้ทีมวิจัยช่วยและตัวแทนผู้รับผิดชอบโครงการ พิจารณางบประมาณส่ง ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก 3
ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน

โครงการวิจัย ป้องกันและแก้ไขปัญหาลผลกระทบต่อสตรีและเด็ก กรณีในการย้ายถิ่นไปทำงานต่าง
ประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ
2. อายุ ปี
3. ตำแหน่งในชุมชน

1. ท่านคิดว่าอะไรคือแรงจูงใจให้คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าคนที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีข้อดีอย่างไร

.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าคนที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีข้อเสียอย่างไร

.....
.....
.....
.....

4. การที่มีคนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีผลดี ผลเสีย ต่อหมู่บ้านด้านไหนบ้าง อย่างไร
ข้อดี

.....
.....
.....
.....

ข้อเสีย

.....
.....
.....
.....

5. การที่ผู้ชายวัยแรงงาน/สามี ไปทำงานต่างประเทศมีข้อดี ข้อเสีย ต่อผู้หญิง/ภรรยา อย่างไร
ข้อดี.....

.....
.....
.....

ข้อเสีย

.....
.....
.....
.....

6. การที่ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานต่างประเทศมีผลดี ผลเสียต่อเด็ก/ลูก อย่างไร
ผลดี.....

.....
.....
.....

ผลเสีย

.....
.....
.....
.....

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้านทั่วไป

โครงการวิจัย การป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็ก กรณีการย้ายถิ่นไปทำงานต่าง
ประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

เพศ

อายุ ปี

1. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้คนในหมู่บ้านไปทำงานในต่างประเทศ

.....
.....
.....
.....
.....

2. การที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลดีต่อหมู่บ้านของเรา อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. การที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลเสียต่อหมู่บ้านของเรา อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

4.การที่ผู้ชายวัยแรงงาน/สามี ไปทำงานต่างประเทศมีผลดีต่อผู้หญิง/ภรรยา อย่างไร

.....
.....
.....

.....
.....
.....

5.การที่ผู้ชายวัยแรงงาน/สามี ไปทำงานต่างประเทศมีผลเสียต่อผู้หญิง/ภรรยา อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6.การที่ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลดีต่อเด็ก/ลูก อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7.การที่ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลเสียต่อเด็ก/ลูก อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับคนที่เคยไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัย การป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกกระทบต่อสตรีและเด็ก กรณีการย้ายถิ่นไปทำงานต่าง
ประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ
2. อายุ ปี
3. ประเทศที่ไป

1. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ท่านตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ

.....
.....
.....

2. ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้ปรึกษากับใครบ้าง

.....
.....
.....

3. คนที่อยู่ในครอบครัวของท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
ของท่านหรือไม่ อย่างไร (ถ้ามีการตัดสินใจร่วมกันอย่างไร ถ้าไม่มีเพราะอะไร)

.....
.....
.....

4. เมื่อท่านเดินทางไปทำงานต่างประเทศใครเป็นผู้รับภาระ (เช่น การดูแลลูก, พ่อแม่, การทำงาน
เพื่อส่วนรวม, การจัดการเรื่องการเงิน ฯลฯ) แทนท่าน

.....
.....
.....

.....
.....

5. ในขณะที่ท่านทำงานอยู่ในต่างประเทศท่านติดต่อกับครอบครัวเรื่องใดบ้าง โดยวิธีใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของท่านประสบปัญหาอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. จากข้อ 6. ปัญหานั้น ๆ มีผลกระทบต่อคนในครอบครัวของท่าน อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับสตรีที่สามีไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กกรณีการย้ายถิ่นไปทำงานต่าง
ประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

1. ก่อนที่สามีจะตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศได้มีการปรึกษากับท่านหรือไม่/อย่างไร

.....
.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าการที่สามีไปทำงานต่างประเทศมีผลได้อย่างไร

.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าการที่สามีไปทำงานต่างประเทศมีผลเสียอย่างไร

.....
.....
.....
.....

4. ท่านมีการจัดการ เงินที่สามีส่งมาให้ได้อย่างไร

.....
.....
.....
.....

5. ติดต่อกับสามีที่ทำงานอยู่ต่างประเทศด้วยวิธีใด เรื่องใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กกรณีการย้ายถิ่นไปทำงานต่าง
ประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....

2. อายุปี

1. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ท่านตัดสินใจที่จะไปทำงานต่างประเทศ

.....
.....
.....

2. ประเทศที่ท่านจะเดินทางไปทำงานคือประเทศ.....

3. จากข้อ 2 ทำไมท่านจึงเลือกไปประเทศนั้น

.....
.....
.....
.....

4. ถ้าท่านไปทำงานต่างประเทศท่านคิดว่าจะมีผลดีต่อครอบครัวท่านอย่างไร

.....
.....
.....
.....

5. ถ้าท่านเดินทางไปทำงานต่างประเทศท่านคิดว่าจะมีผลเสียต่อครอบครัวท่านอย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ (จำนวนเท่าใด ได้มาจากไหน)

.....
.....
.....

ภาคผนวก 4
แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม
กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชนบท
กรณีการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

ชื่อกิจกรรม.....วันที่.....ผู้เข้า

ร่วม 1. 2.

3. 4.

5. 6.

วิธีการ

.....

.....

.....

.....

ผลที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทเรียน/ข้อค้นพบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรคที่พบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก 5

ประวัติและประสบการณ์ของทีมนักวิจัย

1. นางสุมาลี วรรณรัตน์ หัวหน้าโครงการวิจัย

ที่อยู่ 138 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

โทรศัพท์ 01 883 8092 โทรสาร 053 735085

e-mail : s_wanarat@hotmail.com

การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การทำงาน

- พ.ศ.2526-พ.ศ.2544 รับราชการครูโรงเรียนบ้านปางลาว จังหวัดเชียงราย
- พ.ศ.2544-ปัจจุบัน ทำงานพัฒนาอิสระ

ประสบการณ์

1. โครงการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมและศึกษาศักยภาพสตรีในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานพัฒนาหมู่บ้าน : กรณีศึกษาภาคเหนือ” ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
2. โครงการวิจัย (วิทยานิพนธ์) เรื่อง “การใช้การศึกษาและการพัฒนาชุมชนเพื่อยับยั้งการย้ายถิ่นของสตรีชนบทภาคเหนือ”
3. โครงการวิจัยเรื่อง “Linkages Between Children/Youth and Older Persons In the Community In Northern Thailand”
4. นำเสนอผลงานวิชาการเรื่อง “Care and Supporting AIDS Affected Children by Community Based Organization: A Case Study From Maekowtom Community, Thailand” ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
5. เป็นวิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ให้แก่ World Education ณ เมืองวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
6. เป็นวิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ให้แก่ Save the Children Fund (UK) ณ เมืองฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
7. เป็นวิทยากรกระบวนการการมีส่วนร่วมภาคประชาชน โครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
8. นำตัวแทนเด็กและเยาวชนตำบลแม่ข้าวต้ม ไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานด้านเอดส์ ณ เมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

9. จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน สตรี ปัญหาเอดส์ ปัญหายาเสพติด ฯลฯ
10. เป็นวิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์กรแบบมีส่วนร่วม (A-I-C)

2. นางสาวจิราพร แสบงบาล ทีมวิจัยชุมชน

ที่อยู่ 19 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกการพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเชียงราย

ประสบการณ์

1. อาสาสมัคร โครงการเครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนด้านเอดส์
2. ผู้ประสานงาน โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
3. ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนบ้านปางลาว
4. อาสาสมัครเก็บข้อมูลโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. เรื่อง “ชุดเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ”

3. นางสาวคณินิตย์ สุวรรณศรี ทีมวิจัยชุมชน

ที่อยู่ 19 หมู่ที่ 20 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกการพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเชียงราย

ประสบการณ์

1. อาสาสมัคร โครงการเครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนด้านเอดส์
2. ผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)
3. เป็นตัวแทนเยาวชนตำบลแม่ข้าวต้มร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายเยาวชนเพื่อการพัฒนาของสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
4. สมาชิกสภาเยาวชนตำบลแม่ข้าวต้ม
5. อาสาสมัครเก็บข้อมูลโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. เรื่อง “ชุดเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ”

4. นางสาวโฉมยง สว่างโคตร ทีมวิจัยชุมชน

ที่อยู่ 59 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์

1. อาสาสมัคร โครงการพัฒนาเครือข่ายช่วยเหลือผู้ติดเชื่อ และผู้ป่วยเอดส์ในชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย
2. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ (อสร.)

5. นายศรินทร์ วรรณรัตน์ ทีมวิจัยชุมชน

ที่อยู่ 138 หมู่ที่ 20 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา ศีลศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การทำงาน ปัจจุบันรับราชการครูตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านปางลาว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 จังหวัดเชียงราย

ประสบการณ์

1. งานวิจัย(วิทยานิพนธ์) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการให้การศึกษาเรื่องโรคเอดส์แก่คนงานก่อสร้าง”
2. โครงการวิจัยเรื่อง “Linkages Between Children/Youth and Older Persons In the Community In Northern Thailand”
3. ผู้ประสานงาน โครงการพัฒนาเครือข่ายช่วยเหลือผู้ติดเชื่อ และผู้ป่วยเอดส์ในชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย
4. วิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)